

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΜΓ'

ΙΩ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 – 115 21 ΑΘΗΝΑΙ – ΤΗΛ. 72.18.308

1-15 ΙΟΥΛΙΟΥ 1994

ΑΡΙΘ. 11

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ευαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Μνήμη
τοῦ ἁγίου Ἀποστόλου Σίλα. — Ἐ-
πισκ. Ἀχελώου Εὐθυμίου, Πέρα
ἀπὸ τὰ δικαίωματα. — Ἐπισκ. Ρι-
ρούτας Μακαρίου, Ὁ ἱεραπόστολος
τῆς Ἰαπωνίας Νικόλαος. — Ἰωάν-
νου Φουντούλη, Ἀπαντήσεις σὲ
λειτουργικὲς, κανονικὲς καὶ ἄλλες
ἀπορίες. — Ἀρχιμ. Μακαρίου Φι-
λοθέου, Ἐκκλησία καὶ ἄτομα μὲ εἰ-
δικὲς ἀνάγκες. — Μ. Γ. Βαρβούνη,
Δημῶδεις Ροδιακὲς παραδόσεις πε-
ρὶ Ἀγίων. — Ἀλεξ. Μ. Σταυρό-
πουλου, Κοινωνικὴ ἔνταξη ἀτόμων
μὲ εἰδικὲς δυνατότητες. — Νικ. Χ.
Χαρακάκου, Ἡ ἡθικὴ ἐν Χριστῷ ἐ-
παγρύπνησι στὸν πιστὸ ὀρθόδοξο
χριστιανό. — Δρος Κων. Μ. Κοντα-
ξόπουλου, Οἱ 35 ἅγιοι Παῦλοι τῆς
Ὁρθοδοξίας. — Λάμπρου Κ. Σκόν-
τζου, Ὁρθόδοξη ἐκκλησιολογικὴ
θεώρηση τῶν ἱερῶν Μνημοσύνων.
— Νικ. Κ. Δρατσέλλα, Ἡ ἱΓ' Κα-
τήχησις πρὸς φωτιζομένους τοῦ ἁ-
γίου Κυρίλλου Ἱεροσολύμων. —
Ἐπίκαιρα.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ
ΤΗΣ
ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Ἀθήναι, Ἰασίου 1 — Τηλέφωνο
72.10.734 • Προϊστάμενος Τυπο-
γραφείου: Σωκράτης Μαυρογόνα-
τος, Ἡπείρου 132 — Πέραμα.

Ἡ μνήμη τοῦ ἁγίου Ἀποστόλου Σίλα

Στὸν εὐρύτερο κύκλο τῶν Ἀποστόλων ἀνήκει καὶ ὁ ἅγιος Σί-
λας, τοῦ ὁποῦ (ὅπως καὶ ἄλλων ἐξ αὐτῶν) τῇ μνήμῃ ἐορτάζει ἡ
Ἐκκλησία μας τὴν 30ῃ Ἰουλίου. Ὁ ἅγιος Σίλας ἦταν μὲν, ὅπως
καὶ ὁ Ἀπ. Παῦλος, Ρωμαῖος πολίτης (Πράξ. ιστ', 8), ἀλλὰ ἀνήκε
στὶς τάξεις τῶν —ἐξ Ἰουδαίων— Χριστιανῶν. Ἦταν ἐπιφανὲς
μέλος τῆς χριστιανικῆς κοινότητος τῶν Ἱεροσολύμων καὶ ἓνας ἐκ
τῶν «ἡγουμένων ἐν τοῖς ἀδελφοῖς» (Πράξ. ιε', 22) ἐπὶ πλέον
ἦταν προικισμένος μὲ τὸ χάρισμα τῆς προφητείας καὶ μπορούσε
νὰ ἀπευθύνῃ στοὺς ἐν Χριστῷ ἀδελφοὺς ἐνισχυτικoὺς λόγους πα-
ραμυθίας καὶ παρακλήσεως.

Γιὰ τὰ ἐξαιρέτα αὐτὰ προσόντα τοῦ ἡ Ἱεροσολυμιτικῆ κοινό-
της τῶν Χριστιανῶν ἐξέλεξεν αὐτόν, ὅπως καὶ τὸν ἔχοντα παρό-
μοια χαρίσματα «Ἰούδαν τὸν ἐπικαλούμενον Βαρσαβάν», γιὰ νὰ
προσκομίσουν μαζί μὲ τοὺς Ἀποστόλους Παῦλο καὶ Βαρνάβα
«τοῖς κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν καὶ Συρίαν καὶ Κιλικίαν ἀδελφοῖς
τοῖς ἐξ ἐθνῶν» (Πράξ. ιε', 22-23) ἐπιστολήν, ποὺ γνωστοποιοῦσε
τὶς σπουδαιότατες ἀποφάσεις τῆς λεγομένης «Ἀποστολικῆς Συνό-
δου». Ὅπως οἱ Ἀπόστολοι Παῦλος καὶ Βαρνάβας, ἔτσι καὶ οἱ
Σίλας καὶ Ἰούδας ὁ Βαρσαβᾶς «διὰ λόγον πολλοῦ» (Πράξ. ιε',
32) διεφάνισαν τοὺς ἐξ ἐθνῶν Χριστιανοὺς τῆς Ἀντιοχείας, κα-
θησυχᾶσαν τὶς συνειδήσεις τους καὶ τοὺς στήριξαν στὴν ἐν Χρι-
στῷ ζωὴ, ἐπεξηγοῦντες τὶς θεόπνευστες θέσεις τῆς πρώτης Χρι-
στιανικῆς Συνόδου, συμφώνως πρὸς τὶς ὁποῖες οἱ Χριστιανοὶ εἴ-
ναι ἐλεύθεροι ἀπὸ τὴν ὑποχρέωσι τῆς περιτομῆς καὶ τὰ ἄλλα δε-
σμὰ τῶν διατάξεων τοῦ ἰουδαϊκοῦ νόμου. Μόνον τὶς ἀναγκαῖες
ἐξ αὐτῶν ἔπρεπε νὰ τηροῦν, ὅπως λ.χ. τὸ νὰ ἀπέχουν ἀπὸ τὰ
εἰδωλόθυτα καὶ τὴν πορνεία.

Ἀπὸ τὴν Ἀντιόχεια ὁ Ἀπ. Παῦλος πῆρε μαζί του τὸν Σίλα
ὡς πολύτιμο συνεργάτη του στὴ δεύτερη ἀποστολικὴ πορεία του.
«Παῦλος δὲ ἐπιλεξάμενος Σίλαν ἐξῆλθε, παραδοθεὶς τῇ χάριτι
τοῦ Κυρίου ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν» (Πράξ. ιε', 40). Μαζί ἔδρασαν
στὴν Συρία, στὴν Κιλικία, σὲ πολλὲς περιοχὲς τῆς Μ. Ἀσίας.
Μαζί κήρυξαν τὸν Χριστὸ καὶ φυλακίσθηκαν στοὺς Φιλίππους
τῆς Μακεδονίας (Πράξ. ιστ', 19 ἐξ.), μαζί φυλακισμένοι ἐκεῖ
«κατὰ τὸ μεσονύκτιον Παῦλος καὶ Σίλας προσευχόμενοι ὕμνουν
τὸν Θεὸν» (αὐτ. 25). Μαζί καὶ μὲ τὸν Τιμόθεο σκίρτησαν ἀπὸ
ἀγαλλίας γιὰ τὴν ἰδρυσι τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Θεσσαλονίκης καὶ
τῆς Βεργρίας. Ὅταν ὁ Ἀπ. Παῦλος κατῆλθε στὴν Ἀθήνα, ὁ Σί-
λας ἔμεινε στὴν Μακεδονία πρὸς ἐνίσχυσι τῶν Χριστιανῶν. Ἀρ-
γότερα, ὅταν ὁ Ἀπ. Παῦλος ἦταν στὴν Κόρινθο «κατῆλθον ἀπὸ
τῆς Μακεδονίας ὃ τε Σίλας καὶ ὁ Τιμόθεος» (Πράξ. ιη', 5). Γι'

1. ΠΕΡΑ ΑΠΟ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

Τοῦ Θεοφίλ. Ἐπισκόπου Ἀχελώου κ. ΕΥΘΥΜΙΟΥ

Τὸ θέμα τῶν κληρικῶν καὶ τῶν λαϊκῶν καὶ τῆς θέσης τους μέσα στὸ χῶρο τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἀσφαλῶς πολυσυζητημένο¹. Τὸ ὅλο θέμα συζητεῖται συνήθως ἀπὸ τὴν ἀποψη τῶν «δικαιωμάτων» τῶν μελῶν αὐτῶν τῆς Ἐκκλησίας. Οἱ συζητήσεις ὁμως πάνω στὴ βάση αὐτή, ὅχι μόνο δὲν ἔχουν καταλήξει σὲ κάποια κοινὰ ἀποδεκτὴ θέση, ἀλλὰ καὶ ἔχουν συντελέσει, ὥστε νὰ ἐπικρατοῦν σήμερα δύο διωστάμενες ἀπόψεις: ἡ μία, ὅτι οἱ κληρικοὶ εἶναι οἱ μόνοι φορεῖς καὶ διαχειριστὲς τοῦ τριπλοῦ ἀξιώματος τοῦ Κυρίου, τοῦ Προφητικοῦ (διδασχῆς), Ἀρχιερατικοῦ (ἱερωσύνης) καὶ Βασιλικῦ (διοικήσεως), καὶ ἡ ἄλλη, ὅτι στὸ τριπλὸ ἀξίωμα τοῦ Χριστοῦ συμμετέχουν καὶ οἱ λαϊκοί, δικαιωματικά, λόγω κυρίως τοῦ Βαπτίσματος. Οἱ ὑποστηρικτὲς τῆς πρώτης ἀποψης, δέχονται τὴν ἀποκλειστικὴ ἁρμο-

διότητα τῶν κληρικῶν στὴ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο τῆς Ἐκκλησίας καὶ οἱ τῆς δευτέρης, κάνουν διάκριση μεταξὺ τῆς «εἰδικῆς» καὶ «γενικῆς ἱερωσύνης». Ὑποστηρίζουν δηλαδή, ὅτι τὰ «δικαιώματα» τῶν κληρικῶν ἀναφέρονται στὴν «εἰδικὴ ἱερωσύνη», ποὺ ἀπορρέει ἀπὸ τὴ Χειροτονία, ἐνῶ τὰ «δικαιώματα» τῶν λαϊκῶν, ἀντιστοίχως, ἀναφέρονται στὴν «γενικὴ ἱερωσύνη», τὴν ὁποία ἀποκτοῦν κατὰ τὸ ἅγιο Βάπτισμα (πρβλ. «ἐποίησας αὐτοὺς τῷ Θεῷ ἡμῶν βασιλεῖς καὶ ἱερεῖς», Ἀποκ. ε' 10. «Ἰεράτευμα ἅγιον... γένος ἐκλεκτόν, βασιλεῖον ἱεράτευμα, ἔθνος ἅγιον», Α' Πέτρου β' 5,9).

Ἐπειδὴ καὶ οἱ δύο ἀπόψεις εἶναι θεολογικὰ ὀρθές, τὸ θέμα πρέπει νὰ θεωρεῖται μᾶλλον ὡς θεολογούμενο, ποὺ σημαίνει ὅτι παραμένει στὸ ἐπίπεδο τῆς μελέτης καὶ τῶν συζητήσεων καὶ ὅτι δὲ

αὐτὸ ὁ Ἀπ. Παῦλος γράφει χαρακτηριστικῶς στὴ Β' πρὸς Κορινθίους: «... Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ ἐν ὑμῖν δι' ἡμῶν κηρυχθεὶς, δι' ἐμοῦ καὶ Σιλουανοῦ καὶ Τιμοθέου...» (α', 19). Ὁ Σίλας στὶς ἐπιστολὲς τοῦ Παύλου, ἐπειδὴ παρουσιάζεται ὡς Ρωμαῖος πολίτης, ἀναφέρεται μὲ τὸ ὄνομα Σιλουανός, ποὺ εἶναι ἡ λατινικὴ μορφή τοῦ ὀνόματος Σίλας. Ὡς Σιλουανός ἀναφέρεται καὶ στὴν Α' Καθολικὴ Ἐπιστολὴ Πέτρου, διότι εἶναι πιθανὸν ὅτι ὁ ἅγιος Σίλας ἐκ Κορίνθου μετέβη στὶς περιοχὲς «Πόντου, Γαλατίας, Καππαδοκίας, Ἀσίας καὶ Βιθυνίας».

Ἡ ἐπιστολὴ αὐτή, ἡ ὁποία ἀπευθύνεται τοῖς «ἐκλεκτοῖς παρεπιδήμοις» τῶν περιοχῶν αὐτῶν, ἀναφέρει ὅτι συνεργάτης στὴ συγγραφὴ καὶ κοιμιστὴς αὐτῆς εἶναι ὁ Σιλουανός, ποὺ ἀσφαλῶς ἤδη στὰ Ἱεροσόλυμα ἦταν τὸ δεξιὸ χεῖρ τοῦ Ἀπ. Πέτρου. Χαρακτηριστικῶς γράφει ὁ Ἀπ. Πέτρος: «Διὰ Σιλουανοῦ ὑμῖν τοῦ πιστοῦ ἀδελφοῦ... δι' ὀλίγων ἔγραψα» (Α' Πέτρ. ε', 12). Παρομοίως καὶ ὁ Ἀπ. Παῦλος στὴν ἀρχὴ τῶν δύο ἐπιστολῶν πρὸς Θεσσαλονικεῖς λέγει τὰ ἑξῆς: «Παῦλος καὶ Σιλουανὸς καὶ Τιμόθεος τῇ Ἐκκλησίᾳ Θεσσαλονικέων» (Α' Θεσσ. α', 1· Β' Θεσσ. α', 1). Τὰ χωρία αὐτὰ ὡδήγησαν μερικοὺς νὰ συμπεράνουν ὅτι στὴ συγγραφὴ τῶν δύο ἐπιστολῶν πρὸς Θεσσαλονικεῖς συμμετέχουν ἐνεργῶς καὶ οἱ Σίλας καὶ Τιμόθεος.

Τὴν 30ῃ Ἰουλίου, ἐκτὸς τῆς μνήμης τοῦ ἁγίου Σίλα, ἐορτάζεται χωριστὰ ἡ μνήμη ἁγίου Σιλουανοῦ. Ὁ

Συναξαριστὴς τοῦ Νικοδήμου υἱοθετεῖ τὴν ἀποψὶ τοῦ Παρισινοῦ Κώδικος 1617, ποὺ σημειώνει: «Τούτων ὁ μὲν Σίλας σὺν τῷ Παύλῳ διακονήσας τῷ λόγῳ τῆς ἀληθείας ἐν Κορίνθῳ γέγονε ἐπίσκοπος» καὶ Σιλουανὸς ὁμοίως τούτῳ διακονήσας τῆς Θεσσαλονικέων Ἐκκλησίας τὴν προεδρίαν πιστεύεται». Ἐπομένως κατὰ τὴν παράδοσι, τὴν ὁποία προβάλλει ὁ Κώδιξ αὐτός, πρόκειται γιὰ δύο πρόσωπα, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ μὲν Σίλας ἐγένετο ἐπίσκοπος στὴν Κόρινθο, ὁ δὲ Σιλουανὸς ἐπίσκοπος στὴν Θεσσαλονίκη. Ἡ ἁγιολογικὴ ἔρευνα πρέπει νὰ προσπαθήσῃ νὰ διαλευκάνῃ τὸ ζήτημα ἐὰν πρόκειται περὶ ἐνὸς ἢ δύο προσώπων, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ ἓνα παρουσιάζεται μὲ δύο παραλλαγὰς τοῦ ὀνόματος του.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει ὁ ἅγιος Σίλας ὑπῆξεν ἀναμφιβόλως μεγάλῃ προσωπικότης τῶν ἀποστολικῶν χρόνων. Μὲ τὰ ἐξαίρετα χαρίσματά του ὑπῆρξε στενὸς καὶ διακεκριμένος συνεργάτης τῶν δύο κορυφαίων Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου. Ἐπὶ πλέον ἐξ ἐπόψεως εὐρωπαϊκῆς καὶ ἐλληνικῆς, πρέπει ἰδιαίτερος νὰ τονισθῇ ὅτι ὑπῆρξεν ἀθρόμβος καὶ σεμνὸς σκαπανεὺς τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Χριστιανισμοῦ στοὺς Φιλίππους, στὴν Θεσσαλονίκη, στὴν Βέρροια, σὲ ὅλην τὴν Μακεδονία καὶ στὴν Κόρινθο. Πρόκειται περὶ ἐνὸς ἀπὸ τοὺς πολυτιμότερους λίθους, ποὺ κοσμοῦν τὸ ἀποστολικὸ διάδημα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

μπορεί να περάσει ακόμη στη διδασχὴ καὶ τὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας.

Ὡστόσο, ἡ ζωὴ, ἐν τῷ μεταξύ, τρέχει καὶ ἡ τάξις τῶν λαϊκῶν, τῶν ἀπλῶν δηλαδὴ ἀνθρώπων, ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, ἔχει περάσει στὸ προσκήνιο τῆς ἱστορίας καὶ ἀποτελεῖ τὸν ἀποφασιστικὸ παράγοντα ποὺ ρυθμίζει τὶς ἐπιλογές καὶ τὴν πορεία τοῦ σύγχρονου κόσμου, ὅπως ἔχομε ἐπισημάνει σὲ προηγούμενη σειρὰ ἄρθρων. Καὶ ἡ ραγδαία αὐτὴ κοινωνικοπολιτικὴ ἐξέλιξη βρὶσκει τὴν Ἐκκλησία καὶ τοὺς χριστιανοὺς στὸ στάδιο ἀκόμη... τῶν συζητήσεων².

Ἡ τακτικὴ βέβαια αὐτὴ τῆς Ἐκκλησίας, νὰ μὴ βιάζεται, ἀλλὰ νὰ δίνει τὴν εὐκαιρία σὲ πολλὰς γενεές καὶ σὲ πολλοὺς χαρισματοῦχους χριστιανοὺς νὰ ἐκφέρουν τὴν γνώμη τους, εἶναι παλαιὰ καὶ ὀρθή³. Ὡστόσο, γιὰ θέματα ποὺ ἔχουν ἄμεσες ἐπιπτώσεις στὸ ποιμαντικὸ ἔργο τῆς Ἐκκλησίας, πρέπει νὰ ἀναζητοῦνται πάντοτε ἐναλλακτικὲς λύσεις, ὥστε ὄχι μόνον νὰ μὴ παρακωλύεται τὸ ἔργο αὐτό, ἀλλὰ καὶ νὰ παραδίδεται σὲ ἐπερχόμενες γενεές, σὲ προχωρημένο στάδιο.

Ἡ ἀρχὴ αὐτὴ τῆς ποιμαντικῆς δεοντολογίας, πρέπει νὰ μᾶς ὀδηγήσει καὶ στὸ θέμα αὐτὸ τῆς ἀρμοδιότητος τῶν κληρικῶν καὶ λαϊκῶν στὴν Ἐκκλησία. Πρέπει μὲ ἄλλα λόγια, νὰ ἀναζητηθεῖ μιὰ ἐναλλακτικὴ λύση, ὥστε νὰ ἀρχίσει ἡ Ἐκκλησία νὰ ἀξιοποιεῖ περισσότερο τὸ δυναμικὸ καὶ τὰ πλεονεκτήματα ποὺ ἡ σύγχρονη συγκυρία ἔχει προσδώσει στοὺς λαϊκοὺς.

Μιὰ τέτοια λύση εἶναι ἀσφαλῶς, ἡ ἀντιμετώπιση τοῦ θέματος *πέρα* ἀπὸ τὰ στενὰ ὅρια τῶν «δικαιωμάτων». Ἡ Ἐκκλησία, στὸ σημεῖο αὐτό, δὲν πρέπει νὰ πάθει, ὅτι ἔπαθε ἡ σύγχρονη ἀνθρωπότητα, μὲ τὴ θεοποίηση τῶν «δικαιωμάτων τοῦ πολίτη». Διότι, ὡς γνωστόν, σήμερον *ὅλοι οἱ ἄνθρωποι*, ὅλων τῶν ἡλικιῶν καὶ ὅλων τῶν εἰδικοτήτων, διεκδικοῦν μόνον τὰ δικαιώματά τους ἐνῶ ἀντιστοίχως παραμελοῦν ἢ καὶ ἀρνοῦνται τὶς ὑποχρεώσεις τους!

Ἡ ἀντιμετώπιση τῶν διαφορῶν θεμάτων ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῶν δικαιωμάτων, γίνεται πάντοτε ἀφορμὴ ἐρίδων καὶ διενέξεων. Ἡ Ἐκκλησία γεύθηκε, πολὺ νωρὶς, τὶς συνέπειες τῆς τακτικῆς αὐτῆς⁴. Γι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸ λόγο, ἡ Ἐκκλησία πρέπει νὰ ἀντιμετωπίσει τὸ θέμα τῆς θέσεως τῶν λαϊκῶν, ὄχι τόσο ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῶν «δικαιωμάτων», ἀλλὰ ἀπὸ τὴν πλευρὰ τοῦ ὅλου ἔργου της. Γιὰ νὰ γίνει ὁμως αὐτό, ἀπαιτοῦνται ὀρισμένες προϋποθέσεις,

τόσο ἐκ μέρους τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἡγεσίας ὅσο καὶ ἐκ μέρους τῶν λαϊκῶν μελῶν της.

Οἱ προϋποθέσεις ποὺ ἀπαιτοῦνται ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἡγεσίας εἶναι οἱ ἐξῆς:

α) Ἡ ἀναγνώριση τῆς ἐνηλικίωσης τῶν λαϊκῶν: Ἡ ἄποψη ποὺ ὑποστηρίζει ὅτι οἱ κληρικοὶ εἶναι οἱ μόνον διαχειριστὲς τοῦ τριπλοῦ ἀξιώματος τοῦ Χριστοῦ, ὅπως εἶπαμε, ἐνέχει, ἐκτὸς τῆς θεολογικῆς, καὶ μιὰ κοινωνιολογικὴ βάση: τὸ γεγονὸς, ὅτι οἱ λαϊκοί, στὰ μάτια τῆς ἀρχέγονης Ἐκκλησίας, ἦσαν κυρίως χριστιανοὶ *ὑπὸ ἀνάπτυξη*, πρώην εἰδωλολάτρες, μέσα σὲ ἓνα εἰδωλολατρικὸ καὶ ἀθεϊστικὸ περιβάλλον. Ἦταν λοιπὸν πολὺ φυσικὸ καὶ λογικὸ, ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἡγεσία νὰ εἶναι ἐπιφαιλακτικὴ στὴν ἀνάθεση, σὲ λαϊκοὺς χριστιανούς, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, ἀρμοδιοτήτων ποὺ προϋπέθεταν ἀσφαλῶς μιὰ ὀρισμένη πνευματικὴ ὀριμότητα. Ὁ νηριοβαπτισμὸς, ἐξάλλου, ποὺ ἄρχισε νὰ καθιερῶνεται στὴν Ἐκκλησία πολὺ νωρὶς, ἤδη ἀπὸ τὸ 20 αἰῶνα, συνέχισε καὶ ἴσως ἐπέτεινε τὴν ἴδια νοοτροπία: οἱ λαϊκοὶ χριστιανοὶ ἦταν τὰ πρώην νήπια, ποὺ μόλις βγῆκαν ἀπὸ τὴν κολυμβήθρα, κυριολεκτικὰ «νήπιοι ἐν Χριστῷ» (Α' Κορ. γ' 1). Πῶς λοιπὸν ἦταν δυνατόν ἡ Ἐκκλησία νὰ ἀναθέσει σ' αὐτοὺς ὑπεύθυνες ἀρμοδιότητες, τὶς ὁποῖες ὁ Κύριος εἶχε ἐμπιστευθεῖ στὰ χέρια τῶν Ἀποστόλων⁵; Ὁ προβληματισμὸς αὐτὸς ἦταν σωστὸς καὶ δικαιολογημένος, ὅταν μάλιστα ληφθεῖ ὑπόψη ὄχι μόνον ἡ τυχὸν ἀνωριμότητα τῶν πρώτων χριστιανῶν, ἀλλὰ καὶ τὸ γενικώτερο χαμηλὸ μορφωτικὸ καὶ πολιτιστικὸ ἐπίπεδο τῆς ἐποχῆς τους.

Σήμερον ὁμως τὰ πράγματα εἶναι πολὺ διαφορετικά. Οἱ σύγχρονοι χριστιανοὶ λαϊκοί, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, ἀφενὸς ζοῦν σὲ μιὰ ἐποχὴ ποὺ χαρακτηρίζεται γιὰ τὸ ὑψηλότερο μορφωτικὸ καὶ πολιτιστικὸ ἐπίπεδο καὶ ἀφετέρου καὶ οἱ ἴδιοι ἔχουν πλεόν ὀριμάσει καὶ ἐνηλικιωθεῖ, ὥστε ὅλα τὰ σύγχρονα Κράτη νὰ τοὺς ἐμπιστεύονται μεγάλες καὶ ὑπεύθυνες ἀρμοδιότητες καὶ νὰ τοὺς ἀναθέτουν πολὺπλοκες καὶ σοβαρότατες ὑποθέσεις. Πρέπει ἐπίσης στὸ σημεῖο αὐτὸ νὰ ἀναφερθεῖ καὶ ἡ ἀντίστοιχη κοινωνικὴ καὶ πολιτιστικὴ ὀριμότητα τῶν *γυναικῶν*, οἱ ὁποῖες διαδραματίζουν πιά σημαντικὸτατο ρόλο στὴ σύγχρονη ἐπιστημονικὴ, πολιτικὴ, ἐπιχειρησιακὴ καὶ κοινωνικὴ ζωὴ.

Ἴδου λοιπὸν ἓνας πρώτος λόγος ποὺ πρέπει νὰ πείσει τὴ σύγχρονη ἐκκλησιαστικὴ ἡγεσία, ὥστε νὰ ἐμπιστευθεῖ περισσότερο τὰ λαϊκὰ μέλη της.

β) Τὸ γενικότερο ἄνοιγμα τῆς Ἐκκλησίας πρὸς

τοὺς λαϊκοὺς: Τὴν ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ, μέχρι σήμε-
ρα, σημαδεύουν *κληρικαλικά* καὶ *μοναχικά* χαρα-
κτηριστικά καὶ στερεότυπα, ὅπως ἀναπτύξαμε σὲ
προηγούμενα ἄρθρα. Καὶ τὰ χαρακτηριστικά αὐτὰ
εἶναι βέβαια ἱστορικά δικαιωμένα⁶. Στὴ σύγχρονη
ὁμως ἐποχὴ τῶν λαϊκῶν μαζῶν, ἡ Ἐκκλησία πρέ-
πει νὰ κάνει ἓνα *εὐρύτερο ἀνοιγμα* πρὸς τὴν τάξη
αὐτῇ, στὴν ὁποία ἄλλωστε ἀνήκει τὸ σύνολο τοῦ
πληρώματός της⁷. Ὅπως παλαιότερα ἀγκάλιασε
τοὺς μοναχοὺς καὶ τὴ μοναχικὴ ζωὴ, ἔτσι καὶ σή-
μερα πρέπει νὰ στραφεῖ πρὸς τὶς λαϊκὲς μάζες καὶ
νὰ τὶς ἀγκαλιάσει, μὲ τὴν ἴδια φροντίδα καὶ ἀγά-
πη. Οἱ λαϊκοὶ μάλιστα χριστιανοὶ (πρέπει νὰ τὸ
ποῦμε) ἔχουν καὶ τοῦτο τὸ παράπονο, ὅτι ἡ Ἐκ-
κλησία δὲν τοὺς προσέχει. Δὲν τοὺς ἀκούει. Δὲν
τοὺς κατανοεῖ. Δὲν ἔχει ἀκόμη ἀπασχοληθεῖ σοβα-
ρὰ μὲ τὴ ζωὴ καὶ τὰ προβλήματά τους, ἀλλὰ καὶ
παραγνωρίζει τὴν ἐπιθυμία τους νὰ συμμετάσχουν
ἐνεργότερα στὴ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο της!

Καὶ οἱ προϋποθέσεις ποὺ ἀπαιτοῦνται ἀπὸ τὴν
πλευρὰ τῶν λαϊκῶν, προκειμένου νὰ συμμετάσχουν
στὸ ἔργο τῆς Ἐκκλησίας, εἶναι οἱ ἑξῆς:

**α) Ἡ ἐνσυνείδητη συμμετοχὴ στὴ ζωὴ τῆς Ἐκ-
κλησίας:** Χριστιανοὶ ἀπλῶς βαπτισμένοι, οἱ ὅποιοι
ὁμως δὲ ζοῦν τὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας, δὲν εἶναι,
δυστυχῶς, κατάλληλοι καὶ χρήσιμοι γιὰ τὸ ἐκκλη-
σιαστικὸ ἔργο. Οἱ «χριστιανοὶ» αὐτῆς τῆς ποιότη-
τας, ἀπλούστατα δικαιώνουν τοὺς δισταγμοὺς καὶ
τοὺς φόβους τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἡγεσίας ἔναντι
τῶν λαϊκῶν, σύμφωνα μὲ ὅσα ἀναφέραμε προη-
γουμένως. Οἱ λαϊκοὶ ἐπομένως ποὺ ἔχουν τὸ δι-
καιο αἶτημα καὶ ἐπιθυμοῦν νὰ συμμετάσχουν στὰ
ἔργα τῆς Ἐκκλησίας, πρέπει ἀντίστοιχα νὰ εἶναι
ἄνθρωποι τῆς Ἐκκλησίας. Ζωντανὰ καὶ ἐνσυνείδη-
τα μέλη της⁸.

**β) Ἡ κατάρτιση τῶν λαϊκῶν γιὰ τὸ ἐκκλησια-
στικὸ ἔργο:** Οἱ χριστιανοὶ λαϊκοὶ ἔχουν σήμερα καὶ
τὴν ὠριμότητα καὶ τὰ προσόντα νὰ βοηθήσουν στὸ
ἔργο τῆς Ἐκκλησίας. Αὐτὸ ὁμως δὲν εἶναι ἀρκετὸ.
Χρειάζεται ἡ κατάρτιση καὶ ἡ σχετικὴ ἐκπαίδευση.
Ἡ ἐκπαίδευση μάλιστα αὐτὴ εἶναι ἀπαραίτητη,
προκειμένου νὰ ἀναλάβουν εἰδικὰ καθήκοντα καὶ
εὐθύνες στοὺς διάφορους τομεῖς τοῦ ἐκκλησιαστι-
κοῦ ἔργου.

1. Βλ. σχετικὴ Βιβλιογραφία: Π. Μπρατσιώτου, Περὶ
τοῦ Βασιλείου Ἰεράτευμα, ΓΡΗΓ. ΠΑΛΑΜΑΣ 1955,9. Ἱ.
Κοτσώνη, Ἡ θέσις τῶν Λαϊκῶν ἐντὸς τοῦ ἐκκλησιαστι-
κοῦ ὁργανισμοῦ, Ἀθήναι 1956. Π. Τρεμπέλα, Οἱ Λαϊκοὶ

ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, Ἀθήναι 1957. Ἱ. Καρμίρη, Πληρεστέρα
συμμετοχὴ τοῦ Λαϊκοῦ στοιχείου..., Ἀθήναι 1973. Τοῦ Ἱ-
δίου, Ἡ θέσις καὶ ἡ διακονία τῶν Λαϊκῶν ἐν τῇ Ὁρθο-
δόξῳ Ἐκκλησίᾳ, Ἀθήναι 1976, κ.λπ.

2. Τὸ πόσο πολλὲς φορὲς ἡ πραγματικότητα τρέχει
γοηροότερα ἀπὸ τοὺς ρυθμοὺς τῆς Ἐκκλησίας μαρτυ-
ρεῖται καὶ ἀπὸ τὸ γνωστὸ περιστατικὸ ἀπὸ τὴν ἱστορία
τῆς ρωσικῆς Ἐκκλησίας: τὴν ἡμέρα καὶ τὴν ὥρα ποὺ εἶ-
χε κηρυχθεῖ ἡ κομμουνιστικὴ ἐπανάσταση, στὴν Ἱερὰ
Σύνοδο συζητοῦσαν γιὰ τὸ χρῶμα τῶν ἀμφίων...

3. Γιὰ τὸ Τριαδικὸ π.χ. καὶ τὸ Χριστολογικὸ θέμα, ἡ
Ἐκκλησία κατέληξε ὀριστικά, ὕστερα ἀπὸ συζητήσεις
καὶ ἐριδες ποὺ κράτησαν περισσότερο ἀπὸ ἑκατὸ χρό-
νια!

4. Ἀναφερόμαστε συγκεκριμένα στὸ ἐπεισόδιο ποὺ
ἀναφέρουν οἱ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων, ὅπου οἱ χρι-
στιανοὶ ἐξ Ἑλλήνων διεκδικοῦσαν ἴσα δικαιώματα μὲ
τοὺς χριστιανοὺς ἐξ Ἰουδαίων καὶ ἐγγόγγυζαν: «ὅτι παρε-
θεωροῦντο ἐν τῇ διακονίᾳ (= πρόνοια) τῇ καθημερινῇ
αἱ χῆραι αὐτῶν» (στ' 1). Εἶναι χαρακτηριστικὸ ἐδῶ, ὅτι
οἱ Ἀπόστολοι δὲν ἀντιμετώπισαν τὸ ζήτημα *θεωρητικά*,
ἀλλὰ *πρακτικά* καὶ βόηκαν, ὡς ἐναλλακτικὴ λύση, τὴν
καθιέρωση τοῦ θεσμοῦ τῶν «Διακόνων».

5. Κάνει ἐντύπωση ὅτι τὸν ἴδιο προβληματισμὸ συνει-
δήσεως, ἀκόμη καὶ γιὰ τοὺς *κληρικούς*, ὅλων τῶν βαθ-
μῶν, ἐκφράζει ἡ ἀρχιερατικὴ Συγκληρικὴ Εὐχή: «...τὴν
τοῦ δεσμεῖν τε καὶ λύειν τὰς τῶν ἀνθρώπων ἁμαρτίας...
τοῖς σοῖς *ἀγίοις Μαθηταῖς* καὶ *ἱεροῖς Ἀποστόλοις* δωρη-
σάμενος ἐξουσίαν... διαδόχους δὲ ἡμᾶς τοὺς *εὐτελεῖς*
καὶ *ἀναξίους* δούλους σου, τῆς αὐτῆς ταύτης παρὰ σοῦ
δωρεᾶς... τῇ *ἀφάτῳ* σου *φιλανθρωπία*, *καταξιώσας* γενέ-
σθαι, ὥστε καὶ ἡμᾶς οὕτω...».

6. «Λόγῳ ἱστορικῶν συνθηκῶν, στίς ὀρθόδοξες χώρες
θὰ ἀνυψωθεῖ ὡς κέντρο τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς τὸ ἱε-
ρατεῖο καὶ ἰδίως ἡ ἱεραρχία, ἐνῶ τῇ χαρισματικῇ δομῇ
τῆς Ἐκκλησίας θὰ ὑποκαταστήσει σὺν τῷ χρόνῳ μιὰ
διοικητικὴ νομοκανονικὴ τάξη «ἐκ τῶν ἄνω» ποὺ θὰ πε-
ριορίσει προοδευτικὰ τὴ μετοχὴ τοῦ λαϊκοῦ στοιχείου
στὴ διοίκηση τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων». Ν. Νη-
σιώτη, Ὁρθοδοξία: παράδοση καὶ ἀνακαίνιση, στὸ πε-
ριοδικὸ «Καθ' ὁδὸν» 1992/2,28.

7. «Θὰ πρέπει ἡ διοικοῦσα Ἐκκλησία καὶ ἡ Θεολο-
γία μας νὰ περιλάβουν στοὺς κόλπους τους... τοὺς ἀντι-
προσώπους τῶν γραμμάτων, τῶν τεχνῶν, τοῦ θεάτρου,
τῆς ποίησης καὶ γενικότερα, νὰ διευρύνουν (ὅπως καὶ
εἶναι στὴν ὀρθόδοξη παράδοση νόμιμο καὶ αὐτονόητο)
τὴν πνευματικὴ ἡγεσία τῆς Ἐκκλησίας, μὲ τὴν ἐξίσου
συμμετοχὴ κλήρου καὶ λαοῦ». Ν. Νησιώτη, ὁπ.π. σ. 33.

8. Αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ χαρακτηριστικὸ εἶναι καὶ τὸ σο-
βαρότερο ἐπιχείρημα *κατὰ* τῆς γενικῆς καὶ ἀπροϋπόθε-
της ἐκλογῆς τῶν κληρικῶν, ἀπὸ τοὺς λαϊκοὺς π.χ. τῆς
Ἑνορίας, τῆς Μητροπόλεως κ.λπ. «Χριστιανοὶ» κατ' ὄνο-
μα, ἀδιάφοροι καὶ ἄσχετοι ἢ καὶ πολέμιοι τῆς Ἐκκλη-
σίας, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ συμ-
μετέχουν στὴν ἐκλογὴ τῶν ποιμένων τῆς Ἐκκλησίας, τὸ
ἔργο τῆς ὁποίας στὴν πράξη ἀπορρίπτουν ἢ καὶ πολε-
μοῦν;

Ὁ ἱεραπόστολος τῆς Ἰαπωνίας Νικόλαος

Μιὰ ἄγνωστη ἀναφορὰ ἀπὸ τὴν ἱεραποστολική του δραστηριότητα

Τοῦ Θεοφ. Ἐπισκόπου Ριρούτας κ. Μακαρίου

Μέσα ἀπὸ τὰ κείμενα δημοσιευμένα καὶ μὴ στὴ Ρωσικὴ καὶ Ἀγγλικὴ πού τὰ τελευταῖα εἰκοσι χρόνια μαζεῦω καὶ πού ἀναφέρονται στὴν ἱεραποστολή τῶν ἀδελφῶν Ρώσων στὴν Κίνα, Ἰαπωνία καὶ Ἀλάσκα εἶναι καὶ ἡ πῶς κάτω δημοσιευόμενη ἀναφορὰ. Τὰ κείμενα αὐτὰ προέρχονται ἀπὸ διάφορα ἀρχεῖα καὶ εἶναι πολὺ λίγο γνωστὰ καὶ σὲ σπάνια περιοδικὰ πού βρέθηκαν στὰ χέρια μου εἶτε σὲ βιβλιοθήκες εἶτε καὶ σὲ παλαιοπωλεῖα στὴ Μόσχα. Γιὰ τὴν σπανιότητά τους αὐτὰ τὰ κείμενα ἔχουν μεγάλη σημασία γιατί ρίχνουν νέο φῶς στὴν ἔρευνα γύρω ἀπὸ τὴν ἱεραποστολικὴ ἱστορία στὶς χώρες πού ἀνέφερα προηγουμένως. Ἀξιόλογες εἶναι οἱ ἀναφορὲς πού εἶναι μεταφρασμένες στὴν Ἀγγλικὴ γλῶσσα καὶ πού γιὰ τὶς ὁποῖες ὕστερα ἀπὸ ἔρευνα ἐντατικὴ διεπίστωσα ὅτι δὲν ἀναφέρονται στὴν ἱεραποστολικὴ βιβλιογραφία. Τὸ ἴδιο ἰσχύει καὶ γιὰ μεταφράσεις πού ἔγιναν ἀπὸ τὰ Ρωσικά στὴν Ἑλληνικὴ γλῶσσα.

Τὸν Ὀκτώβριο καὶ Νοέμβριο τοῦ 1843 δημοσιεύτηκε στὴν Ἑλληνικὴ γλῶσσα μιὰ σύντομη ἀναφορὰ γιὰ τὴν ἱστορία τῆς Ἰαπωνίας. Πρόκειται γιὰ ἓνα δημοσίευμα σὲ περιοδικὸ τῆς ἐποχῆς —σπανιότατο— ἀπ' ὅ,τι γνωρίζω καὶ πού ἴσως νὰ ἦταν μιὰ πρώτη ἀναφορὰ στὴν Ἑλληνικὴ γλῶσσα γιὰ τὴν Ἰαπωνία. Τὸ δημοσίευμα αὐτὸ φέρει τὸν τίτλο «Ἡ αὐτοκρατορία τῆς Ἰαπὸν». Τὸ κείμενο μάλιστα συνοδεύεται καὶ ἀπὸ δύο λιθογραφίες πού γιὰ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ἦταν κάτι τὸ πρωτοποριακό.

Ἡ ἀναφορὰ πού δημοσιεύεται πῶς κάτω ἔχει τὸν τίτλο: «Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἐν Ἰαπωνίᾳ. Ὀλίγα τινὰ ἐκ τοῦ βίου τῆς ἐν Ἰαπωνίᾳ ὀρθοδόξου Ρωσικῆς ἀποστολῆς». Ὁ σχολιαστὴς ἀρχίζει τὸ ἄρθρο του ὡς ἑξῆς: «Θλιβόμενοι ἐγκαρδίως ὅτι ἡμεῖς οἱ ὀρθόδοξοι Ἕλληνες, ἔνεκα παντελοῦς στερήσεως τῶν υἱικῶν καὶ λοιπῶν μέσων, δὲν δυνάμεθα θὰ ἐργασθῶμεν οὐδ' ἐπ' ἐλάχιστον πρὸς διάδοσιν τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ παρὰ τοῖς ἐθνικοῖς, ὡς ἐργάζονται αἱ πλοῦσαι εἰς υἱικά καὶ λοιπὰ μέσα ἐτερόδοξοι χριστιανικαὶ προπαγάνδαι, αἱ ὁποῖαι καταφρονοῦσι κινδύνων καὶ θανάτων διὰ τὰ προσάγωσιν εἰς τὸν Χριστιανισμόν τὸν ἐθνικὸν κόσμον, αἰσθανόμεθα τουλάχιστον μικρὰν ἀνακούφισιν καὶ παρηγορίαν πληροφορούμενοι, ὅτι ἡ ὁμόδοξος ὀρθόδοξος Ρωσικὴ Ἐκκλησία μετὰ

πολλοῦ τοῦ Χριστιανικοῦ ξήλου καὶ τῆς αὐταπαρνήσεως ἐργάζεται ἀνεנדότως πρὸς διάδοσιν τοῦ ὀρθοδόξου Χριστιανισμοῦ ἐν Ἰαπωνίᾳ».

Τὸ κείμενο τῆς ἀναφορᾶς πού ἀκολουθεῖ εἶναι μετάφραση ἀπὸ τὴν Ἰαπωνικὴ ἐφημερίδα «Σεή-κεο-Συνπῶ» πού ἦταν τὸ ὄργανο τῆς Ὁρθοδόξου Ρωσικῆς ἀποστολῆς. Ἡ Ἑλληνικὴ μετάφραση ἔγινε ἀπὸ τὸ κείμενο πού δημοσίευσε ὁ Ἰάπωνας ὀρθόδοξος Δ. Κονήσση καὶ τὸ ὁποῖο ἐμφανίστηκε στὶς στήλες τῆς «Ἐφημερίδας τῆς Μόσχας».

Ἀλλὰ προτοῦ δοῦμε τὸ κείμενο αὐτὸ ἃς ἐνημερωθοῦμε καλύτερα ἀπὸ ἓνα ἄλλο δημοσίευμα στὸ ἴδιο περιοδικὸ πού εἶναι πιστεύω πολὺ ἐνημερωτικὸ γιὰ τὰ πρῶτα βήματα τῆς Ὁρθοδοξίας στὴν Ἰαπωνία. Γράφει λοιπὸν τὰ ἑξῆς τὸ δημοσίευμα: «... Ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἰαπωνίας ὑπῆρχον κατὰ τὸ 1893 ἐπίσκοπος 1, ἱεραπόστολοι (Ρῶσσοι) 2, λειτουργοὶ ἱερεῖς 27, ἱεροκλήρυκες (ἐντόπιοι Ἰάπωνες) 159, ἱεραποστολικαὶ οἰκοδομαὶ 1, ἐκκλησιαστικαὶ οἰκοδομαὶ ἤτοι ἐκκλησίαι 164, χριστιανικαὶ κοινότητες 219 χριστιανοὶ 21.239 ἐβαπτίσθησαν 1.182 τὸ παρελθὸν ἔτος, ἀπέθανον δὲ 286. Σχολεῖα τῶν μὲν ἀρρένων (μετὰ οἰκοτροφείου) 1, ὑπότροφοι ἐν αὐτῷ 45. Παρθεναγωγεῖα (μετὰ οἰκοτροφείου) 1, ὑπότροφοι ἐν αὐτῷ 86. Καθημερινὰ σχολεῖα 2 μετὰ 11 μαθητῶν. Ἀπαντες οἱ διδασκόμενοι 243. Θεολογικαὶ σχολαὶ 2, σπουδασταὶ ἐν αὐταῖς 26. Ἐξοδεύθησαν ὑπὸ τῶν χριστιανῶν πρὸς διατήρησιν ἱερέων καὶ ἱεροκληρῶν διὰ τὸ ἔτος 1893, 12.364 γιέν. ... Ἐκ τῶν στατιστικῶν καταλόγων τοῦ LOOMIS φανερόν, ὅτι ἡ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἔχει μέλη 21.239 ποσότης ἀσήμαντος ὡς πρὸς τὴν πληθὺν τοῦ προτεσταντισμοῦ καὶ τοῦ καθολικισμοῦ. Ἀλλ' ὁ ἀριθμὸς οὗτος τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν εἶναι λίαν σημαντικὸς, ἀρκεῖ νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν, ὅτι ἐκ τῶν ἐν Ἰαπωνίᾳ ἱεραποστόλων μέγα ἐνεργὸν πρόσωπον ἔλαβεν εἰς καὶ μόνον ἡ Α. Σεβασμιότης ὁ Ἐπίσκοπος Νικόλαος, ὁ πρῶτος τῆς ὀρθοδοξίας Ἀπόστολος ἐν Ἰαπωνίᾳ μετὰ τῆς ἀκαταβλήτου αὐτοῦ ἐνεργείας μεθ' ἧς ἐργάζεται μέχρι τοῦ νῦν ἐν Ἰαπωνίᾳ. Ὑπῆρξαν ἄλλοτε βοηθοὶ τοῦ Ἐπισκόπου, ὁ πατὴρ Ἀνατόλιος καὶ ὁ νῦν ἐπίσκοπος (Ὁστρογίας) Βλαδίμηρος, κατόπιν δὲ καὶ ἄλλοι τινὲς πάντες σχεδὸν Ρῶσσοι· ἀλλ' οὗτοι πάντες ἔνεκα τῆς ὀλιγοχρονίου διαίμονης αὐτῶν ἐν

Ἰαπωνία δὲν ἔλαβον μέγα καὶ ἐνεργὸν μέρος ἐν τῷ κηρύγματι καὶ τῇ διαδόσει τοῦ Εὐαγγελίου πλὴν τοῦ πατρὸς Σεργίου (Γλεμπόβου) συνεργοῦ καὶ συναγωνιστοῦ καὶ ἔτι καὶ νῦν τῆς Α. Σεβασμιότητος τοῦ Ἐπισκόπου Νικολάου.

Ὁ Ἐπίσκοπος Νικόλαος ὡς Ρώσος ὑπήκοος κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἐν Ἰαπωνίᾳ διαμονῆς αὐτοῦ ὑπεβλέπετο ὡς πολιτικὸς πράκτωρ τῆς Ρωσσίας. Ἡ μεμονωμένη καὶ προσωπικὴ ἐνέργεια τοῦ Ἐπισκόπου Νικολάου ἤρξατο ἐν μέσῳ τῶν πολιτικῶν ταραχῶν τῆς Ἰαπωνικῆς κοινωνίας ἐν καιρῷ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1860, καὶ προέκοπτε μεγάλους βήμασι μεθ' ὅλου τοῦ κηρυχθέντος διωγμοῦ κατὰ τῶν χριστιανῶν ὑπὸ τῆς ἐντοπίου ἐξουσίας, ὅτε οἱ περικυκλοῦντες αὐτὸν νέοι μαθηταὶ ἐρίπτοντο εἰς τὰς φυλακάς, μένοντος τοῦ Διδασκάλου αὐτῶν εἰς τὴν αὐθαιρεσίαν τῆς ἐντοπίου ἐξουσίας. Αἱ σχέσεις τότε μεταξὺ τοῦ Διδασκάλου καὶ τῶν μαθητῶν περιορίζοντο εἰς ἐπιστολάς τινας, τὰς ὁποίας οἱ πεφυλακισμένοι ἐλάμβανον διὰ τοῦ παραθύρου τῆς φυλακῆς. Καὶ ὅμως ἐκ τῶν τοιούτων μαθητῶν, λαβόντων μετὰ τὴν παῦσιν τοῦ διωγμοῦ τὴν ἐλευθερίαν αὐτῶν, ἐμορφώθησαν οἱ πρῶτοι Ἰάπωνες κήρυκες τοῦ Εὐαγγελίου, οἱ ζηλωταὶ συνεργοὶ τοῦ Ἐπισκόπου Νικολάου, ἐκ ὧν τινες ἐκ τούτων τῶν πρώτων μαθητῶν εἶναι πρεσβύτεροι καὶ ἱερεῖς. Οὗτοι ἀπεστάλησαν ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου αὐτῶν ἀνὰ τὰς μεγαλύντερας πόλεις τῆς αυτοκρατορίας καὶ ἐθεμελίωσαν πολλὰς ἐκ τῶν σημερινῶν χριστιανικῶν ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν. Οὗτοι ἦσαν, πρῶτος καὶ μόνος εἷς, ἡ Α. Σεβασμιότης ὁ Ἐπίσκοπος Νικόλαος (καὶ οὗτος πάλιν ὑποβλεπόμενος καὶ ἀπειλούμενος ὑπὸ τῶν Ἰαπωνικῶν ἀρχῶν). Πάντες δὲ οἱ μετὰ τοῦτον ἦσαν ἄλλοι ἄνδρες βορειοτέρων ἐπαρχιῶν τῆς Ἰαπωνίας, οἵτινες οὐδεμίαν δημοτικότητα εἶχον ἐν Ἰαπωνίᾳ, ἡμιμορφωμένοι, ἄποροι καὶ μὴ ὥς ἔδει προητοιμασμένοι διὰ τὸ ἔργον τοῦ κηρύγματος. Διότι πεπαιδευμένοι κήρυκες τοῦ Εὐαγγελίου, καὶ πάλιν τοιοῦτοι ὀλίγοι, ἀνεφάνησαν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη. Οἱ πλείστοι τῶν ὀρθοδόξων ἐντοπίων ἱεροκηρύκων εἶναι ἄνδρες, λαβόντες μόνον ἐπὶ δύο ἢ τρία ἔτη ἐν τοῖς κατηχητικοῖς σχολείοις τῆς ὀρθοδόξου Ἱεραποστολῆς, ἐν ᾧ ὁ μὲν Προτεσταντισμὸς ἔχει ἱεροκήρυκας ἐντοπίους πεπαιδευμένους, ἐκτὸς τῶν 500 ξένων (εὐρωπαίων ἢ ἀμερικανῶν) ἱεροκηρύκων, ἐχόντων ὑψηλὴν θεολογικὴν παιδείαν, ὁ δὲ Καθολικισμὸς ἔχει ἀφοσιωμένους καὶ δυνατοὺς εἰς τὸ κήρυγμα περίπου 200 εὐρωπαίους, ἐκτὸς τῶν ἄλλων πεπαιδευμένων ἐντοπίων.

Οὕτως, ἐὰν ἡμεῖς συγκρίνωμεν τοὺς πρώτους ἔτι χρόνους τοῦ χριστιανικοῦ κηρύγματος ἐν Ἰαπωνίᾳ πρὸς τοὺς ἀποστολικούς χρόνους καὶ τὴν ἀρχέγονον ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν, ἐν ποίᾳ ὁμολογία θὰ εὕρωμεν περισσοτέραν ἀναλογίαν καὶ σχέσιν; Ἀναμφιβόλως ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ ὁμολογίᾳ καὶ Ἐκκλησίᾳ. Ἡ αὐτὴ εἰλικρίνεια τῆς σκέψεως, ἡ αὐτὴ ἔλλειψις πάσης διανοητικῆς ἀναπτύξεως, ἡ αὐτὴ ἀπλότης τῶν σχέσεων μεταξὺ τῶν χριστιανῶν, ἡ αὐτὴ ἀφανὴς κοινωνικὴ κατάστασις, τὸ αὐτὸ ὀλιγάριθμον τῶν κηρύκων τοῦ θείου λόγου. Διότι σήμερον ὑπάρχουσι περιστάσεις, καθ' ἃς οἱ ἄπλοὶ καὶ ἀφανεῖς ὀρθόδοξοι κήρυκες εἰσέρχονται εἰς δημοσίους συνδιαλέξεις πρὸς ἐπισήμους καὶ σοφοὺς ἐθνικοὺς καὶ νικηφόρους ἐκκληροῦσι τὴν ὑψηλὴν αὐτῶν ἀποστολήν, ἀναγκάζοντες τοὺς τελευταίους νὰ ὑποχωρῶσιν ἐνώπιον τῆς ἰσχυρᾶς καὶ οὐρανίου δυνάμεως τῆς ἀληθείας, δικαιούντες πράγματι τοὺς λόγους τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, λέγοντος, «Ἀλλὰ τὰ μωρὰ τοῦ Κόσμου ἐξελέξατο ὁ Θεός, ἵνα τοὺς σοφοὺς καταισχύνῃ, καὶ τὰ ἀσθενῆ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ Θεός, ἵνα καταισχύνῃ τὰ ἰσχυρὰ» (Α' Κορινθ. α' 27).

Τῷ ὄντι ἡ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία μὴ ἔχουσα ἱκανῶς πεπαιδευμένους ἱεροκήρυκας ἐν Ἰαπωνίᾳ, εἰσδύει πρὸ παντὸς εἰς τὰ καλύβας τῶν πτωχῶν, διὰ τοῦτο ὀλίγιστοι πλούσιοι καὶ πεπαιδευμένοι Ἰάπωνες εἶναι μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, καὶ ὀλιγότεροι ἐκ τῆς ἀριστοκρατικῆς κοινωνίας. Ἀλλ' ἐν τούτῳ ἔγκειται ἡ δύναμις τῆς ὀρθοδοξίας, ὅτι οὐδέποτε ἐνεργεῖ διὰ τῆς πίστεως ἐκ τῶν ἄνω, καὶ ὅμως ἡ ἔλλαμψις τοῦ φωτισμοῦ τοῦ Εὐαγγελίου, μεταδίδεται εἰς τὰς ἀγνώστους καὶ ἀσημάντους οἰκογενείας, καθὼς ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὡς τόπον τῆς γεννήσεως αὐτοῦ τὸ ποιμενικὸν σπήλαιον, καθὼς ἐν τῇ Ρωμαϊκῇ Αυτοκρατορίᾳ ὁ Χριστιανισμὸς κατέκτησε τὸ πολιτικὸν αὐτοῦ δίκαιον, ἥτοι ἐκ τῆς ἐσχάτης καὶ ἀσημάντου τάξεως τῆς κοινωνίας, οὕτως ἀκριβῶς καὶ ἐν τῇ ἐσχάτῃ Ἀνατολῇ ἡ μία ἀληθὴς καθολικὴ καὶ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἐνσπείρει τὸ πρῶτον τῆς σωτηρίας σπέρμα ἐν ταῖς καρδίαις τῶν ἀπόρων καὶ τῶν πτωχῶν, τὸ δὲ κήρυγμα αὐτῆς δὲν καταπλήττει τὰς διανοίας διὰ τῆς λάμψεως τῆς σοφίας καὶ τῆς εὐγλωττίας, ἀλλ' ἐξαγγέλλεται διὰ στόματος ἀπλῶν ἱεροκηρύκων, βαθέως συγκινοῦν τὰς ψυχὰς τῶν πεινῶντων καὶ διψῶντων τὸν λόγον τῆς ἀληθείας. Τὸ δὲ μᾶλλον ἀξιοσημεῖωτον εἶναι, ὅτι οἱ πτωχοὶ καὶ ἄποροι ὀρθόδοξοι μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν αὐτῶν εἰς τὸν χριστιανισμὸν συναισθανόμενοι τὴν ἀκατα-

γώνιστον ἀνάγκην νὰ εὐαγγελισθῶσι τὸ νέον φῶς καὶ εἰς ἄλλους, κειμένους ἔτι ἐν τῷ σκότει, μόνοι ἀναδεικνύονται ἀξιολόγητοι κήρυκες τοῦ Εὐαγγελίου, μὴ ἐγκαταλείποντες συνάμα καὶ τὰς καθημερινὰς αὐτῶν ἐργασίας.

Ἡ τελευταία αὕτη περίπτωσις ἐπιφέρει μεγάλην ὠφέλειαν διὰ τὴν ὀρθόδοξον ἀποστολὴν ἐν Ἰαπωνίᾳ ἃν ληφθῇ ὑπ' ὅψιν τὸ ὀλιγάριθμον τῶν ἐν αὐτῇ Ἰεροκηρύκων, ἀποτελουμένων ἐκ δύο μόνο ρώσων ἱεροκηρύκων, ἐξ 27 ἐντοπίων ἱερέων καὶ 160 μόνο ἐντοπίων κατηχητῶν. Καὶ ὅμως αἱ ἀσήμενοι αὐταὶ δυνάμεις, ἀναπτυσθεῖσαι βαθμηδὸν ἐν διαστήματι τριακονταετοῦς ἐνεργείας τῆς Α. Σεβ. τοῦ ἐπισκόπου Νικολάου, ὑπῆρξαν ἱκαναὶ νὰ προσηλυτίσωσιν 20.000 ἐθνικοὺς εἰς τὴν ὀρθόδοξιαν. Δὲν χρησιμεύει ἄρα γε τοῦτο ὡς ἀπόδειξις τοῦ θαυματουργοῦ χαρακτήρος τοῦ ὀρθοδόξου Εὐαγγελικοῦ κηρύγματος; Καὶ ὡς πασιφανεστάτην ἀπόδειξιν τῆς νικηφόρου κατακτήσεως τῆς ὀρθοδόξου ἱεραποστολῆς ἐν Ἰαπωνίᾳ βλέπομεν ἐν τῷ κέντρῳ τῆς πρωτευούσης Τόκιο ἀνυψουμένην ἐπὶ περιόπτου θέσεως ἐν μέσῳ ἡμίσεος ἑκατομμυρίου ἐθνικῶν τὴν μεγάλην μητροπολιτικὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν, τὴν τιμωμένην ἐπ' ὀνόματι τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, βυζαντινὴν κατὰ τὸν ρυθμὸν μετὰ τῶν χρυσῶν αὐτῆς σταυρῶν ἐπὶ τῆς στέγης. Ὁ ἱερός οὗτος ναὸς χωρητικότητος 5 χιλ. ἀνθρώπων φαίνεται μοναδικὸς ἐν ὅλῳ τῷ χριστιανικῷ κόσμῳ τῆς ἀπωτάτης Ἀνατολῆς. Τὰ πλούσια κοσμήματα καὶ ἡ πανηγυρικῶς τελουμένη θεία λατρεία μετὰ τοῦ εὐδιατάκτου χοροῦ τῶν ψαλτῶν, προσελκύει κατὰ μῆνα 5-6 χιλ. ἐθνικῶν, προσερχομένων πολλάκις νὰ ἀκούσωσι τὸ κήρυγμα τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου. Οἱ γλυκύφωνοι καὶ ὅλως ἀπαράμιλλοι ἐν τε τῷ ἐθνικῷ κόσμῳ καὶ ἐν ταῖς ἐτεροδόξοις Ἐκκλησίαις τῶν κωδῶνων ἤχοι ἐκ τοῦ ἐναερίου ὕψους τοῦ κωδωνοστασίου τοῦ ναοῦ τῆς Ἀναστάσεως παράγουσιν εἰς τὸν ἐθνικὸν πληθυσμὸν τῆς πρωτευούσης τοιαύτην εὐφρόσυνον ἐντύπωσιν ὥστε ὀνομάζουσι τὴν τοιαύτην τῶν κωδῶνων φωνὴν «μουσικὴν οὐράνιον». Ἀλλὰ καὶ ἡ τυχαίως δοθεῖσα ὑπὸ τῶν ἐθνικῶν ὀνομασία εἰς τὸν ναὸν διὰ τὸ ἐξωτερικὸν αὐτοῦ μεγαλεῖον «Πύργος τοῦ Φοίνικος» (Φοῖνιξ κατὰ τὸν Κλήμεντα τὸν Ρώμης εἶναι ὄρνειον τῶν ἀνατολικῶν μερῶν ζῶν 500 ἔτη καὶ προσωποεῖ τὴν ιδέαν τῆς Ἀναστάσεως. Ἀφοῦ κατασκευάσῃ τὴν φωλεάν αὐτοῦ ἐξ εὐόσμου ὕλης εἰσέρχεται ἐν αὐτῇ καὶ ἀποθνήσκει ἐκ τῆς σηπομένης ἐκείνης σαρκὸς γεννᾶται τις σκῶληξ, ὅστις κατόπιν περοφρεῖ καὶ σὺν τῷ

χρόνῳ ἀποβαίνει ὅμοιον πτηνὸν πρὸς τὸ ἤδη τελευτήσαν (Ἐπιστολ. Α' Κορινθ. κε') διὰ θαυμασίου τρόπου ἀνταποκρίνεται εἰς τὴν παρούσαν ἐπωνυμίαν τοῦ μητροπολιτικοῦ ναοῦ τῆς Χριστοῦ Ἀναστάσεως. Τοιοῦτος εἶναι ὁ γενικὸς χαρακτήρ τῶν ἐνεργειῶν τῆς ἐν Ἰαπωνίᾳ ὀρθοδόξου ἱεραποστολῆς, χαρακτήρ κάλλιστα ἀνταποκρινόμενος εἰς τὸ ἐσωτερικὸν πνεῦμα τοῦ Χριστιανισμοῦ. Τοιαύτη ἡ ἐνεργὸς δύναμις τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐν τῇ ἀπωτάτῃ Ἀνατολῇ, δύναμις, ἐν ἣ ἀδύνατον νὰ μὴ διακρίνῃ τις τὴν ὑπερφῶ ἐνέργειαν τῆς θείας δυνάμεως, τελειουμένης ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ ἀσθενείᾳ. Τὸν χαρακτήρα τοῦτον καὶ τὰς δυνάμεις ταύτας ἡμεῖς ἀναγνωρίζομεν ὡς πιστὰ ἐχέγγυα τῆς ἀσφαλούς προόδου πρὸς τὴν μέλλουσαν διάδοσιν καὶ ἐδραιώσιν τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐν τῇ «ὑψηλῇ Αὐτοκρατορίᾳ» (Ἰωάννης Καβαμότο).

Τοιαύτη ἡ παρούσα πραγματεία περὶ τῆς ὀρθοδόξιας ἐν Ἰαπωνίᾳ, ἣτις νομιζομεν ὅτι εἶναι ἀκριβὴς ὡς πρὸς τὰ λεγόμενα, διότι καὶ αἱ πηγαὶ καὶ ὁ γράφων καὶ ἐπιστέλλων Ἰωάννης Καβαμότο, ἐξ ἀπαντος Ἰάπων, μαρτυροῦσι περὶ τῆς ἀληθείας. Τὸ καθ' ἡμᾶς θαυμάζομεν τὴν εὐσεβόφρονα πρόνοιαν καὶ φροντίδα τῆς ἀγιωτάτης Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας πρὸς διάδοσιν εἰς τοὺς ἐθνικοὺς τοῦ φωτὸς τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τῆς χριστιανικῆς ἀληθείας, ἐπαινοῦμεν δὲ ὀλοψύχως τὴν Α.Σ. τὸν ἐπίσκοπον Νικόλαον, ὅστις ἐν μέσῳ ξένων, πολεμίων, ἐθνικῶν ἀγωνίζεται μετὰ θερμότητος καὶ ὄντως ἀποστολικοῦ ζήλου νὰ διαδώσῃ τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ ἐν Ἰαπωνίᾳ καὶ νὰ ἐδραιώσῃ τὸν ἀληθῆ καὶ ὀρθόδοξον χριστιανισμόν, ὅστις μόνος συντελεῖ εἰς τὴν ψυχικὴν σωτηρίαν. Εἴθε ἡ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία νὰ πολλαπλασιάσῃ τὰς τοιαύτας ὀρθοδόξους ἀποστολάς. Εἴθε τὸ ἀποστολικὸν παράδειγμα τῆς ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας νὰ μιμηθῶσι καὶ αἱ ἄλλαι ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι. Ἀλλ' ἐπὶ τῆς τελευταίας ταύτης γνώμης καὶ εὐχῆς ἡμῶν θὰ ἐπανέλθωμεν προσεχῶς.

(Συνεχίζεται)

ΜΗΝΑΙΟΝ ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ, περιέχον ἅπασαν τὴν ἀνήκουσαν αὐτῷ Ἀκολουθίαν. Ἐκδοσις Α', Ἀθήνα 1993, σσ. 456 (σχήμα 17Χ24 ἐκατ.).

Μὲ γοργὸ ρυθμό, ἃν ληφθῇ ὑπόψη τὸ μέγεθος καὶ ἡ σπουδαιότητα τοῦ ἔργου, ὀλοκληρώθηκε ἡ ἔκδοσις τῶν Μηναιῶν, σὲ μικρὸ καὶ εὐχρηστο σχῆμα. Στὸ παρόν, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν προσθήκη τῶν ἀπολυτικίων ὁλων τῶν ἐορταζομένων Ἀγίων, περιλαμβάνονται καὶ πλήρεις Ἀκολουθίαι τῶν ἁγίων Κοσμά τοῦ Αἰτωλοῦ καὶ Φανουρίου τοῦ νεοφανοῦς.

518. Είναι ή δὲν εἶναι ὁλόκληρον τὸ περιεχόμενον τοῦ διακαρίου, ἁμνὸς καὶ μερίδες, σῶμα Χριστοῦ, μεταβαλλόμεναι διὰ τοῦ καθαγιασμοῦ; (Ἑρώτηση π. Σ.Μ., Δ.Μ., κ.ἄ.).

Στὸ θέμα τῶν μερίδων ἀνεφέροντο παλαιότερα τρεῖς ἐρωτήσεις, οἱ ὑπ' ἀριθμ. 180, 181 καὶ 182, στίς ὁποῖες δώσαμε τότε, κατὰ δύναμιν, ἐκτενὴ καὶ διεξοδική, ὅπως πιστεύω, ἀπάντηση. Ἡ πρώτη ἀφοροῦσε στὴν ἱστορία καὶ τὸ νόημα τῶν μερίδων καὶ ἂν κατὰ τὸν καθαγιασμὸ μεταβάλλονται σὲ σῶμα Χριστοῦ, οἱ δὲ ἄλλες δύο σὲ συναφὴ θέματα, ἂν ὑψώνεται κατὰ τὸ «Τὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις» ὁλόκληρο τὸ διακάριο καὶ ἂν κοινωνεῖ ὁ ἱερεὺς ἀπὸ τὴν μερίδα τοῦ ἡ ἀπὸ τὸν ἁμνόν. Ἐχῶ τὴν ἐντύπωση ὅτι ἡ ἀπάντηση ἦταν σαφής: καθαγιαζέται μόνον ὁ ἁμνός, αὐτός μόνος ὑψώνεται καὶ ὁ ἱερεὺς κοινωνεῖ, ὅπως καὶ ὁ λαός, μόνον ἀπὸ τὸν ἁμνόν καὶ ὄχι ἀπὸ τὶς μερίδες, γιατί αὐτές, ἁγιάζονται μὲν κατὰ μετοχήν, ὅταν ῥίπτονται στὸ ἅγιο ποτήριον, ἀλλὰ δὲν μεταβάλλονται σὲ σῶμα Χριστοῦ.

Τότε κάναμε μιὰ ἀναδρομὴ στὴν ἱστορία τῶν μερίδων, δηλαδὴ στὴν ἐκκλησιαστικὴ παράδοση καὶ πράξη, καὶ ἐπικαλεσθήκαμε μαρτυρίες ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων ἀπὸ τοῦ ἁγίου Συμεὼν ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης († 1429) καὶ ἐξῆς, ἀναζητώντας ἀπὸ αὐτοὺς τὴ λύση τοῦ ἐρωτήματος. Ὁ Συμεὼν εἶναι ὁ πρῶτος πὺ ἀσχολεῖται μὲ τὸ θέμα τοῦ καθαγιασμοῦ τῶν μερίδων, πὺ πρόσφατα ἐξ ἄλλου, κατὰ τὸν ΙΓ' αἰῶνα, εἶχαν εἰσαχθεῖ στὴν βυζαντινὴ λειτουργικὴ πράξη. Ἐκτὸς αὐτοῦ εἶδαμε τί γράφουν σχετικὰ ὁ Θεόφιλος Καμπανίας, ὁ Φιλαδελφείας Γαβριὴλ Σεβήρος καὶ ὁ ὁσιος Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης. Οἱ μαρτυρίες εἶναι ὁμόφωνες καὶ συμφωνοῦν ἀπόλυτα πρὸς ὅσα γράφει ὁ ἅγιος Συμεὼν. Γιὰ τὴν σχετικὴ πληρότητα τῆς ἀπαντήσεως ἀναφερθήκαμε στὴν ἀσαφὴ μαρτυρία τοῦ ἁγίου Γερμανοῦ Κωνσταντινουπόλεως καὶ σὲ μιὰ ἐξ ἴσου ἀόριστη ἀναφορὰ στίς μερίδες τοῦ ἱεροῦ Νικολάου Καβάσιλα, καθὼς καὶ στίς ἀποφάνσεις οὐνιτικῶν συνόδων καὶ τοῦ πάπα Βενεδίκτου ΙΔ' (1740-1758), πὺ τάσσονται ὑπὲρ τῆς ἀντιθέτου θέσεως, ὅτι δηλαδὴ καὶ οἱ μερίδες μεταβάλλονται σὲ σῶμα Χριστοῦ. Ὡς ἡ ἀσάφεια τῶν δύο πρῶτων μαρτυριῶν καὶ ἡ ἀναφορὰ στὴν πράξη τῶν ἐλληνορθόθμων περιέπλεξαν τὰ πράγματα καὶ προκάλεσαν τὴν ἀνωτέρω νέα ἐρώτηση καὶ παρόμοιες ἀπορίες ἄλλων. Αὐτὸ κατέστησε ἀναγκαία τὴν ἐπιστροφὴ στὸ θέμα τῶν μερίδων, θεωρητικὰ καὶ πρακτικὰ ἄλλως τε ἰδιαίτερα ἐνδιαφέροντος, ἀφοῦ, ὅπως διαφαίνεται ἀπὸ τὶς τρεῖς παλαιὲς ἐρωτήσεις, μπορεῖ νὰ ἔχει ἄμεσες πρακτικὲς - τελετουργικὲς συνέπειες (ὑψωση ὁλοκληρου τοῦ διακαρίου, κοινωνία ἀπὸ τὶς μερίδες τοῦ ἱερέως καὶ τοῦ λαοῦ). Οἱ πατικὲς ἀποφάνσεις δὲν μᾶς ἀφοροῦν καὶ δὲν ἐνδιαφέρουν τοὺς ὀρθοδόξους. Δὲν

θα ἐπανεέλθουμε σ' αὐτές οὔτε στίς ἄλλες μαρτυρίες πὺ ἐπικαλεσθήκαμε στὴν ἀπάντηση ἐκείνη. Ἀπὸ τοὺς ἄλλους συγγραφεῖς (Συμεὼν, Θεόφιλος, Γαβριὴλ καὶ Νικόδημος) θα ἀναφερθοῦμε μόνον στὸν ἅγιο Συμεὼν γιὰ ἀναζήτηση συμπληρωματικῶν μαρτυριῶν, γιὰ τὴν κατοχύρωση καὶ ὁλοκλήρωση τῆς εἰκόνας τῆς σχετικῆς μὲ τὶς μερίδες παραδόσεως. Παράκληση, πάντως, τὰ νεότερα δεδομένα νὰ συσχετισθοῦν μὲ ὅσα γράφθηκαν τότε καὶ ὡς πρὸς τὴν ἱστορία καὶ τὸ νόημα τῶν μερίδων καὶ περὶ τοῦ ἐπιμάχου θέματος, δηλαδὴ τῆς ἀπαντήσεως στὸ ἐρώτημα ἂν καθαγιαζονται ἡ ὄχι, ἐπομένως καὶ ἂν κοινωνοῦμε ἀπὸ αὐτὲς ὡς σῶματος Χριστοῦ ἡ ὄχι. Ὅσα γράφθηκαν ἐκεῖ δὲν θα ἐπαναληφθοῦν.

Στὴν Ζαγορὰ τοῦ Πηλίου σώζεται κώδικας τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, πὺ ἀνῆκε στὸν Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως, Καλλίνικο τὸν Γ' καὶ περιέχει ἐκδεδομένα καὶ ἀνέκδοτα μέχρι πρότινος ἔργα τοῦ Συμεὼν Θεσσαλονίκης. Ἡ ἰδιαίτερη ἀξία τοῦ χειρογράφου αὐτοῦ εἶναι ὅτι τὸ ἔχει διορθώσει ἰδιοχείρως ὁ Συμεὼν. Πρόκειται γιὰ τὸν κώδικα τῆς Βιβλιοθήκης τῆς Κοινότητος Ζαγορᾶς ὑπ' ἀριθμ. 23. Ἐκεῖ, στὸ κεφάλαιο 94 τοῦ «Διαλόγου», στὰ περιθώρια τῶν φύλλων 34-35 τοῦ χειρογράφου, προσθέτει ὁ ἅγιος Συμεὼν μακροτάτη συμπλήρωση στὰ ὅσα γράφει ἐκεῖ περὶ τῶν μερίδων, μέρος ἀπὸ τὰ ὁποῖα παραθέσαμε στὴν ἀπάντηση ἐκείνη. Ἡ προσθήκη δημοσιεύθηκε τὸ 1981, μαζί μὲ τὰ ἄλλα ὡς τότε ἀνέκδοτα ἔργα τοῦ Συμεὼν, ἀπὸ τὸν Δαβὶδ Μπάλφουρ. Ἡ παρεμβολὴ γίνεται στὸ σημεῖο ἀκριβῶς ἐκεῖνο, πὺ τελιώνει ἡ παράθεση τοῦ ἀποσπάσματος τοῦ «Διαλόγου» πὺ δημοσιεύσαμε τότε, μετὰ τὴ φράση «καὶ ἐκ τοῦ θείου σώματος τῇ λαβίδι λαμβάνειν». Ἐκεῖ ἀνακεφαλαίωσε ὅσα περὶ τῶν μερίδων ἔγραψε καὶ κατέληγε, ὅπως συνήθιζε, μετριοπαθῶς «Καὶ ἀληθὲς μὲν, ὅτι πᾶσαι κεκοινωνήκασιν αἱ μερίδες τοῦ σώματος τε καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ εἰσαχθεῖσαι τῷ ποτηρίῳ, καὶ σὺν αὐταῖς ἐνωθείσαις, κοινωνεῖ ὁ μετέχων τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος» πλὴν κρεῖττον, ὡς γε νομίζω, τὸ ἐπιτηρεῖν καὶ ἐκ τοῦ θείου σώματος τῇ λαβίδι λαμβάνειν». Ὁ «Διάλογος» κυκλοφορήθηκε μ' αὐτὸ τὸ κείμενο, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὸ ὅτι ἡ συμπλήρωση δὲν ὑπάρχει σὲ κανένα ἄλλο χειρόγραφο, καθὼς καὶ στίς ἐντυπες ἐκδόσεις. Εἶναι προφανὲς ὅτι προκλήθηκαν σχόλια. Ἡ δὲν κατανοήθηκε καλὰ ἡ κατὰ τὰ ἄλλα σαφὴς θέση τοῦ Συμεὼν ἡ ἀπὸ τὶς φράσεις του «καὶ ἀληθὲς μὲν» καὶ «ὡς γε νομίζω» θεωρήθηκαν τὰ γραφόμενά του ὑποκειμενικὲς τοῦ θέσεως, μὴ στηριζόμενες ἐπαρκῶς στὴν παράδοση τῆς Ἐκκλησίας. Πιθανὸν μάλιστα νὰ ἐνεθάρρυναν ὅσους, εἴτε ἐπειδὴ πίστευαν ὅτι καὶ οἱ μερίδες μεταβάλλονται σὲ σῶμα Χριστοῦ εἴτε ἀπὸ ἀμέλεια, κοινωνοῦσαν τοὺς πιστοὺς καὶ ἀπὸ αὐτὲς ἀδιακρίτως.

(Συνεχίζεται)

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΑΤΟΜΑ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ

Με τη συνεργασία της Γερᾶς Συνόδου της Ἐκκλησίας της Ἑλλάδος καὶ της Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, πραγματοποιήθηκε τὴν Δευτέρα 9 Μαΐου 1994, ἡμερίδα με θέμα «Ἐκκλησία καὶ ἄτομα με εἰδικὲς ἀνάγκες». Ἡ ὅλη ἐκδήλωση ἔγινε στὴν Αἴθουσα Τελετῶν τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας καὶ εἶναι ἡ πρώτη ἐκδήλωση τοῦ Ἐρευνητικοῦ Προγράμματος «Θρησκευτικὴ ἀγωγή καὶ κοινωνικὴ ἔνταξη ἀτόμων με εἰδικὲς ἀνάγκες». Παρέστησαν ὁ Σεβασμ. Μητροπολίτης Θηβῶν καὶ Λεβαδείας κ. Γερῶνυμος, ὁ Ἀντιπρύτανης τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καθηγητῆς κ. Κωνσταντῖνος Εὐαγγελίδης, οἱ Πρόεδροι τῶν Τμημάτων τῆς Θεολογικῆς καὶ τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν, Καθηγηταὶ Πανεπιστημίου, Κληρικοί, ἐκπρόσωποι τῶν συλλόγων τῶν ἀτόμων με εἰδικὲς ἀνάγκες, φοιτηταὶ καὶ πλῆθος ἐκλεκτῶν προσκεκλημένων.

Στὸ Α' μέρος τῆς ἐκδηλώσεως ἔγινε ἐνημερωτικὴ εἰσηγήση ἀπὸ τὸν ὑπεύθυνο τοῦ ἐρευνητικοῦ προγράμματος ἐπίκουρο καθηγητὴ τοῦ Τμήματος Φιλοσοφίας - Παιδαγωγικῆς - Ψυχολογίας κ. Λαυρέντιο Δελλασοῦδα, καὶ ἀκολούθησαν χαιρετισμοὶ ἀπὸ τοὺς ἐκπρόσωπους τῆς Ἐκκλησίας, τῆς Πολιτείας καὶ τοῦ Πανεπιστημίου.

Στὸ Β' μέρος τῆς ἐκδηλώσεως ἔγιναν οἱ ἀκόλουθες εἰσηγήσεις:

Ἀπὸ τὸν ἐπίκουρο Καθηγητὴ τοῦ Τμήματος Ποιμαντικῆς κ. Κων/νο Βλάχο: «Ἡ θέση τῶν ἀτόμων με εἰδικὲς ἀνάγκες στὴν Π.Δ.».

Ἀπὸ τὸν Καθηγητὴ τοῦ Τμήματος Θεολογίας κ. Βλάσιο Φειδᾶ: «Θεσμικὴ μέριμνα τῆς Ἐκκλησίας γιὰ τὰ ἄτομα με εἰδικὲς ἀνάγκες στὴν Βυζαντινὴ περίοδο».

Ἀπὸ τὸν πανοσ. ἀρχιμ. κ. Μακάριο Φιλοθέου: «Ἐκκλησία καὶ ἄτομα με εἰδικὲς ἀνάγκες».

Ἀπὸ τὸν ἀναπληρωτὴ Καθηγητὴ τοῦ Τμήματος Ποιμαντικῆς κ. Ἀλέξανδρο Μ. Σταυρόπουλο: «Ποιμαντικὴ προσέγγιση τῆς κοινωνικῆς ἔνταξης τῶν ἀτόμων με εἰδικὲς δυνατότητες».

Ἀπὸ τὸν ἀναπληρωτὴ Καθηγητὴ τοῦ Τμήματος Φιλοσοφίας - Παιδαγωγικῆς - Ψυχολογίας κ. Θεόδωρο Παπακωνσταντίνου: «Κοινωνικὴ ἀ-

γωγή, Ἐκκλησία καὶ ἄτομα με εἰδικὲς ἀνάγκες».

Ἀπὸ τὸν πρωτοπρεσβύτερο κ. Ἀδαμάντιο Αὐγουσιτίδη (ψυχίατρο - θεολόγο): «Κοινωνικὴ ἐπανεένταξη χρονίως ψυχικῶς πασχόντων».

Ἀπὸ τὸν ἀναπληρωτὴ Καθηγητὴ Τμήματος Φιλοσοφίας - Παιδαγωγικῆς - Ψυχολογίας κ. Γεώργιο Κρουσταλλάκη: «Συμβουλευτικὴ καὶ ἐκπαίδευση γονέων με παιδιὰ με ἰδιαίτερες ἀνάγκες».

Ἀπὸ τὸν Λέκτορα Τμήματος Θεολογίας κ. Ἀθανάσιο Βουρλῆ: «Ἡ Γερὰ Ψαλμωδία ὡς μέσον ἀγωγῆς».

Τέλος τὶς ἀπόψεις του ἐξέθεσε ὁ ἐπίσημος ἐκπρόσωπος τοῦ ἐθνικοῦ ὀργάνου τῶν ἀτόμων με εἰδικὲς ἀνάγκες.

Στὴ συνέχεια παραθέτουμε τὴν προσφώνηση τοῦ ἐκπροσώπου τῆς Γερᾶς Συνόδου πανοσ. ἀρχιμ. κ. Μακαρίου Φιλοθέου καθὼς καὶ τὴν εἰσηγήσή του με θέμα: Ἐκκλησία καὶ ἄτομα με εἰδικὲς ἀνάγκες.

Σεβασμιώτατε, Ἀγαπητοὶ Πατέρες
Κύριε Πρύτανη,
Ἐλλογιμώτατοι Κύριοι Καθηγηταί,
Κυρίες καὶ Κύριοι,

Μέσα στὰ σημεῖα ποὺ ὁ Ἀναστημένος Χριστὸς ἔδωσε στοὺς μαθητές του γιὰ νὰ φανερώσουν τὸ λυτρωτικὸ μήνυμα τῆς Ἀναστάσεώς του εἶναι καὶ τὰ λόγια του «ἐπὶ ἀρρώστους χεῖρες ἐπιθήσουσι καὶ καλῶς ἔξουσιν».

Ἡ Ἱ. Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος διὰ τοῦ Μακαρ. Ἀρχιεπ. Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ.κ. Σεραφεῖμ τὸν ὅποιον ἔχω τὴν ἰδιαίτερη τιμὴ νὰ ἐκπροσωπῶ αὐτὴν τὴν στιγμὴ, σᾶς καλωσορίζει στὴν Μεγάλῃ Αἴθουσα τελετῶν τῆς Γερᾶς Συνόδου, σᾶς προσφωνεῖ καὶ σᾶς χαιρετῶ ὅλους, τοὺς διοργανωτὰς τῆς ἐκδηλώσεως αὐτῆς, τοὺς ἐκλεκτοὺς εἰσηγητὰς καὶ τοὺς ἀξιολύτους προσκεκλημένους με τὸν ἀναστάσιμο Πασχάλιο χαιρετισμὸ «Χριστὸς Ἀνέστη». Μᾶς καλεῖ δὲ ὅλους νὰ ἀρθοῦμε πάνω ἀπὸ τὶς ἀδυναμίες μας σωματικὲς καὶ πνευματικὲς καὶ νὰ νιώσουμε ὅσο πὺθ βαθύτερα γίνεται τὸ κοσμοσωτήριο ἄγγελμα «Ἀνέστη Χριστὸς καὶ ζωὴ πο-
λιτεύεται»!

Καμμία δυσκολία, καμμία αδυναμία, κανένας πόνος ή στεναγμός δεν μπορούν να ανακόψουν την πορείας μας προς την πραγματική χαρά και ευτυχία που είναι ο Άναστημένος Χριστός.

Η Έκκλησία ακούγοντας τα λόγια του Κυρίου της και εφαρμόζοντας το του Άπ. Παύλου «τίς ασθενεί και οὐκ ασθενῶ» στέκεται πάντοτε κοντά στον άνθρωπο και ιδιαίτερα στον άνθρωπο που σηκώνει βαρύτερο σταυρό από τον συνήθη για να γίνεται Κυρηναίος στην ἄρση του σταυρού του και για να τονίζει στους ἔχοντας ανάγκη ότι μετά από το Σταυρό ἔπεται ή Ἀνάσταση.

Με αυτές τις λίγες ἁπλές σκέψεις και μεταφέροντας τις εὐχές και τις εὐλογίες καθώς και τον αναστάσιμο ἄσπασμό του Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν και πάσης Ἑλλάδος κ.κ. Σεραφεῖμ σᾶς χαιρετῶ ὅλους και εὐχομαι από καρδίας πλήρη ἐπιτυχία και εὐόδωση τῶν σκοπῶν τῆς ἀποπινῆς συναντήσεώς μας.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΚΑΙ ΑΤΟΜΑ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ

Και εἶπεν ὁ Θεός· ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν και καθ' ὁμοίωσιν.

Αὐτή ή βιβλική ρήση ἔγινε ἀντικείμενο ἐρεῦνης και ἐρμηνείας ἀπό ἀρκετούς πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας, ὡς προς τὸ τί ἀκριβῶς σημαίνει. Κατὰ μία ἄποψη τὸ κατ' εἰκόνα διαφέρει ἀπὸ τὸ καθ' ὁμοίωσιν στὸ γεγονός ὅτι στὸ κατ' εἰκόνα ἔχουμε τὴν τελειότητα τοῦ ἀνθρώπου μέσα στη δημιουργία, ἐνῶ τὸ καθ' ὁμοίωσιν εἶναι τὸ τελικὸ ἀποτέλεσμα δηλ. αὐτὸ πὸν θὰ ἐπιτύχει ὁ ἄνθρωπος ὁδεύοντας προς τὸ τέλος ὅταν θὰ ἔρθῃ πρόσωπο προς πρόσωπο μετὸ Θεό. Αὐτὴ εἶναι ή ἐσχατολογικὴ ἀντίληψη και τοποθέτηση ἐπὶ τοῦ θέματος.

Γιὰ ἄλλους τὸ κατ' εἰκόνα εἶναι ή πραγματικότητα πρὶν ἀπὸ τὰ ἔσχατα, δηλαδή ὁ ἄνθρωπος μοιάζει μετὸ Θεὸ και προς τὰ 'κεῖ ὀφείλει νὰ κατατείνει ή ζωὴ του. Γιὰ ἄλλους πατέρες εἶναι τὸ λογικὸ, γιὰ δὲ τὸν Ἅγιο Γρηγόριο Νύσσης, ὁ ὁποῖος ἐπιμένει ιδιαίτερα σ' αὐτὸ τὸ παλαιδιαθηκικὸ χωρίο εἶναι τὸ αὐτεξούσιο τοῦ ἀνθρώπου.

Ὅλες οἱ ἐρμηνεῖες πὸν δίνουν οἱ πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας σχετικὰ μετὸ κατ' εἰκόνα και τὸ καθ' ὁμοίωσιν ἔχουν τὴν σπουδαιότητα και τὴν σημασία τους. Εἴτε ὅμως ταυτίζουν τὸ

κατ' εἰκόνα και καθ' ὁμοίωσιν μετὸ λογικὸ τοῦ ἀνθρώπου εἴτε μετὰ τὰ ἔσχατα εἴτε μετὰ τὴν τελειότητα τοῦ ἀνθρώπου ἔναντι τῶν ἄλλων ὄντων, τὸ συμπέρασμα πὸν ἐξυπακούεται εἶναι ὅτι τὸ κατ' εἰκόνα και καθ' ὁμοίωσιν ἀναφέρεται στὸ αὐτεξούσιο, δηλ. στὴν ἐλευθερία τοῦ ἀνθρώπου.

Ὁ Θεὸς ἔδωσε τὴν δυνατότητα στὸν ἄνθρωπο πλασμένο «κατ' εἰκόνα» νὰ ὑπάρχει ὅπως ἀκριβῶς ὑπάρχει Ἐκεῖνος, ὁ δημιουργὸς του. Δηλαδή μετὰ θέληση ἐλεύθερη ἀπὸ ὁποιοδήποτε περιορισμό. Νὰ εἶναι ἐλεύθερος νὰ ἀγαπᾷ δίχως κοινωνικὲς ἱστορικὲς οἰκονομικὲς βιολογικὲς δεσμεύσεις. Τὸ «καθ' ὁμοίωσιν» εἶναι αὐτὴ ή δυνατότητα πὸν ἐνεργοποιεῖται θετικὰ μετὰ φερὰ προς τὸν δημιουργὸ του γιὰ νὰ ζεῖ ὅπως ὁ Θεός, δηλαδή ἐλεύθερος. Νὰ ζεῖ ὡς πρόσωπο πὸν σημαίνει ὅτι ή ζωὴ του ἔχει ἀναφορὰ σὲ μιὰ κοινότητα, σὲ μιὰ κοινωνία. Σπάει τὸ φράγμα τῆς μοναξιάς και δὲν ζεῖ μόνος. Ἐτσι συστατικὸ και ὑποστατικὸ στοιχεῖο τῆς ὑπαρξῆς του γίνεται ή ἀγάπη και ή ἐλευθερία.

Γιὰ τὴν Ἐκκλησία εἴτε εἶναι ἀρτιμελὴς ή ὄχι ὁ ἄνθρωπος, μετὰ ή χωρὶς εἰδικὲς ἀνάγκες, ἔχει τὴν ἀξία του, ἀπόλυτη ἀξία και τὴ θέση του.

Δὲν χάνει οὔτε τὸ κατ' εἰκόνα οὔτε τὸ καθ' ὁμοίωσιν και ὑπόκειται στοὺς ἰδίους πνευματικούς νόμους και κανόνες.

Οἱ πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, ή Ἐκκλησία ὁλόκληρη βλέπει στὸν κάθε ἄνθρωπο τὴν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ, δηλαδή τὴν ὑπαρξὴ ἐκείνη πὸν ἀπὸ ἀγάπη και ἐλευθερία ἦλθε στη ζωὴ και πὸν ἔχει κάθε δικαίωμα νὰ ζήσει ἐλεύθερα και μετὰ ἀγάπη ὅπως ὁ Θεός. Ἀντιθέτως ή ὑποτίμηση τοῦ ἀνθρώπου, ή ἐξάρτηση τῆς στάσης μας ἀπέναντί του μετὰ βάση τις διάφορες καταβολές του (κοινωνικὲς ή βιολογικὲς), στερεῖ και ἀπὸ μᾶς ἄλλα και ἀπὸ τὸ ἴδιο τὸ ἄτομο μετὰ εἰδικὲς ἀνάγκες τὴν ἐλευθερία τὴν ἀγάπη και τὴ ζωὴ δηλ. τὸν ἴδιο τὸ Θεό. Τὰ ἄτομα μετὰ εἰδικὲς ἀνάγκες πολλὲς φορὲς γίνονται θύματα τῆς λανθασμένης μας ἀντίληψης γιὰ τὴ ζωὴ, τῆς λανθασμένης και ἰδιοτελοῦς μας ἀγάπης. Τὸ τί κάνουμε ὅλοι μας γιὰ τὰ ἄτομα μετὰ εἰδικὲς ἀνάγκες εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ὀρθῆς ή ὄχι θεολογικῆς μας ἀγωγῆς και τοποθέτησης μέσα στη ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας μας. Δὲν εἴμεθα δυστυχῶς ὑγιὴ μέλη τῆς Ἐκκλησίας. Ἐμεῖς πρῶτοι θὰ πρέπει νὰ ἀσκηθοῦμε στὴν ὑπομονή, τὴν ἀγάπη, τὴν καρτερία, τὴν ἀνεκτικότητα, τὴ θυσία, νὰ γιαιτρέψουμε τις δικὲς μας

πνευματικὲς ἀρρώστιες καὶ ιδιοτέλειες καὶ ὅστε-
ρα νὰ πλησιάσουμε τὸν ἄλλον.

«Κάποιος γέροντας κατοικοῦσε στὰ κελλιά
Χοζεβᾶ γιὰ τὸν ὁποῖο μᾶς διηγοῦνται οἱ γέρον-
τες τῆς περιοχῆς ὅτι εἶχε αὐτὴν τὴν ἐργασία:

Ἄν καμιά φορὰ ἐβλεπε στὸ χωριό του νὰ
μὴν μπορεῖ νὰ σπεῖρει τὸ χωράφι του ἀπὸ πολ-
λὴ φτώχεια, ἐρχόταν τὴ νύχτα, χωρὶς νὰ ξέρει ὁ
ιδιοκτήτης τοῦ χωραφιοῦ, ἐπαιρνε τὰ δικά του
βόδια καὶ δικό του σπόρο καὶ ἔσπερνε τὸ χωρά-
φι τοῦ ἄλλου. Κι ὅταν ἦρθε στὴν ἐρημο κι ἔμει-
νε στὰ κελλιά τοῦ Χοζεβᾶ, τὴν ἴδια συμπόνοια
εἶχε ὁ γέροντας. Γιατὶ ἐπαιρνε τὸ δρόμο ποὺ
πηγαίνει ἀπὸ τὸν Ἰορδάνη στὴν ἀγία πόλη, κου-
βαλώντας νερὸ καὶ ψωμί. Κι ἂν καμιά φορὰ ἐ-
βλεπε κάποιον ἐξαντλημένο, ἐπαιρνε στοὺς ὤ-
μους τὸ φορτίο του κι ἀνέβαινε μέχρι τὸ ἅγιο
ὄρος τῶν Ἐλαιῶν καὶ πάλι ξαναγύριζε ἀπὸ τὸν
ἴδιο δρόμο κουβαλώντας, ἂν βέβαια ἔβρισκε
ἄλλους, τὰ φορτία τους μέχρι τὴν Ἱεριχώ. Κι
ἦταν νὰ δεῖ κανεὶς τὸ γέροντα, ἄλλοτε μὲν νὰ
κουβαλᾷ κανένα μεγάλο φορτίο καὶ νὰ ἰδρώνει,
ἄλλοτε δὲ νὰ σηκώνει κάποιον παιδὶ στὸ ὦμο
του καμιά φορὰ κουβαλοῦσε καὶ δυό. Ἄλλοτε
καθόταν καὶ διόρθωνε παπούτσια ἄνδρα ἢ γυ-
ναίκα ἢ ἂν εἶχαν κοπεῖ, ἐπειδὴ εἶχε μαζί του
τὰ ἀναγκαῖα ἐργαλεῖα. Ἄλλους πότιζε μὲ τὸ νε-
ρὸ ποὺ κουβαλοῦσε, ἐνῶ σ' ἄλλους ἔδινε ψω-
μιά. Κι ὅταν ἔβρισκε γυμνό, ἔδινε καὶ τὸ ροῦχο
ποὺ φοροῦσε. Κι ἦταν νὰ τὸν δεῖς νὰ κοπιᾶζει
ὀλημερίς. Ἄν τέλος ἔβρισκε κανένα νεκρό, ἔ-
ψελνε πάνω του τὴ νεκρώσιμη ἀκολουθία καὶ
τὸν ἔθαβε» (Ἰωάν. Μόσχου, ΛΕΙΜΩΝΑΡΙΟΝ,
ἐκδ. Ἰ. Μ. Σταυρονικήτα). Τὸ κείμενο αὐτὸ εἶ-
ναι ἀρκετὰ εὐγλωττο καὶ μὲ παραστατικότητα
δείχνει τὸ δρόμο τῆς θυσίας, τῆς ἀγάπης καὶ τῆς
ἀνιδιοτέλειας. Δὲν ξέρω ἂν θὰ μπορούσαμε ἐ-
μεῖς σήμερα νὰ φτάσουμε σ' αὐτὰ τὰ πνευματι-
κὰ ὕψη μέσα ἀπὸ τὴν ἀπλότητα καὶ τὴν ταπει-
νωση.

Ἡ ζωὴ ἢ δική μας σήμερα ἔχει πολλὰ δια-
στροφές ἀλλὰ καὶ ἐν πολλοῖς ἔχει νοθευθεῖ. Ἡ
θεολογική μας διαστροφή γιὰ τὸν ἄνθρωπο πη-
γάζει ἀπὸ ἓνα πλήθος θεωριῶν καὶ ἀντιλήψεων
ποὺ ἀναπτύχθηκαν ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῆς πώσεως
τοῦ ἀνθρώπου καὶ καλλιεργήθηκαν μέσα στοὺς
αἰῶνες μέχρι καὶ σήμερα.

Στὴν ὅλη ἐπιβάρυνση τῆς καταστάσεως βοή-

θησε πάρα πολὺ καὶ ἡ Δαρβίνια θεωρία τῆς ἐ-
ξελιξεως. Στὸ «Περὶ καταγωγῆς τοῦ ἀνθρώπου»
ἔργο του ὁ Δαρβίνος κατέδειξε πὼς ἡ διαφορὰ
ἀνθρώπου καὶ ζώου βρίσκεται ὄχι στὸ εἶδος στὸ
ὁποῖος ἀνήκει ἀλλὰ στὸ βαθμὸ λογικότητας, κα-
ταδεικνύοντας ὅτι καὶ τὰ ζῶα ἔχουν συνείδηση,
φτιάχνουν πολιτισμό, ἔχουν τεχνολογία, ὀργα-
νώνουν τὴ ζωὴ τους, ἔχουν γλώσσα, φτιάχνουν
λογικὲς προτάσεις, συνθέτουν νοήματα. Μὲ τὸν
τρόπο αὐτὸ ὅμως ὑποβιβάζει τὴ θέση καὶ τὴν
ἀξία τοῦ ἀνθρώπου καὶ ιδιαίτερα ὑποτιμᾷ τὰ ἄ-
τομα μὲ κάποια εἰδικὰ προβλήματα. Γιὰ τὴν
Ἐκκλησία ἡ διαφορὰ μεταξὺ ἀνθρώπου καὶ
ζώου εἶναι διαφορὰ εἰδους καὶ ὄχι βαθμοῦ, ἐ-
στιάζοντας αὐτὴ τὴ διαφορὰ στὴν ἐλευθερία. Γι'
αὐτὸ καὶ ὁ ἄνθρωπος δημιουργεῖ τέχνη, πολιτι-
σμὸ ἐνῶ τὸ ζῶο ὄχι. «Ἡ τέχνη εἶναι οὐσιαστικὰ
ἢ μορφοποιημένη ἄσκηση τῆς ἐλευθερίας τοῦ
ἀνθρώπου ἀφοῦ δ' αὐτῆς δημιουργεῖ ἓναν και-
νούργιο κόσμον» (θέατρο, κινηματογράφο, ζω-
γραφικὴ).

Γιὰ τὴν Ἐκκλησίαν ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἡ εἰκό-
να τοῦ Θεοῦ. Εἶναι πρόσωπο ποὺ ἡ ὑπόστασις
καὶ ἡ ζωὴ του δὲν ἐξαρτᾶται, οὔτε καταξιώνεται
ἀπὸ τὰ ιδιαίτερα κοινωνικὰ οἰκονομικά, φυλετι-
κὰ ἢ βιολογικὰ χαρακτηριστικά του. Αὐτὸ ποὺ
χαρακτηρίζει ἓνα πρόσωπο δὲν εἶναι κάποια ἰ-
διαίτερα χαρακτηριστικὰ ἢ ιδιότητές του ἀλλὰ ἡ
ἐλευθερία καὶ ἡ ἀγάπη. Ἡ ἐλευθερία: α) Ὡς
ἐπιλογὴ νὰ ζεῖ μὲ τὸ Θεὸ ἢ χωρὶς τὸ Θεὸ καὶ
β) ὡς ἀγιότητα ποὺ σημαίνει ὅτι δὲν εἶναι μό-
νος, ὅτι δὲν δεσμεύεται, δηλ. εἶναι ἐλεύθερος
καὶ ὅτι ἀγαπᾷ. Ἡ θέλησή του εἶναι ἀγάπη ἐλεύ-
θερη.

Στὰ πρόσωπα τῶν ἀτόμων μὲ εἰδικὲς ἀνάγ-
κες φανερώνεται ἡ ἀξιοθαύμαστη θέληση γιὰ
ζωή, ἡ ιδιαίτερη φροντίδα καὶ ἀγάπη ποὺ μᾶς
ζητοῦν. Γιὰ τὴν Ἐκκλησίαν ὑπάρχει καὶ κάτι ἀ-
κόμα: Τὰ πρόσωπα αὐτὰ διασώζουν τὸ «κατ' εἰ-
κόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν», δηλ. παρόλα τὰ πε-
ριορισμένα βιολογικὰ χαρακτηριστικά τους, ἔ-
χουν καὶ αὐτὰ τὸ δικαίωμα νὰ ζήσουν ὅπως εἶ-
ναι προικισμένοι νὰ ζήσουν καὶ οἱ ἄλλοι συνάν-
θρωποι τους. Ὅπως δηλ. ὁ Θεός: ὡς ἀγάπη καὶ
ὡς ἐλευθερία. Ἐχουν τὰ ἴδια «προικιά» μὲ τοὺς
ἄλλους ἀνθρώπους καὶ ἂν καὶ «σκληρωμένοι»
τῆς ιδιαιτερότητάς τους, μποροῦν νὰ ζοῦν τὸ
Θεὸ μὲ μιὰ θέληση ἐλευθερίας καὶ ἀγάπης
ἀξιοζήλευτης.

ΔΗΜΩΔΕΙΣ ΡΟΔΙΑΚΕΣ ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ ΠΕΡΙ ΑΓΙΩΝ

Τοῦ Δρος Μ. Γ. ΒΑΡΒΟΥΝΗ, Λέκτορος Λαογραφίας τοῦ Δημοκριτείου Παν/μίου Θράκης

Ἡ κατηγορία τῶν θρησκευτικῶν παραδόσεων παρουσιάζει ἐξαιρετικὸ λαογραφικὸ ἐνδιαφέρον, ἀφοῦ σὲ αὐτὴ συναιροῦνται θρησκευτικὲς ἀντιλήψεις καὶ συμπεριφορές¹, παραμυθιακὰ στοιχεῖα, ἐπιβιώσεις ἀρχαίων μύθων καὶ σύγχρονα διηγηματικὰ μοτίβα. Οἱ ἀντιλήψεις τοῦ λαοῦ γιὰ ἓναν ἅγιο καὶ τὴ θαυματουργικὴ του δράση, τὰ πάγια χαρακτηριστικὰ ποὺ τοῦ ἀποδίδονται καὶ ἀπαρτίζουν τὴ φυσιογνωμία τοῦ ἁγίου αὐτοῦ κατὰ τὴ λαϊκὴ παράδοση², συχνὰ διάφορη ἢ καὶ ἀντίθετη ἀπὸ τὰ παραδιδόμενα στὰ ἀγιολογικὰ κείμενα τοῦ συγκεκριμένου ἁγίου, ἀκόμη καὶ λεπτομέρειες ἢ ἰδιαιτερότητες τῆς λατρείας³, ποὺ τοῦ ἀπονέμεται, ἀποτελοῦν στοιχεῖα διαμόρφωσης τῶν λαϊκῶν ἀγιολογικῶν παραδόσεων, διακεκριμένα καὶ ὅπωςδὴποτε ἀναγνωρίσιμα.

Ὑπὸ τὸ πρίσμα αὐτό, ἡ μελέτη τῶν ἀγιολογικῶν παραδόσεων ἐνὸς συγκεκριμένου τόπου συμβάλλει καὶ στὴ διερεύνηση τῆς παραδοσιακῆς θρησκευτικῆς συμπεριφορᾶς τῶν κατοίκων του, ἐπεὶδὴ μαρτυρεῖ γιὰ τὴν ὑπαρξὴ τῆς λατρείας τοῦ ἁγίου στὸν συγκεκριμένο χώρο ἀλλὰ καὶ ἐπεὶδὴ περιλαμβάνει σημαντικὲς πληροφορίες γιὰ τὴν ἰδιαιτερότητα ἢ τὰ ἰδιαίτερα χαρακτηριστικὰ τῆς λατρείας αὐτῆς. Στὸ πλαίσιο αὐτό, θὰ ἐξεταστοῦν στὴ συνέχεια δημῶδεις ροδιακὲς παραδόσεις περὶ ἁγίων, μὲ βάση τὸ ὑπάρχον, δημοσιευμένο καὶ ἀδημοσίευτο, ἐθνογραφικὸ - λαογραφικὸ ὕλικό. Τὸ ὕλικό αὐτὸ διαιρεῖται ἀνάλογα μὲ τὰ θεματολογικὰ στοιχεῖα ποὺ περιλαμβάνει καὶ κατὰ ἅγιο ἢ ἁγία, ὥστε ἡ ἐξέτασή του νὰ διευκολυνθεῖ. Κοινότητες, συνέχειες καὶ ἀσυνέχειες διατυπώνονται καὶ διαπιστώνονται συγκριτικά, κατὰ περίπτωσιν καὶ ὅπου αὐτὸ εἶναι δυνατόν.

Ἡ ἐξέταση ποὺ ἀκολουθεῖ, ἀποτελεῖ νομίζω καὶ μιὰ μεθοδολογικὴ πρόταση γιὰ τὴ μελέτη τῶν τοπικῶν ἐλληνικῶν ἀγιολογικῶν παραδόσεων ὅπωςδὴποτε ὅμως ἐντάσσεται στὸ πλαίσιο τῆς συστηματικῆς μελέτης τῶν ἐλληνικῶν ἀγιολογικῶν παραδόσεων, ποὺ ἐπιχειρεῖται ἀπὸ τὸν συγγραφέα ὡς τμῆμα τῆς σπουδῆς τῆς κατὰ τόπους παραδοσιακῆς ἐλληνικῆς θρησκευτικῆς συμπεριφορᾶς, ἐνὸς πολὺ σημαντικοῦ κλάδου τοῦ ἐλληνικοῦ παραδοσιακοῦ πολιτισμοῦ, μὲ πραγματικὰ καθοριστικὴ σημασία γιὰ τὴν προώ-

θηση τῶν ἐλληνικῶν λαογραφικῶν σπουδῶν.

Μιὰ μεγάλη κατηγορία ροδιακῶν ἀγιολογικῶν παραδόσεων ἀφορᾷ τὴν προστασία ποὺ παρέχουν οἱ ἅγιοι στοὺς πιστοὺς τους ἢ τοὺς προστατευόμενους ἀπὸ αὐτοὺς ἀνθρώπους (ἅγιοι προστάτες). Ἡ προστασία αὐτὴ μπορεῖ νὰ ἀφορᾷ περιπτώσεις δημόσιας (κοινοτικῆς) ἢ ἰδιωτικῆς ζωῆς, ἐχθρική ἐπιβουλὴ, κοινὸς κινδύνος ἢ θέματα υγείας. Συχνές, στὸν ἐλληνικὸ λαό, εἶναι οἱ παραδόσεις γιὰ τὸν ἅγιο ποὺ προστατεύει ἓναν οἰκισμὸ ἀπὸ μιὰ θανατηφόρα ἐπιδημία⁴, μὲ διαφόρους μαγικοὺς ἢ ὅπωςδὴποτε ὑπερφυσικοὺς τρόπους. Στὴν περίπτωσιν τῶν ἀντίστοιχων ροδιακῶν παραδόσεων ἀναφέρεται ὁ ἅγιος Σπυρίδωνας ὡς προστάτης ἀπὸ ἐπιδημία πανούκλας στὴ Θολό, ὁ ὁποῖος μὲ ἓνα φανάρι στὸ χέρι πιστεύεται ὅτι περιόδευε κυκλικὰ στὸ χωριό, ἐμποδίζοντας τὴν πανούκλα, ποὺ θεωρεῖται ὡς μαυροφόρα γυναίκα⁵, νὰ πλησιάσει⁶. Στὴ συγκεκριμένη παράδοση ἡ θαυματουργικὴ δύναμις τοῦ ἁγίου συνδυάζεται μὲ τὴ νοητὴ χάραξη μαγικοῦ - προστατευτικοῦ κύκλου γύρω ἀπὸ τὸ χωριό⁷, συνήθεια γνωστὴ ἀπὸ διάφορες μαγικὲς πράξεις, κατὰ τίς ὁποῖες αὐτὸς ποὺ βρίσκεται μέσα στὸν κύκλο θεωρεῖται ἀπρόσβλητος ἀπὸ τὸ κακό⁸.

Σὲ ἄλλη, παρόμοιας θεματολογίας, παράδοση, ἡ ἐπιδημία γρίπης σταμάτησε ὅταν μιὰ νύχτα ἐμφανίστηκαν θαυματουργικὰ μιὰ γυναίκα καὶ δύο ἄντρες πάνω σὲ ἄλογα, στὸ σπῆτι τοῦ ἐπιτρόπου τοῦ ἐνοριακοῦ ναοῦ, ποὺ ἔγιναν αἰσθητοὶ ἀπὸ τοὺς γείτονες καὶ ἐρμηνεύθηκαν ὡς ἡ Παναγία ἢ Ἑλεούσα, ὁ ἅγιος Γεώργιος καὶ ὁ ἅγιος Δημήτριος⁹· ἡ θαυματουργικὴ αὐτὴ ἐμφάνιση συνέπεσε μὲ τὸ τέλος τῆς ἐπιδημίας. Στὸ ἴδιο πλαίσιο ἡ ἁγία Βαρβάρα¹⁰ θεωρεῖται προστάτιδα κατὰ τῆς εὐλογίας, ἐπεὶδὴ λέγεται ὅτι ἦταν πολὺ ὁμορφὴ καὶ γιὰ νὰ ἀποθαρρύνει τοὺς ἄνδρες παρακάλεσε τὸν Θεὸ νὰ τῆς στεῖλῃ τὴν εὐλογία, ὥστε νὰ γίνῃ ἀποκρουστικὴ¹¹. Ἡ ὅλη διήγησις μπορεῖ νὰ συνεχιστεῖ καὶ μὲ τίς παραδόσεις γιὰ τὴν ἀποτροπὴ τῆς αἰμομιξίας τῆς ἁγίας μὲ τὸν ἀμαρτωλὸ πατέρα της, μέσω τῆς θεόσταλτης μεταμόρφωσής της¹², ἂν τὸ θεματολογικὸ στοιχεῖο τῆς μεταμόρφωσης θεωρηθεῖ ἰσοδύναμο καὶ ἐναλλακτικὸ τοῦ θέματος τῆς παραμόρφωσης τοῦ προσώπου ἀπὸ μολυσματικὴ

καὶ ἀπεχθῇ ἀσθένεια, ὅπως ἡ εὐλογία.

Στὴν ἴδια κατηγορία μποροῦν νὰ ἐνταχθοῦν οἱ παραδόσεις γιὰ τὴ βοήθεια ποὺ προσφέρουν οἱ ἅγιοι σὲ κρίσιμες στιγμὲς τῆς κοινῆς ζωῆς, ἡ κρισιμότερη ἀπὸ τὶς ὁποῖες ἴσως ἦταν ἡ ἐπιδρομὴ πειρατῶν, μόνιμη πηγὴ κακῶν γιὰ τοὺς κατοίκους τῶν νησιῶν¹³. Στὴ Ρόδο ἀναφέρεται θαῦμα τοῦ Ἁγίου Ἀμμωνίου (ἅγιος Ἀμμώνιος), ὁ ὁποῖος πέτρωσε τὸ καράβι τῶν πειρατῶν ποὺ εἶχαν σκοπὸ νὰ αἰχμαλωτίσουν τοὺς πανηγυριστές¹⁴, ἐνῶ σὲ ἄλλη παραλλαγή ἀναφέρεται ὅτι μετὰ τὴν ἔμμετρη προειδοποίησιν μιᾶς γοιᾶς¹⁵ πρὸς τὰ κορίτσια ποὺ χόρευαν, ὁ ἴδιος ὁ ἅγιος ἐμφανίστηκε ὡς γέρος καὶ ἔμμετρα πάλι¹⁶ προανήγγειλε τὸ θαῦμα καὶ τὸ πέτρωμα τοῦ Κάτεργου¹⁷.

Σὲ ἄλλες ἀνάλογες περιπτώσεις ἀναφέρονται διάφοροι τρόποι προστασίας τῶν πιστῶν ἀπὸ τοὺς ἐπιδρομείς, ὅπως ἡ αἰφνίδια παρουσία πυκνοῦ καὶ ἀκανθώδους φυτοῦ ποὺ κλείνει τὸ δρόμο καὶ ποὺ θανατώνει ὅσους δοκιμάζουν νὰ τὸ περάσουν¹⁸ καὶ ἡ δημιουργία θαλασσοταραχῆς γιὰ ὅσους δοκίμασαν τὴ θαλάσσια δίοδο¹⁹, ἐνέργειες ποὺ ἀποδίδονται στὸν ἅγιο Λουκά, προστάτη τῆς Σορωνῆς· ἐπίσης ἐδῶ συγκαταλέγεται καὶ ἡ θαυματουργικὴ ἐμφάνισις ἀδιαπέραστου τεῖχους, ποὺ ἀναγκάζει τοὺς ἐπιδρομείς νὰ στραφοῦν πρὸς τὸ ἐσωτερικὸ τοῦ νησιοῦ, ἀποφεύγοντας τὸ προστατευόμενο ἀπὸ τὸν ἅγιο χωριό²⁰. Οἱ παραπάνω παραδόσεις εἶναι γνωστὲς σὲ πολλὰ παραλλαγές, ὅχι μόνο στὴ Ρόδο ἀλλὰ καὶ σὲ ὁλόκληρο σχεδὸν τὸν νησιωτικὸ Ἑλληνισμό²¹.

Ἡ προστασία τοῦ ἁγίου μπορεῖ νὰ ἐπεκτείνεται καὶ σὲ περιπτώσεις γενικότερων πολεμικῶν συγκρούσεων, ὅπως συμβαίνει μὲ τὸν ἅγιο Μερκούριο στὸ Ἱστριος τῆς Ρόδου, ὁ ὁποῖος περιόδευε ἔφιππος τὸ χωριὸ καὶ τὸ προστατεύε στὸν πόλεμο τοῦ 1912, κατὰ τὶς παραδόσεις τῶν κατοίκων²². Μπορεῖ ἀκόμη νὰ πρόκειται γιὰ προστασία ἀπὸ φυσικὲς καταστροφές τῆς πολυτιμῆς γιὰ τὴν μικροοικονομία τοῦ νησιοῦ σοδειᾶς· σύμφωνα μὲ τὸ ὑπάρχον ὕλικὸ κάποτε, κατὰ τὴν ἐορτὴ τ' Ἁγίου Γιαννίου τοῦ Πονοκεφαλίστη (Ἀποτομὴ τῆς κεφαλῆς τοῦ Προδρόμου, 29 Αὐγούστου), ἐμφανίστηκαν θαυματουργικὰ πουλιὰ ποὺ ἔφαγαν τὶς ἀκριδες, οἱ ὁποῖες τότε κατέστρεφαν τὶς σοδεῖς τοῦ νησιοῦ²³· ἡ ἰδιαιτερότητα τῆς ἐορτῆς ὁδήγησε στὴν ὀνοματοθεσία τῶν πουλιῶν, ποὺ ὀνομάστηκαν «πουλιὰ τῆς

Ἁγίας Κάρας», σύμφωνα μὲ μιὰ γενικότερη ἐλληνικὴ λατρευτικὴ συνήθεια, γιὰ τὴν ἀποτροπὴ ἐπιδρομῶν ἀκριδῶν μέσω τῆς λιτάνευσης λειψάνων τῆς κεφαλῆς συγκεκριμένων ἁγίων - προστατῶν²⁴.

Ἡ προειδοποίησις γιὰ ἐπερχόμενους πειρατὲς ἐντάσσεται ἐπίσης στὰ ὅρια τῆς θαυματουργικῆς προστασίας τῶν πιστῶν ἀπὸ τοὺς ἁγίους, ὅπως λέγεται ὅτι συνέβη στὸν Σάλακο μὲ τὸν προφήτη Ἡλία, ποὺ μὲ θαυματουργικῆς προέλευσης φωνὴ εἰδοποίησε τοὺς πιστοὺς νὰ φύγουν, λέγοντας κατὰ τὴ διάρκεια τῆς λειτουργίας στὸν ἐρειπωμένο σήμερα ναὸ ἔξω ἀπὸ τὸ χωριὸ «Ὅσοι τὸ πεικάσετε τὰ βουνὰ νὰ πιάσετε»²⁵. Σὲ ἄλλη παραλλαγή τῆς ἴδιας παράδοσης τὰ λόγια αὐτὰ ἀκούγονται ἀπὸ τὸν ἀναγνώστη τῆς ἀποστολικῆς περικοπῆς, κατὰ τὴ λειτουργία, ἀφοῦ ἐμφανίστηκαν θαυματουργικὰ στὸ ἀντίστοιχο λειτουργικὸ βιβλίον, ἀπὸ ὅπου γινόταν ἡ ἀνάγνωσις²⁶. Τὸ θεματολογικὸ στοιχεῖο τῆς προειδοποίησις ὑπάρχει καὶ σὲ ἄλλες παραδόσεις, ὅπου ὁ ἅγιος σὲ ὄραμα²⁷ προειδοποιεῖ τοὺς κατοίκους ἐνὸς χωριοῦ νὰ μὴν ἀνατινάξουν συγκεκριμένο βράχο, ἐπειδὴ θὰ προκαλέσουν καταστρεπτικὴ πλημμύρα²⁸, ὅπου μάλιστα ἡ προειδοποίησις γίνεται κάποτε ἀπὸ τὸν ὁμώνυμο τοῦ μελλοντικοῦ δράστη ἁγίου²⁹, ὁ ὁποῖος λειτουργεῖ ἔτσι ὡς προσωπικὸς προστάτης του, ἡ προειδοποιεῖ τοὺς ἀνθρώπους νὰ μὴν προβοῦν σὲ συγκεκριμένο ἔργο, γιὰτὶ θὰ προκαλέσουν τὴν ὀργὴν καὶ τὴν τιμωρίαν του³⁰, προστατεύοντάς τοὺς ἔτσι ἀπὸ δυσάρεστες μελλοντικὲς ἐξελίξεις.

Ἡ ἐμφάνισις τοῦ ἁγίου σὲ ὄνειρο συχνὰ συνδέεται μὲ τὴν ὑπόδειξις τρόπων θεραπείας ἐνὸς ἀσθενοῦς, φυσιοκρατικῶν ἢ μὴ. Τὸ μοναστήρι τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαήλ, ἀνάμεσα στὰ χωριὰ Λάεσμα καὶ Ἀσκληπιός, ὀνομάζεται **Θάσσει**, μὲ παρετυμολογία ἀπὸ τὸ «θάσσει» ποὺ λέγεται ὅτι εἶπε ὁ Ἀρχάγγελος στὸν ὕπνο τῆς ἄρρωστης βασιλοπούλας, ἡ ὁποία ἔτσι κατάφερε νὰ γιατρευτεῖ καὶ ἔχτισε ὡς ἀνταπόδοσις τὸν ναὸ καὶ τὴ μονή³¹. Εὐεργετικὴ εἶναι ἡ δράσις τοῦ ἁγίου καὶ ὅταν ὑποδεικνύει θησαυρό, ὅπως ἀναφέρεται γιὰ τὸν ἅγιο Μερκούριο, ὁ ὁποῖος ὑπέδειξε τὸν χώρον ὅπου ὑπῆρχαν ἀρχαιολογικὰ εὐρήματα³² καὶ γιὰ τὸν ἅγιο Νικόλαον ποὺ ὑπέδειξε θησαυρὸ κρυμμένο στὰ ἐρείπια ἐνὸς ναοῦ του, μὲ τὸν ὁποῖο ἀνοικοδομήθηκε καὶ ὁλόκληρον τὸ ναϊκὸ κτίσμα³³. Ἐδῶ ἐξ ἄλλου ἐντάσσονται καὶ οἱ ἀποδιδόμενες στοὺς ἁγίους δρακόντοκτονίες, ἡ

δίως στὸν ἅγιο Γεώργιο³⁴, ποὺ συχνὰ συνδέονται μὲ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς χρήσης μιᾶς πηγῆς γιὰ τοὺς κατοίκους χωριοῦ, οἱ ὅποιοι σύμφωνα μὲ τὴν παράδοση, ἐμποδίζονταν πρὶν ἀπὸ τὸν δράκοντα στὴ χρησιμοποίηση τοῦ νεροῦ. Σὲ ἄλλη μάλιστα περίπτωση οἱ ἅγιοι Ἀνάργυροι Κύρος καὶ Ἰωάννης ὑποδεικνύουν τὸν τρόπο ἐξόντωσης ἐνὸς θηριώδους φιδιοῦ ποὺ ἐμφανίστηκε στὸν Κερωνιάτη, μὲ τὸ νὰ τοῦ προσφέρουν γιὰ φαγητὸ - δόλωμα τὸ δέρμα ἐνὸς ἀρνιοῦ γεμισμένο μὲ ἀσβέστη³⁵.

Πλήθος θαυματουργικῶν θεραπειῶν ἀναφέρονται γιὰ τὸ ἀγίασμα κοντὰ στὸν ναὸ τοῦ Ἀη Σουλᾶ (ἁγίου Σύλα), τὸ ὁποῖο ἀποδίδεται μάλιστα σὲ πρωταρχικὴ θαυματουργικὴ θεραπεία «ψωρκιασμένων» ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν ἅγιο, μὲ εὐλογία ἐνὸς ὑδάτινου ἀποθέματος ποὺ ὑπῆρχε ἐκεῖ ὅπου ἀργότερα χτίστηκε ὁ ναὸς του³⁶, κοντὰ στὸ χωριὸ Σορωνή. Στὴ θαυματουργικὴ ἐνέργεια τοῦ ἀγιάσματος³⁷ ἀποδίδονται θεραπείες δερματικῶν νοσημάτων καὶ λέπρας³⁸, θέρμης (ἐλονοσίας)³⁹ μὲ συνακόλουθη τήρηση τελετουργικῆς σιωπῆς ἀπὸ ὅσους προσέρχονταν γιὰ νὰ θεραπευθοῦν⁴⁰ ἀκόμη καὶ ἀσθενειῶν μουσουλμάνων ἀπὸ τὸ χωριὸ Παστές, ποὺ προσέφυγαν στὴ χάρη τοῦ ἁγίου καὶ μὲ χρῆση τοῦ ἀγιάσματος τοῦ θεραπεύθηκαν ἀπὸ λέπρα καὶ ἀσθένειες τῶν κάτω ἁκρῶν⁴¹. Ἀναφέρεται ἀκόμη ὅτι οἱ Ἰταλοὶ ἐπαιρναν μπουνκάλια μὲ τὸ ἀγίασμα τοῦ ἁγίου καὶ τὰ μετέφεραν στὴν Ἰταλία, μὲ θεραπευτικὸς ἐπίσης σκοπός⁴².

Στὸν ἀντίποδα αὐτῆς τῆς μεγάλης κατηγορίας ἀγιολογικῶν παραδόσεων, βρίσκονται οἱ παραδόσεις γιὰ τοὺς ἁγίους - τιμωροὺς ἢ τοὺς ἁγίους - ἐκδικητές, οἱ ὅποιοι τιμωροῦν παραδειγματικὰ τοὺς ἀνθρώπους ποὺ τοὺς προσέβαλαν ἢ τοὺς ἐβλάψαν. Κυρίως πρόκειται γιὰ τιμωρίες ἀνθρώπων ποὺ δὲν σεβάστηκαν καὶ δὲν τήρησαν τὴν ἐθιμικὴ ἀργία ποὺ συνοδεύει τὸν ἑορτασμὸ τῆς μνήμης τῶν ἀντιστοιχῶν ἁγίων⁴³. Στὶς σχετικὲς ροδιακὲς παραδόσεις ὁ ἅγιος Σπυρίδωνας τιμωρεῖ ἕναν μουσουλμάνο ποὺ ἐργαζόταν τὴν ἡμέρα τῆς ἑορτῆς του, μὲ τὸ νὰ τὸν σηκώσει θαυματουργικὰ μαζὶ μὲ τὸ ἄροτρο καὶ τὰ ζῶα του πάνω σὲ ἕνα δένδρο⁴⁴ ἢ νὰ ρίξει ἕνα ποτάμι μέσα στὸ χωράφι νὰ τοῦ πάρει τὸν σπόρο⁴⁵· συχνὰ μάλιστα ὁ ἴδιος ὁ ἅγιος ἐμφανίζεται καὶ συνομιλεῖ μὲ τὸν μουσουλμάνο, πρὶν τὴν τιμωρία του, ὁ ὁποῖος κατόπιν ἢ γίνεται χριστιανὸς ἢ ρωτᾷ τοὺς χριστιανοὺς πότε εἶναι ἡ ἑορτὴ

τοῦ ἁγίου γιὰ νὰ τηρήσει τὴν ἀρμόζουσα ἐθιμικὴ ἀργία⁴⁶. Ἡ ἴδια παράδοση εἶναι γνωστὴ ἀπὸ διάφορες περιοχὲς τοῦ Ἑλληνισμοῦ⁴⁷. Στὴν τοπικὴ μάλιστα ροδιακὴ παράδοση ὁ ἅγιος Σπυρίδωνας, μαζὶ μὲ τὸν ἅγιο Μόδεστο, θεωροῦνται προστάτες τῶν βοδιῶν⁴⁸, ἐνῶ ἡ γιορτὴ του «τ' Ἀη Σφυρίονα» (12 Δεκεμβρίου) θεωρεῖται γεωργικὴ γιορτὴ⁴⁹.

Μὲ ἀνάλογο τρόπο ὁ ἅγιος Τρύφων θεωρεῖται ὅτι τιμωρεῖ μὲ κόψιμο τῆς μύτης, προερχόμενο ἀπὸ ἀτύχημα, ὅσους κλαδεύουν ἢ ἐργάζονται γεωργικὰ στὴ γιορτὴ του⁵⁰, σύμφωνα μὲ μιὰ παράδοση μὲ πανελλήνια σχεδὸν διάδοση⁵¹, ποὺ σχετίζεται μὲ τὶς νεοελληνικὲς ιδιαιτερότητες τῆς λατρείας τοῦ ἁγίου. Στὴν ἴδια ἐξ ἄλλου κατηγορία μποροῦν νὰ ἐνταχθοῦν οἱ παραδόσεις γιὰ τιμωρίες ἱεροσύλων, ἀπὸ τὸν ἅγιο τοῦ ὁποῖου τὸν ναὸ λήστεψαν ἢ ἐπιχείρησαν νὰ ληστέψουν. Ἀναφέρεται στὴ Ρόδο ἡ γνωστὴ, ἀπὸ πολλὰς περιοχὲς τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἱστορία γιὰ τὸν ἅγιο Γεώργιο ποὺ παγίδεψε στὸν ναὸ του τοὺς ἀσεβεῖς οἱ ὅποιοι ἔφαγαν ἕνα σφουγγάτο, ἀφιέρωμα μιᾶς εὐλαβικῆς καὶ φτωχῆς γυναικας στὸν ἅγιο, μέχρι νὰ προσφέρουν στὸν ἅγιο ἕνα μεγάλο χρηματικὸ ποσό⁵². Σχετικὴ εἶναι καὶ ἡ παράδοση γιὰ τὸν κάτοικο τοῦ Ἀρχαγγέλου, ποὺ ἐπιχείρησε νὰ πάρει ἕνα λαγῆνι ἀπὸ τὴ μονὴ τοῦ Κερωνιάτη καὶ τιμωρήθηκε μὲ κρίση ἐλονοσίας, ἀπὸ τὴν ὁποία θεραπεύτηκε τάσσοντας καὶ προσφέροντας ἕνα φόρτωμα ἀπὸ παρόμοια σκεύη στὸ μοναστήρι⁵³, παράδοση στὴν ὁποία ἀνάγεται ἡ λατρευτικὴ πρακτικὴ τῆς ἀφιέρωσης στὴ μονὴ τοῦ πῆλινου σκεύους ἀπὸ τὸ ὁποῖο πίνουν νερὸ οἱ προσκυνητὲς τοῦ ἀγιάσματος τῶν ἁγίων Ἀναργύρων Κύρου καὶ Ἰωάννη, ποὺ λατρεῖνται ἐκεῖ⁵⁴.

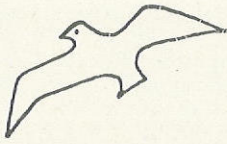
(Συνεχίζεται)

1. Βλ. Μ. Γ. Βαρβούνης, *Λαϊκὴ λατρεία καὶ θρησκευτικὴ συμπεριφορὰ τῶν κατοίκων τῆς Σάμου*. Ἀθήνα 1992, σ. 231-232, μὲ βιβλιογραφία.

2. Πρβλ. ἐνδεικτικὰ Μ. Γ. Βαρβούνης, «Τὸ τραγοῦδι τοῦ ἐπισκόπου Φαναρίου Σεραφεῖμ», *Παρθενός* 30 (1988), σ. 209-211. Ὁ ἴδιος, «Δημῶδεις παραδόσεις ἀπὸ τὸν Θεσσαλικὸ ἄγιο γιὰ τὸν ἅγιο Σεραφεῖμ», *Τρικαλινὰ* 12 (1992), σ. 239-254. Ὁ ἴδιος, «Ἡ λατρεία τοῦ ἁγίου Σεραφεῖμ στὸν Θεσσαλικὸ ἄγιο», *Ἀρχεῖο Θεσσαλικῶν Μελετῶν* 10 (1992), σ. 41-53.

3. Βλ. σχετικὰ Μ. Γ. Βαρβούνης, *Λαϊκὴ λατρεία ...ὁ.π.*, σ. 131· ὁ ὅρος *λατρεία* χρησιμοποιεῖται ἀπὸ τὴ Λαογραφία, ἐνῶ ἡ ὁρθόδοξη χριστιανικὴ ὁρολογία εἶναι *τιμὴ*, πρβλ. Ἰω. Καρμίρης, *Τὰ δογματικὰ καὶ συμβολικὰ μνημεῖα τῆς ὁρθοδόξου καθολικῆς Ἐκκλησίας* 1. Ἐν Ἀθήναις 1952, σ. 205-206.

4. Βλ. Γ. Α. Μέγας, «Παραδόσεις περί ασθeneiῶν», *Λαογραφία* 7 (1923), σ. 507-512, με την μέχρι τότε βιβλιογραφία.
5. Σχετικές αντιλήψεις αναφέρονται και από άλλες περιοχές του Έλληνισμού, βλ. Μ. Γ. Βαρβούνης, *Λαογραφικές εidosεις από το περιηγητικό έργο «Voyage en Morée» του Fr. Pouqueville*. Αθήνα 1991, passim.
6. Άν. Βρόντης, *Τῆς Ρόδου παραδόσεις καὶ τραγούδια*. Έν Ρόδω 1930, σ. 50 άρ. 66.
7. Προβλ. Δ. Σ. Μπενέκος, *Ἡ άγωγή τῶν δαιμόνων στην Ἡπειρο. Συμβολή στη μελέτη τῆς νεοελληνικῆς μαγείας*. Ἰωάννινα 1988, με παραδείγματα καὶ πλούσια βιβλιογραφία.
8. Βλ. Δ. Σ. Μπενέκος, *Ἡ άγωγή τῶν δαιμόνων... ά.π.*, passim, με άνάλογες περιγραφές.
9. ΚΛ, χφ. 4245, σ. 78-80 (Άννα Παπαμιχαήλ, Τριάντα Ρόδου, 1985).
10. Για τις παραδόσεις καὶ τὴ λατρεία τῆς βλ. Γ. Α. Μέγας, *Ἑλληνικαὶ έορταὶ καὶ έθιμα τῆς λαϊκῆς λατρείας*. Αθήνα 1963, σ. 32-33. Ant. Dörner, «Erinnerungen an St. Barbara», *Rheinisches Jahrbuch für Volkskunde* 15-16 (1965), σ. 95-116.
11. Άν. Βρόντης, ά.π., σ. 50 άρ. 67.
12. Στ. Ἡμελλος, «Μεταμόρφωση ὑπὸ τὴν άπειλὴ αίμομετείας σὲ δημόδη παράδοση γιὰ τὴν άγία Βαρβάρα», *Συμπόσιον Πνευματικῶν ἐπὶ χρυσῷ Ἰωβηλαίῳ ιερωσύνης Μητροπολίτου Πατρῶν Νικοδήμου*. Αθήνα 1989, σ. 347-352.
13. Στ. Ἡμελλος, *Ἡ περὶ πειρατῶν λαϊκὴ παράδοση*. Έν Αθήναις 1968, με παραδείγματα καὶ βιβλιογραφία γιὰ τὸ θέμα.
14. ΣΛ, χφ. 1086, σ. 90-92 (Βασίλ. Χρύσης, Ἀφάντου Ρόδου, 1970).
15. Για άνάλογους ρόλους γριῶν σὲ παραδόσεις βλ. Γ. Κ. Σπυριδάκης, «Ἡ γριά ὡς προδότις εἰς δημόδεις νεοελληνικὰς παραδόσεις», *Έπετηρίς λαογραφικοῦ Ἀρχείου* 17 (1964), σ. 3-7. Ὁ ἴδιος, «Die alte Frau als Verräterin in einigen neugriechischen Volkssagen», *Λαογραφία* 22 (1965), σ. 527-530.
16. Για τὴν παρουσία έμμετρων κομματιῶν στὶς νεοελληνικὲς παραδόσεις βλ. St. Imellos, «Neugriechische und antike Erzählungen über den Betrug von Feinden durch eine List», *Byzantinisch - Neugriechische Jahrbücher* 21 (1971-75), σ. 1-9, με παραδείγματα.
17. Άν. Βρόντης, ά.π., σ. 21-22 άρ. Δ' 16.
18. ΚΛ, χφ. 4245, σ. 391-392 (Άννα Παπαμιχαήλ, Σορωνή Ρόδου, 1985).
19. ΣΛ, χφ. 2398, σ. 68-69 (Αἰκ. Μικρομανώλη, Σορωνή, 1975).
20. ΚΛ, χφ. 4083, σ. 15 (Ν. Μανεισιώτης, Μάλωνα Ρόδου, 1977).
21. ΚΛ, χφ. 1568, σ. 464 (Χρ. Παπαχριστοδοῦλου, Ρόδος, 1932). Άν. Βρόντης, «Ὁ άγιος Γεώργιος στὴ ροδίτικη λαογραφία», *Λαογραφία* 11 (1934-37), σ. 240. Χρ. Παπαχριστοδοῦλου, «Λαογραφικὰ σύμμεικτα Ρόδου», *Λαογραφία* 21 (1963-64), σ. 116. Ὁ ἴδιος, *Τοπωνυμικὸ τῆς Ρόδου*. Ρόδος 1951, σ. 133 σημ. 4. Στ. Ἡμελλος, *Ἡ περὶ πειρατῶν ... ά.π.*, σ. 58 άρ. δ' κ. έξ.
22. ΚΛ, χφ. 3471, σ. 54 (Γ. Ἀμαργιαννάκης, Ρόδος, 1969).
23. Άν. Βρόντης, *Ροδιακά*. Έν Αθήναις 1939, σ. 56 άρ. Γ' 1.
24. Παρόμοια άποτροπή άκρίδας με περιφορὰ άγίας κάρας βλ. Μ. Γ. Βαρβούνης, *Λαϊκὴ λατρεία ... ά.π.*, σ. 119. ΣΛ, χφ. 2189, σ. 96 (Σ. Ἰσιδώρου, Μαθαθόκαμπος Σάμου, 1973-74). ΣΛ, χφ. 3461, σ. 380 (Κλ. Έλευθεριάδου, Πυθαγόρειο Σάμου, 1980).
25. ΣΛ, χφ. 2396, σ. 257-258 (Κ. Κατραλῆς, Σάλακος Ρόδου, 1975).
26. Άν. Βρόντης, *Τῆς Ρόδου ... ά.π.*, σ. 54 άρ. 74.
27. Για τὸ στοιχείο τοῦ οράματος βλ., ένδεικτικὰ, Gr. Gizelis, «The function of the vision in Greek - Amerikan culture», *Western Folklore* 33 (1974), σ. 65-76. Μ. Γ. Βαρβούνης, *Λαϊκὴ λατρεία ... ά.π.*, σ. 147.
28. ΣΛ, χφ. 2396, σ. 258 (Κ. Κατραλῆς, Σάλακος Ρόδου, 1975).
29. ΣΛ, χφ. 2397, σ. 97-98 (Δ. Βαρέλης, Σάλακος Ρόδου, 1975).
30. Συγκεκριμένα πρόκειται γιὰ προειδοποίηση τοῦ άγίου Γεωργίου, στὴ Μάλωνα, νὰ μὴν χτίζουσιν οἱ κάτοικοι τὰ σπίτια τους ψηλότερα ἀπὸ τὸ ναὸ του, βλ. ΚΛ, χφ. 4083, σ. 13-14 (Ν. Μανεισιώτης, Μάλωνα Ρόδου, 1977).
31. Άν. Βρόντης, *Τῆς Ρόδου ... ά.π.*, σ. 42. ΚΛ, χφ. 3902, σ. 17-21 (Μ. Κριάσης, Ρόδος, 1977). ΚΛ, χφ. 4088, σ. 9-3 (Μ. Κριάσης, Ρόδος, 1977).
32. ΚΛ, χφ. 4245, σ. 96-98 (Άννα Παπαμιχαήλ, Τριάντα Ρόδου, 1985).
33. ΣΛ, χφ. 1841, σ. 38-41 (Δ. Βαρέλης, Σάλακος Ρόδου, 1973). Για τὶς έλληνικὲς παραδόσεις σχετικὰ με θησαυροὺς καὶ τὴν τυπολογία τους βλ. ένδεικτικὰ Γ. Βασσαρεύς, «Οἱ θησαυροί», *Μαλεβός* 4 (1923-25), σ. 214.
34. ΣΛ, χφ. 2397, σ. 100 (Δ. Βαρέλης, Σάλακος Ρόδου, 1975). Για τὸ θέμα βλ. έπίσης Γ. Spyridakis, «Saint Georges dans la vie populaire», *L' Hellenisme Contemporain* 6 (1952), σ. 126-145.
35. ΚΛ, χφ. 4088, σ. 7-8 (Μ. Κριάσης, Ρόδος, 1977).
36. Άν. Βρόντης, *Ροδιακά ... ά.π.*, σ. 53 άρ. Ζ' 1.
37. Για παρόμοια χρήση άγιασμάτων βλ. ένδεικτικὰ Δ. Λουκάτος, «Ἡ θρακικὴ λατρεία τῶν άγιασμάτων (λαογραφικὰ καὶ έθνολογικὰ στοιχεῖα)», *Πρακτικὰ Β' Συμποσίου Λαογραφίας τοῦ Βορειοελλαδικοῦ χώρου*. Θεσσαλονίκη 1976, σ. 229-240. Μ. Γ. Βαρβούνης, *Λαϊκὴ λατρεία ... ά.π.*, σ. 52, 127, 142, 143-145, 158.
38. ΚΛ, χφ. 4245, σ. 314 (Άννα Παπαμιχαήλ, Σορωνή Ρόδου, 1985).
39. ΚΛ, χφ. 4245, σ. 81-82 (Άννα Παπαμιχαήλ, Τριάντα Ρόδου, 1985).
40. Για τὸ θέμα, με τὶς προεκτάσεις καὶ τὶς ρίζες του, βλ. Γ. Ν. Αἰκατερινίδης, «Χρήσις καὶ σημασία τοῦ ἁμίλτου νεροῦ» εἰς τὸν βίον τοῦ λαοῦ», *Έπετηρίς λαογραφικοῦ Ἀρχείου* 15-16 (1962-63), σ. 42-59, με σχετικὸ λαογραφικὸ ὕλικό.
41. ΚΛ, χφ. 3471, σ. 17 (Γ. Ἀμαργιαννάκης, Ρόδος, 1969).
42. ΚΛ, χφ. 4245, σ. 313 (Άννα Παπαμιχαήλ, Σορωνή Ρόδου, 1985).
43. Προβλ. Δ. Σ. Λουκάτος, «Ἀργαί καὶ άγιοι τιμωροί», *Έπετηρίς Κέντρου Έρεῦνης Ἑλληνικῆς Λαογραφίας* 20-21 (1967-68), σ. 55-105.
44. ΚΛ, χφ. 4245, σ. 74-75 (Άννα Παπαμιχαήλ, Τριάντα Ρόδου, 1985).
45. ΚΛ, χφ. 4245, σ. 127 (Άννα Παπαμιχαήλ, Ἀσγουροῦ Ρόδου, 1985).
46. ΚΛ, χφ. 4245, σ. 275 (Άννα Παπαμιχαήλ, Ἀρχιτολή Ρόδου, 1985).
47. Προβλ. ΚΛ, χφ. 2449, σ. 105 (Γ. Σπυριδάκης, Ἰκαρία, 1962). ΚΛ, χφ. 2758, σ. 82 (Γ. Σπυριδάκης, Κίμωλος, 1963). ΚΛ, χφ. 2342, σ. 334 (Στ. Ἡμελλος, Δανακὸς Νάξου, 1960). ΚΛ, χφ. 1378 Α', σ. 12 (Γ. Ταρσοῦλη, Καπλάνι Πυλίας, 1939).
48. Χρ. Παπαχριστοδοῦλου, *Λεξιλογικὰ καὶ Λαογραφικὰ Ρόδου*. Αθήνα 1969, σ. 56.
49. Χρ. Παπαχριστοδοῦλου, «Λαογραφικὰ σύμμεικτα Ρόδου», *Λαογραφία* 21 (1963), σ. 206.
50. ΚΛ, χφ. 4233, σ. 206 (Άννα Παπαμιχαήλ, Κρεμαστὴ Ρόδου, 1984).
51. Προβλ. Μ. Γ. Βαρβούνης, «Δημόδεις παραδόσεις γιὰ τὸν άγιο Τρύφωνα ἀπὸ τὴ Θράκη», *Θρακικὰ* 7 (1991-92), σ. 287-294, με βιβλιογραφία.
52. Χρ. Παπαχριστοδοῦλου, «Λαογραφικὰ σύμμεικτα ...», ά.π., σ. 118 άρ. 4. Προβλ. Φ. Κουκουλές, «Τὸ θαῦμα τοῦ άγίου Γεωργίου», *Σαμακῶν Ἡμερολόγιον* 1939, σ. 51-55. Στ. Ἡμελλος, *Ἡ περὶ πειρατῶν ... ά.π.*, passim, με διάφορες παραλλαγές καὶ τὴ σχετικὴ βιβλιογραφία.
53. Άν. Βρόντης, *Ροδιακά ... ά.π.*, σ. 53 άρ. Ζ' 2.
54. Άν. Βρόντης, *Τῆς Ρόδου ... ά.π.*, σ. 42 άρ. ΙΑ'.

Κοινωνική Ένταξη ατόμων με ειδικές δυνατότητες*

Τοῦ κ. Α. Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ

*Αναπλ. Καθηγητοῦ τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν

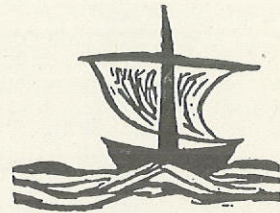
Στὴν ὀλιγόλεπτη εἰσήγησή μας θὰ ἀρκεστοῦμε *πρῶτον* νὰ διαφωτίσουμε τί σημαίνει ποιμαντική προσέγγιση τοῦ θέματος· *δεύτερον* νὰ θεμελιώσουμε μὲ τρόπο συνοπτικὸ τὸ λόγο καὶ τὴν πράξη τῆς Ἐκκλησίας ὡς πρὸς τὰ ἄτομα αὐτά, καὶ *τρίτον* νὰ ἐπισημάνουμε ὀρισμένες διαστάσεις τῆς παρέμβασης τῆς Ἐκκλησίας γιὰ τὴν κοινωνικὴ ἔνταξη τῶν ατόμων μὲ ειδικές δυνατότητες ἢ ἀνάγκες ὅπως μέχρι τώρα συνηθιζόταν νὰ ὀνομάζονται. Κατὰ τὴ συζήτηση, θὰ ὑπάρξει ἐλπίζουμε ἢ ἄνεση, συνεργάτες μου καὶ ἐγὼ νὰ κάνουμε συγκεκριμένες προτάσεις ἔτσι ὅπως προκύπτουν ἀπὸ τὴν ἔρευνα, τὴ διδασκαλία καὶ τὶς ἐφαρμογές στὸ μάθημα «Ἱστορία καὶ θεωρία τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνικῆς διακονίας» καὶ ἄλλα ποιμαντικὰ μαθήματα ποὺ διδάσκονται στὸ Τμήμα Ποιμαντικῆς.

Ποιμαντικὴ προσέγγιση

Ἄν στὴν εἰσήγησή μας ἐπιχειροῦμε νὰ προσεγγίσουμε ποιμαντικὰ τὴν κοινωνικὴ ἔνταξη τῶν ατόμων μὲ ειδικές δυνατότητες ἢ ἀνάγκες (Α.Μ.Ε.Δ. ἢ Α.Μ.Ε.Α.), εἶναι γιὰτὶ ἡ ποιμαντικὴ προσέγγιση διευκολύνει νὰ δοῦμε στὴν οὐσία τῆς τῆς κοινωνικῆς ἔνταξης αὐτῶν τῶν ατόμων. Ἡ Ποιμαντικὴ, ὅπως εἶναι γνωστὸ, ὡς «τέχνη τεχνῶν καὶ ἐπιστὴμὴ ἐπιστημῶν» προσπαθεῖ «τὸ πολυτροπώτατον καὶ ποικιλώτατον ζῶον» ποὺ εἶναι ὁ ἄνθρωπος, κατὰ τὴν ἔκφραση τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, νὰ τὸν ὀδηγήσει στὴ μοναδικὴ ποίμνη ὑπὸ τὸ Ἐνα Ποιμένα, νὰ τὸν ἐντάξει καὶ νὰ τὸν συντάξει στὴν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, ποὺ εἶναι σύναξη καὶ κοινωνία Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων. Σ' αὐτὴ τὴν Κοινωνία εἶναι καλεσμένοι ὅλοι νὰ προσληφθοῦν καὶ νὰ σωθοῦν. Καθότι «τὸ ἀπρόσληπτον μένει καὶ ἀθεράπευτον». Ἡ ποιμαντικὴ λοιπὸν προσέγγιση δὲν ἀφήνει περιθώρια ἀποκλεισμοῦ ἀπὸ τὴν μεταμορφωμένη αὐτὴ κοινωνία ποὺ εἶναι ἡ Ἐκκλησία παρὰ μόνον ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἀπὸ μόνους θέτουν τὸν ἑαυτό τους ἐκτὸς Ἐκκλησίας. Ὅλοι, κυριολεκτικὰ ὅλοι, ἔχουν τὴν θέση τους μέσα σ' Αὐτήν· ὁ καθένας ἀνάλογα μὲ τὶς δυνατότητές του, ἀνάλογα μὲ τὶς ἀνάγκες του. Ἡ *Ποίμνη* ὡς εἰκόνα διαχωραφεῖ αὐτὴν τὴν ἐνότητα.

Ἀλλὰ καὶ ἡ ἄλλη εἰκόνα τῆς Ἐκκλησίας ὡς *νηός*, ὡς πλοίου, ποὺ βρίσκεται μάλιστα ἀποτυπωμένη στὸ ὀπισθόφυλλο τοῦ προγράμματος τῆς σημερινῆς ἡμερί-

δος, εἶναι μεστὴ νοημάτων. Σ' αὐτὸ τὸ πλοῖο περιλαμβάνονται ὡς ἐπιβάτες ἅπαντες οἱ χριστιανοὶ οἱ ὁποῖοι διασχίζουν τὴ θάλασσα τοῦ παρόντος βίου¹. Ἡ Ἐκκλησία τελικὰ εἶναι *κιβωτὸς σωτηρίας* ὅλων ἐκείνων οἱ ὅποιοι ἐμπιστεύονται τὴ σωτηρία τους καὶ ἐντάσσονται σ' αὐτήν.

Θεμελίωση

Θεμελιώδης προϋπόθεση ἀλλὰ καὶ προοπτικὴ τῆς Ἐκκλησίας ὅταν ἀσχολεῖται μὲ ἄτομα μὲ ειδικές ἀνάγκες εἶναι ἡ στάση τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ πρὸς αὐτά. Τὰ ἄτομα αὐτά εἶναι δυνατόν νὰ τὰ ταυτίσουμε γενικὰ μ' ἐκείνες τὶς κατηγορίες τῶν προσώπων ποὺ ὁ Χριστὸς ἀναφέρει στὴ διήγηση γιὰ τὴ Μέλ्लουσα Κρίση (Εὐαγγέλιο τοῦ Ματθαίου, κεφ. 25, στ. 31-46). Τοὺς ἀποκαλεῖ ἀδελφούς, παρόλο ὅτι ἀπὸ τὸν ὑπόλοιπο κόσμον ἐθεωροῦντο ἄσημοι καὶ ἀσήμαντοι (ἐλάχιστοι), ταυτίζεται μαζί τους καὶ μάλιστα θὰ ζητήσει νὰ δώσουν λόγο καὶ θὰ καταδικάσει ὅσους δὲν ἔπραξαν αὐτὸ ποὺ ἔπρεπε νὰ πράξουν πρὸς αὐτούς. Ἀντίθετα θὰ εὐλογήσει ἐκείνους ποὺ τὸ ἔπραξαν.

Γερά θεμελιωμένη ἡ στάση τῆς Ἐκκλησίας στὴ στάση τοῦ Ἰησοῦ φροντίζει ν' ἀνταποκριθεῖ στὶς ἀνάγκες τῶν ατόμων αὐτῶν «κατὰ τὴν ἐκάστου ἰδίαν χρείαν». Μ' αὐτὸν τὸν τρόπο δὲν κατηγοριοποιεῖ καὶ δὲν θέτει στὸ περιθώριο αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους, προσπαθεῖ ἀπεναντίας νὰ ἐνεργοποιήσει τὶς δυνάμεις τους στὸ μέτρο ποὺ μπορεῖ νὰ πραγματοποιηθεῖ αὐτό, ἀναγνωρίζοντας ταυτόχρονα τὰ ὅρια ποὺ θέτουν ἡ ἀρρώστια τους, ἡ ἀνεπάρκειά τους καὶ γενικὰ οἱ ἐλλείψεις τους.

Ὅλοι δὲν μποροῦν φυσικὰ νὰ τὰ κάνουν ὅλα. Οἱ μειωμένες δυνατότητες θέτουν ὅπωςδήποτε κάποιους περιορισμούς. Ὁ καθένας θὰ πρέπει νὰ κάνει αὐτὸ ποὺ μπορεῖ, νὰ ἀναπτύξει τὰ δεδομένα του. Ἡ παραβολὴ τῶν ταλάντων στὸ ἴδιο Εὐαγγέλιο (Ματθαίου 25, 14-30) μᾶς δίνει τὸ μέτρο γιὰ τὸ τί μποροῦμε νὰ

άπαιτούμε από τους εαυτούς μας και τους άλλους και για τὸ πῶς μπορούμε νὰ συμβάλλουμε στὴν ἀξιοποίηση τῶν ἀνθρώπινων δυνατοτήτων πού μᾶς ἔχουν δοθεῖ. Τὰ δεδομένα αὐτὰ καὶ μᾶς ὀρίζουν καὶ μᾶς περιορίζουν, ἀλλὰ καὶ χαράσσουν τοὺς ὀρίζοντες μέσα καὶ πρὸς τοὺς ὁποίους μπορούμε νὰ κινηθοῦμε.

Κατὰ παράδοξο τρόπο «ἡ δύναμις» – τοῦ Κυρίου, στὸν Ὅποιο νὰ δώσουμε κάποια μέρα λόγο – ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται» (Β' Κορινθίους, 12, 9). Μὲ ἄλλα λόγια ἡ δύναμή Του φανερώνεται στὴν πληρότητά της μέσα σ' αὐτὴ τὴν ἀνθρώπινη ἀδυναμία καὶ τὴν ἀνάγκη, τὶς ἀνάγκες, ἀκόμα καὶ τὶς εἰδικές. Σὲ μᾶς ἀπομένει νὰ ἀξιοποιήσουμε, νὰ διπλασιάσουμε ἢ τουλάχιστο ν' αὐξήσουμε αὐτὸ πού μᾶς ἔχει δοθεῖ.

Ἐπισήμανση διαστάσεων

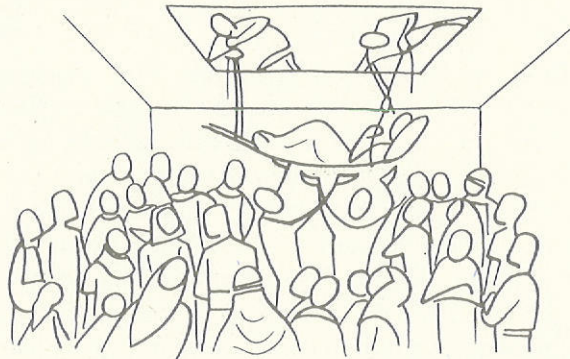
Γιὰ τὴν ἀξιοποίηση, τὸν διπλασιασμό ἢ τὴν αὐξηση τῶν δεδομένων, ἡ Ἐκκλησία ὡς ἐπίσημος ἐκκλησιαστικὸς ὀργανισμὸς μὲ τοὺς ἐξειδικευμένους φορεῖς κοινωνικῆς διακονίας ἢ μὲ τὴν γενικὴ τῆς διοικητικῆς διάρθρωσης σὲ Ἱ. Μητροπόλεις ἢ Ἐνορίες εἶναι δυνατόν νὰ λειτουργήσῃ ὡς *θεραπευτικὴ κοινότητα* πού «θὰ ἀναπληρῶναι τὰ ἐλλείποντα καὶ νὰ θεραπεύει τὰ ἀσθενῆ».

Ὁ ποιμαντικὸς λόγος τῆς Ἐκκλησίας θὰ χαράσσει τὶς κατευθυντήριες γραμμὲς πού αὐτὴ ὡς Σῶμα Χριστοῦ θὰ προτείνει γιὰ τὴν ἐνσωμάτωση καὶ ἔνταξη αὐτῶν τῶν ἀτόμων ὅχι μόνο στὴν ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία ἀλλὰ καὶ στὴν ὅλη κοινωνικὴ δομὴ. Ὁ λόγος αὐτὸς θὰ πρέπει νὰ εἶναι τέτοιος πού νὰ εὐαίσθητοποιεῖ καὶ τὰ μέλη της ἀλλὰ καὶ ἄλλες κατηγορίες πολιτῶν πού δὲν αἰσθάνονται οἰκτεῖοι πρὸς αὐτήν.

Ἡ ποιμαντικὴ τῆς πράξης θὰ δίνει παραδειγματικὰ τὸ τί μπορεί νὰ σημαίνει, ἀρχῆς γενομένης ἀπὸ τὶς πράξεις της, ἡ ἔνταξη αὐτῆ καὶ ἡ κοινωνικοποίηση ἀτόμων μὲ εἰδικές δυνατότητες. Ἡ πράξη αὐτὴ θὰ στηρίξει ὅχι μόνο τὰ συγκεκριμένα αὐτὰ ἄτομα, ἀλλὰ καὶ τὶς οἰκογένειές τους καὶ τὶς ομάδες μέσα στίς ὁποῖες θὰ ἐντάσσονται μαθησιακὰ ἢ ἐπαγγελματικὰ τὰ ἄτομα αὐτὰ (σχολεῖα, ἐπαγγελματικὲς σχολές, ἐπαγγελματικούς συλλόγους). Ἡ πράξη αὐτὴ μπορεί νὰ ἀπευθύνεται καὶ στὴν κατάρτιση στελεχῶν της πού θὰ συμπαρίστανται σὲ ὁλόκληρο αὐτοῦ τοῦ τύπου ἐκκλησιαστικὸ ἔργο. Ἡ πράξη αὐτὴ θὰ σκοπεύει ὅπως κάθε ἐκκλησιαστικὴ ἐνέργεια – γιὰ νὰ θυμηθοῦμε καὶ τὴν Γ' εὐχὴ τοῦ Εὐχελαίου – «στὸ νὰ χαρίσει καὶ τὰ ἄτομα αὐτὰ στὴν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, εὐαρεστοῦντα καὶ ποιοῦντα τὸ θέλημά Του».

Χαρακτηριστικὴ ἀποτύπωση αὐτῆς τῆς διαδικασίας ἀλλὰ καὶ παράδειγμα βρῖσκουμε στὴ θεραπεία τοῦ παραλυτικοῦ (Λουκᾶ ε' 17-26). Μὲ τὸ σχόλιο πού ἀκολουθεῖ δὲ διατεινόμεθα ὅτι ἐξαντλοῦμε ὅλες τὶς πτυχές αὐτῆς τῆς διήγησης ἢ ἀπαντοῦμε σ' ὅλα τὰ

ἀνακύπτοντα ἐρωτήματα. Οἱ βοηθοῦντες τὸν παράλυτο ἔκαναν τὰ ἀδύνατα δυνατά, βρῆκαν διέξοδο σὲ ὅ,τι ἐξηγῆται ἀπὸ αὐτοὺς σὲ ὅλα τὰ ἀδιέξοδα, ξεπέρασαν ὅλα τὰ ἐμπόδια καὶ μὲ τρόπο μάλιστα ἀνορθόδοξο, γιὰτὶ ἀφοῦ δὲν μπορούσαν νὰ τὸν βάλουν ἀπὸ

τὴν πόρτα ἀλλ' οὔτε καὶ ἀπὸ τὰ παράθυρα, ἀνέβηκαν στὴ στέγη καὶ τὸν κατέβασαν ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ κεραμίδια. Ὅταν ὁ Ἰησοῦς τὸν ἐθεράπευσε τοῦ εἶπε νὰ ἐπιστρέφει στὸ σπίτι του, νὰ ἔνταχθεῖ δηλαδὴ στίς συνήθεις διαδικασίες τῆς καθημερινότητας, ἀπὸ τὶς ὁποῖες πιθανότατα ἦταν ἢ αἰσθανόταν πρὶν ἀποκλεισμένος. Αὐτὸ πού πρέπει νὰ συγκρατήσουμε κυρίως ἀπὸ τὴ διήγηση αὐτὴ, σὲ ἀναφορὰ μὲ τὴ θεματικὴ τῆς παρούσης εἰσηγήσεως, εἶναι ὅτι γιὰ νὰ φτάσει σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο ὁ παραλυτικὸς εἶχε ἀνάγκη περισσοτέρων ἀνθρώπων καὶ μάλιστα ἀνθρώπων μὲ πίστη. Αὐτοὶ οἱ περισσότεροι ἔκαναν ὅ,τι μπορούσαν, ἀκόμα καὶ ὅ,τι δὲν μπορούσαν ἢ πού δὲν ἦταν συνηθισμένο ἢ καὶ κοινωνικὰ ἀποδεκτὸ γιὰ νὰ φέρουν εἰς πέρας τὴν ἀποστολή τους².

* Εἰσήγηση στὰ πλαίσια τῆς πρώτης ἐκδήλωσης τοῦ ἐρευνητικοῦ προγράμματος *Θρησκευτικὴ Ἀγωγή καὶ κοινωνικὴ Ἐνταξη Α.Μ.Ε.Α*, στὴν Αἶθουσα Τελετῶν τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, τὴ Δευτέρα 9 Μαΐου 1994, μὲ γενικὸ θέμα «Ἐκκλησία καὶ ἄτομα μὲ εἰδικές ἀνάγκες». Ὁ εἰσηγητὴς εἶναι μέλος τῆς ἐπιστημονικῆς ἐπιτροπῆς ἐποπτείας τοῦ ἐρευνητικοῦ προγράμματος.

Ἡ εἰσήγηση αὐτὴ, ἔχει τὴν πρόθεση νὰ χαράξῃ σὲ μία *πρώτη φάση* ἀπὸ ποιμαντικὴ σκοπιά τὰ ὅρια, τοὺς περιορισμοὺς καὶ τοὺς ὀρίζοντες τῆς κοινωνικῆς ἔνταξης αὐτῶν τῶν ἀτόμων. Γιὰ τὰ εἰδικὰ θέματα πού ἀνακύπτουν καὶ τὴ σχετικὴ βιβλιογραφία θὰ ἐνημερώνουμε ἀπὸ τὴ στήλη αὐτὴ τοὺς ἀναγνώστες μας κατὰ τὴν πορεία τῆς διεξαγωγῆς τοῦ ἐρευνητικοῦ προγράμματος.

1. Ἡ εἰκόνα τοῦ πλοίου στὸ ὀπισθόφυλλο τοῦ προγράμματος προέρχεται ἀπὸ τὴν ἔκδοση Ἀστέρος τοῦ *Πηδάλιου*, 1970, σ. β', σὲ γραφικὴ παράσταση τοῦ ζωγράφου Ράλλη Κοψίδη. Ἡ γραφικὴ παράσταση πού συνοδεύει τὸ ἄρθρο μας προέρχεται ἀπὸ τὸ περιοδικὸ «Thologia Practica», τεῦχος 1 τοῦ ἔτους 1993, σ. 29.

2. Τὸ σκίτσο τῆς θεραπείας τοῦ παραλυτικοῦ πού δημοσιεύουμε προέρχεται ἀπὸ τὴν *Καينὴ Διαθήκη*, σὲ νεοελληνικὴ ἀπόδοση, ἔκδοση τῆς «Βιβλικῆς Ἑταιρίας», Ὅχι μοναχὰ μὲ *ψωμί...*, Ἀθήναι 1975, σ. 147.

Η ΘΘΙΚΗ ΕΝ ΧΡΙΣΤΩ ΕΠΑΓΡΥΠΙΝΗΣΙ ΣΤΟΝ ΠΙΣΤΟ ΟΡΘΟΔΟΞΟ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟ

Τοῦ κ. ΝΙΚ. Χ. ΧΑΡΑΚΑΚΟΥ, Θεολόγου - Φιλολόγου
Ὑποψηφίου διδάκτορος Θεολογίας Παν/μίου Ἀθηνῶν

Ὁ πιστὸς ὀρθόδοξος χριστιανὸς στὴν σημερινή ἐποχή εἶναι ἀντιμέτωπος μὲ τὶς ἀρνητικὲς ἡθικὲς συνέπειες, ποὺ παρουσιάζει γιὰ τὸ ἀνθρώπινο πρόσωπο ἡ τεχνοκρατικὴ διαμόρφωσι τῶν συγχρόνων κοινωνιῶν. Βεβαίως τὸ κακὸ ὑπάρχει πάντοτε. Σήμερα ὅμως ἡ ἔντονη παρουσία τοῦ ἐμπλουτίζεται μὲ τὴν ἀνατριχιαστικὴ ψυχρότητα τῶν διανθρωπίνων σχέσεων, ποὺ ἀπορρέει ἀπὸ τὸν μονόπλευρο ματεριαλιστικὸ προσανατολισμὸ τοῦ κόσμου.

Πέραν ὅμως τῆς ὑλοκρατικῆς διαμορφώσεως τῶν συγχρόνων κοινωνιῶν, ὁ ὀρθόδοξος χριστιανὸς πιστὸς ἀντικρῶζει καὶ τὴν πανσπερμία τῶν αἰρέσεων καὶ τῶν συγχρόνων παραθρησκευτικῶν ρευμάτων, ποὺ κατακλύζουν καὶ τὸν ἑλληνικὸ χώρο καὶ ἀποτελοῦν ἀπειλὴ ἰδιαιτέρως γιὰ τὴν νεολαία.

Πολλοὶ πιστοὶ νομίζουν ὅτι καμμία ἀντίδρασι δὲν ἐπιβάλλεται ἐναντι τῶν αἰρετικῶν ἑτεροδιδασκαλιῶν καὶ τῶν παραθρησκευτικῶν παραδοξοτήτων. Τὴν πεπλανημένη αὐτὴν ἀντίληψί τους στηρίζουν στὴν ὑπερχρονικὴ δύναμι τῆς εἰς Χριστὸν ὀρθοδόξου Πίστεως, τὴν ὁποίαν καμμία σατανόκίνητη ἐπινόησι δὲν εἶναι σὲ θέσι νὰ παραβλάψῃ. Ὅμως, παρὰ τὴν ὀρθότητα αὐτῆς τῆς θέσεώς τους, παραγνωρίζουν τὸ ἡθικὸ χρέος τοῦ πιστοῦ νὰ ἀγωνίζεται σθεναρῶς γιὰ τὴν διαφύλαξι τῆς Πίστεώς του καὶ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ἐξάπλωσι οἰασθήποτε ἀντορθόδοξου καί, ἐν σχέσει εἰδικώτερον πρὸς τὴν Ἑλλάδα, ἀνθελληνικῆς δραστηριότητος, δεδομένης τῆς ἄρρηκτης πνευματικῆς συνδέσεως τῆς Ὀρθοδοξίας μὲ τὸν Ἑλληνισμό.

Ἡ ἐν ἀγάπῃ μαχητικὴ στάσι τοῦ πιστοῦ ἐναντι τῶν ἀρνητῶν τῆς εἰς Χριστὸν Πίστεως εἶναι παραδεκτὴ καὶ ἐπιβεβλημένη. Ὡς καὶ ἄλλοτε, στὴν ἐποχὴ μας «πολλοὶ πλάνοι εἰσῆλθον εἰς τὸν κόσμον, οἱ μὴ ὁμολογοῦντες Ἰησοῦν Χριστὸν ἐρχόμενον ἐν σαρκί»¹ αὐτὴν τὴν διάδοσι τῶν πλάνων καὶ τῶν πλανῶν τὴν παρατηροῦμε καθημερινῶς. Προτεσταντικὲς παραφυάδες πάσης φύσεως παρασύρουν στὰ δίκτυά τους ἀφελεῖς πιστοὺς. Οἱ χιλιασταὶ διατρέχουν τὴν Ἑλλάδα παραπλανώντας ἀκαταρτίστους εἰς τὴν Πίστιν πολῖτες. Σὰν

νὰ μὴν ἔφθαναν αὐτά, διάφορες ἀποκρυφιστικὲς ὁργανώσεις λυμαίνονται τὸν ἑλληνικὸ λαὸ καὶ μὲ τὶς σατανικὲς κακοδοξίες τους ἐπηρεάζουν κυρίως τὴν εὐεπίφορη στὴν υἱοθέτησι ἁλλοκότων νεωτερισμῶν νεολαία. Αὐτὸς, διὰ τοῦ ὁποίου διαδίδονται καὶ ἐξαπλώνονται ἡ ἀντορθόδοξία, ἡ ἀπιστία καὶ ἡ αἵρεσι, εἶναι «ὁ πλάνος καὶ ὁ ἀντίχριστος»².

Δὲν δικαιολογεῖται ἡ παραμικρὴ δογματικὴ καὶ ἡθικὴ παρέκκλισι ἀπὸ τὴν ὀρθόδοξον εἰς Χριστὸν Πίστιν· «πᾶς ὁ παραβαίνων καὶ μὴ μένων ἐν τῇ διδαχῇ τοῦ Χριστοῦ Θεὸν οὐκ ἔχει»³· πιστὸς εἶναι ὁ ἔργω καὶ λόγῳ ἀκραδάντως προσηλωμένος στὴν δογματικὴ καὶ ἡθικὴ Ἀλήθεια τῆς Ὀρθοδοξίας, ποὺ διατρανώνεται στὴν Ἀγία Γραφή καὶ στὴν διδασκαλία τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας. Ἀλλωστε «ὁ μένων ἐν τῇ διδαχῇ τοῦ Χριστοῦ, οὗτος καὶ τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱὸν ἔχει»⁴.

Ὅμως «ὁ μένων ἐν τῇ διδαχῇ τοῦ Χριστοῦ» ἐπιβάλλεται νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὴν ἀποδυναμωτικὴ, γιὰ τὸ ὀρθόδοξο φρόνημα τῶν ἀκαταρτίστων πιστῶν, αἰρετικὴ καὶ γενικώτερον ἀντιχριστιανικὴ δραστηριότητα. Γι' αὐτὸ οἱ ἐνθερμοὶ πιστοὶ προτρέπονται ἀναλόγως· «εἰ τις ἔρχεται πρὸς ὑμᾶς καὶ ταύτην τὴν διδαχὴν οὐ φέρει, μὴ λαμβάνετε αὐτὸν εἰς οἰκίαν, καὶ χαιρεῖν αὐτῷ μὴ λέγετε»⁵· ἡ προτροπὴ εἶναι ἀρκοῦντως αὐστηρή. Ὑπογραμμίζει τὴν ἐν Χριστῷ ἡθικὴ ὑποχρέωσι τοῦ πιστοῦ νὰ προασπίζῃ τὴν Πίστιν ἀπὸ τὶς λυσσώδεις ἐπιθέσεις τῶν ἀρνητῶν τῆς. Ἐπισημαίνει τὴν ἐπιβαλλομένη μαχητικὴ στάσι ἐναντίον τῶν ἀρνησιχρίστων. Μία συνειδητὴ μαχητικὴ ἐν Χριστῷ στάσι, ποὺ δὲν στερεῖται ἀγάπης οὔτε διαπνέεται ἀπὸ μῖσος, ἀλλὰ σφυρηλατεῖ τὸν χαρακτήρα τοῦ ὀρθοδόξου χριστιανοῦ ἀγωνιστοῦ.

Ὅποιος, ἀντὶ νὰ μάχεται τοὺς ἀρνητὰς τῆς Πίστεως, συνδιαλέγεται μαζί τους, ἔχει ἴσο μὲ αὐτοὺς μερίδιο στὴν ἀπεμπόλησι τῆς εἰς Χριστὸν ὀρθοδόξου Πίστεως. Ὅποιος συναλλάσσεται μὲ τὸν αἰρετικὸ «κοινωνεῖ τοῖς ἔργοις αὐτοῦ τοῖς πονηροῖς»⁶.

Ἡ μαχητικότερη μορφή ἀντιστάσεως τοῦ πιστοῦ στὶς ἐχθρικῶς διακεῖμενες πρὸς τὴν ὀρθό-

δοξον Πίστιν μας έτεροδιδασκαλίες, εΐναι ή προσαρμογή όλων τών εκδηλώσεων του βίου του στην Χριστιανική Ήθική. Έτσι και από τις αντιχριστιανικές αίρέσεις διακρατείται μακρυνά και ό ένάρετος έν Χριστώ τρόπος ζωής του εΐναι ή καλύτερη απάντησι στην άνεκαθεν χρησιμοποιουμένη από τους έχθρους της όρθοδόξου εΐς Χριστόν Πίστεως μομφή ότι οί πιστοί άλλα διακηρύσσομεν και άλλα πράττομεν.

Άλλωστε ή προσαρμογή μας στην του Χριστού Ήθική άποτελεί συμμόρφωσι στο θεϊό θέλημα. Ό ίδιος ό Κύριος ήμών Ίησους Χριστός παρακινεί τόν πιστό νά τηρή τις Έντολές Του. «Έάν αγαπάμε με, τās έντολās τās έμάς τηρήσατε»⁷. Γι' αυτό «... ή σωτηριώδης έέργεια του πολυευσπλάγχχνου Τριαδικού Θεού δέν ένεργεί εΐς εκείνους οί όποιοί άρνούνται, κατ' ουσίαν έν τη άδρανεΐα των και τη μη προσπαθεία συμμορφώσεως πρὸς τās θεΐας έντολās, νά άποδεχθούν την σφΐζουσαν θεΐαν έέργειαν και νά συνενεργήσουν μετ' αυτής»⁸.

Η χλιαρή στάσι δέν έπιτρέπεται στον πιστό όρθόδοξο χριστιανό άγωνιστή· «οΐδά σου τὰ έργα, ότι ούτε ψυχρός εΐ ούτε ζεστός· οΰτως ότι χλιαρός εΐ, και ούτε ζεστός ούτε ψυχρός, μέλλω σε έμέσαι εκ του στόματός μου, ότι λέγεις ότι πλούσιός εΐμι και πεπλούτηκα και οΰδενός χρειαν έχω, —και οΰκ οΐδας ότι συ ό ταλαΐπωρος και ό έλεεινός και πτωχός και τυφλός και γυμνός,— συμβουλεύω σοι αγοράσαι παρ' έμοΰ χρυσίον πεπυρωμένον εκ πυρός ίνα πλουτήσης, και ίμάτια λευκά ίνα περιβάλῃ και μη φανερωθῇ ή αΐσχύνῃ της γυμνότητός σου, και κολλύριον ίνα έγχρίσῃ τούς όφθαλμούς σου ίνα βλέπῃς»⁹. Θερμός πρέπει νά εΐναι ό πιστός όρθόδοξος χριστιανός άγωνιστής στην προάσπισι της όρθοδόξου εΐς Χριστόν Πίστεως.

Στον χώρο της όρθοδόξου Έκκλησίας εΐναι άπαραΐτητο νά πρυτανεύῃ ή έν Χριστώ άγάπη. Την άνυπέρβλητη άξία αυτής της Άγάπης υποδεικνύει ό Κύριος ήμών Ίησους Χριστός: «έν τούτῳ γνώσονται πάντες ότι έμοι μαθηταί έστε, εάν άγάπῃν έχῃτε έν άλλήλοις»¹⁰. Η Άγάπη όμως, έξασφαλίζουσα την ένότητα του Σώματος της Έκκλησίας, έχει ως προϋπόθεσί της την έν Χριστώ όμοφροσύνη στο όρθόδοξο χριστεπώνυμο πλήρωμα. Ό άπόστολος Παῦλος χαρακτηριστικώς παρατηρεΐ· «ό δέ Θεός της ύπομονῆς και της παρακλήσεως δόῃ ὑμΐν τὸ αὐτὸ φρονεΐν έν άλλήλοις κατὰ Χριστόν Ίησούν, ίνα όμοθυμαδόν

έν ένι στόματι δοξάζῃτε τὸν Θεόν και πατέρα του Κυρίου ήμών Ίησού Χριστού»¹¹. Η κοινή εΐς Χριστόν όρθόδοξος Πίστις, τὸ έν Χριστῷ όμοφρονεΐν, εΐναι αὐτῇ αὐτῇ ή Ένότης της Έκκλησίας. Η έν Χριστῷ όμοφροσύνη όμως του όρθοδόξου χριστεπώνυμου πληρώματος κατοχυρώνεται με τὸν άνύστακτο και αδιάλειπτο άγώνα του όρθοδόξου χριστιανού πιστού έναντίον τών αίρέσεων και τών υπεράγαν επικινδύνων παραθρησκευτικῶν μορφωμάτων. Όφείλουμε λοιπόν νά μαχώμεθα τις αντιχριστιανικές μυσαρές και μαρρές κακοδοξίες και νά «μάθωμεν κατὰ Χριστιανισμόν ζεΐν»¹².

Η συμμόρφωσι του πιστού στα έντάλματα της Όρθοδόξου Ήθικής Θεολογίας εΐναι βασικός άποτρεπτικός παράγων από την προσκόλλησί του σέ άρνησίχριστες έτεροδιδασκαλίες¹³. Ακολουθώντας ό πιστός την Χριστιανική Ήθική, καλείται «... νά διακριβώσῃ άν τὸ προβαλλόμενον ένώπιον αὐτοΰ πρὸς έπιτέλεσιν εΐναι σύμφωνον ή όχι πρὸς τὸ θεϊόν θέλημα»¹⁴. Η ένασχόλησι με ότιδήποτε αίρετικό και άποκρυφιστικό αντίκειται στο θεϊό θέλημα.

Ό άπόστολος Παῦλος έμάχετο έν Πίστει τούς ιουδαΐζοντας, πὸν προσπαθοΰσαν νά παραφθείρουν την χριστιανική Άλήθεια· «άλλ· οΰδὲ Τίτος ό συν έμοί, Έλλην ὢν, ήναγκάσθη περιτιμηθῆναι, διὰ δὲ τούς παρεισάκτους ψευδαδέλφους, οΐτινες παρεισῆλθον κατασκοπῆσαι την έλευθερίαν ήμών ήν έχομεν έν Χριστῷ Ίησού, ίνα ήμās καταδουλώσωνται· οΐς οΰδὲ πρὸς ὡραν εΐξαμεν τη ύποταγῇ, ίνα ή αλήθεια του εὐαγγελίου διαμεΐνῃ πρὸς ὑμās»¹⁵.

Γιὰ νά «διαμεΐνῃ» ή «αλήθεια του εὐαγγελίου» όφείλουμε νά αγωνιζώμεθα έν παντί σθένει έναντίον τών άρνησιχρίστων έτεροδιδασκαλιών και ὑπὲρ της Χριστιανικῆς Ήθικῆς, πὸν συνάπτεται πρὸς την όρθόδοξον δογματικὴν διδασκαλίαν της Έκκλησίας. Προσφυγώς έχει διατυπωθῇ ή κρίσι ότι «Θρησκεία άνευ Ήθικῆς εΐναι φάσμα της Θρησκείας»¹⁶.

Μαχώμενοι τούς έτεροδοξοΰντας, προσέχουμε τούς έαυτούς μας και παραλλήλως ένισχύουμε τούς εΐς την Πίστιν αδυνάτους. Αντιμετωπίζουμε τις αντιχριστιανικές διδασκαλίες όχι εάν και έπειδὴ θέλουμε έμεΐς, αλλά έπειδὴ αὐτὸ έντέλλεται ό Θεός. Από την Όρθόδοξον Δογματικὴν και Ήθικὴν Θεολογίαν διαμορφώνεται «ή ανάγκη ὡπως ό άνθρωπος μη έχῃ ἴδιον θέλημα, διάφορον του θεΐου, αλλά συμμορφώνῃ τὸ θέλημά του πρὸς τὸ του Θεοΰ θέλημα»¹⁷.

Ὁ ἀγώνας ἐναντίον τῶν δυσμενῶς πρὸς τὴν ὀρθόδοξον εἰς Χριστὸν Πίστιν διακειμένων θεωριῶν ἐνδυναμώνει τὴν κατὰ Χριστὸν βιοτήν¹⁸. Φανερώνει στὸν πιστὸ τὸ ἠθικὸ νόημα τῆς ἐν Χριστῷ ἠθικῆς ἐπαγρυπνήσεως.

Ὁ ἀπόστολος Παῦλος τονίζει τὴν ἀξία τῆς ἐν Χριστῷ ὁμοφροσύνης. «Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἵνα τὸ αὐτὸ λέγητε πάντες, καὶ μὴ ἢ ἐν ὑμῖν σχίσματα, ἥτε δὲ κατηρτισμένοι ἐν τῷ αὐτῷ νοί καὶ ἐν τῇ αὐτῇ γνώμῃ»¹⁹.

Ὁ ἴδιος ὁ ἀπόστολος Παῦλος δὲν δίστασε νὰ ἀντιταχθῇ στὸν Βαρνάβα καὶ στὸν Πέτρο, προκειμένου νὰ διαφυλάξῃ τὴν ὀρθὴν Πίστιν, τὴν ὀρθὴν δόξαν, τὴν Ὁρθοδοξίαν. Ἀρνεῖται ὅσους γίνονται πρόξενοι διχογνωμιῶν καὶ διχοστασιῶν. Ἀποκρούει τὰ ταραχοποιὰ διαλυτικὰ πνεύματα. Διαρρήδην καταδικάζει τοὺς διασπῶντας τὴν ἐν Πίστει ἐνότητα· «ὄφελον καὶ ἀποκόψονται οἱ ἀναστατοῦντες ὑμᾶς»²⁰. Ἡ Ἐκκλησία δὲν εἶναι σωματεῖο οὔτε κόμμα. Εἶναι «... ἐξ ὀρισμοῦ, καὶ μάλιστα παραδεκτοῦ, ἀλλὰ καὶ ὀντολογικά, διὰ ὅσους ἀποτελοῦν τὰ μέλη Της ... Σῶμα Χριστοῦ»²¹. Τὴν Ἐνότητα αὐτοῦ τοῦ Σώματος Χριστοῦ ἐπεχείρησαν νὰ κλονίσουν ἀρκετοὶ αἰρεσιάρχες. Οἱ εἰκονομάχοι, ὁ Ἀρειὸς κ.λπ. Κάθε αἰρεσιάρχης, παρακινούμενος ἀπὸ τὸν ἐωσφορικὸ ἐγωϊσμό του, ἐξελάμβανε «... ὅτι ἡδικεῖτο ἀπὸ τὸ Σῶμα τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀγωνίστηκε νὰ ἐπιβάλῃ τὴν ἀποψή του, ἀλλὰ καὶ ὁ καθ' ἓνας ἀπ' αὐτοὺς «ἔθετο ἑαυτὸν ἐκτὸς Ἐκκλησίας», ἐπιλέξας διάφορον ἀπὸ τοὺς ἄλλους πίστη καὶ ἀκολούθησε ἀπὸ τὸ Σῶμα τῆς Ἐκκλησίας ἡ ἀναγνώριση ἐκ τῶν ὑστέρων τῆς προσωπικῆς ἐκάστου ἐπιλογῆς καὶ ὥρισε τὴν ἐκτὸς σώματος Ἐκκλησίας τοποθέτησή του ἀπαγγεῖλασα τὴν κατηγορία τῆς αἱρέσεως»²². Καὶ ὁ τηρῶν ὅμως χλιαρὴ καὶ μὴ ἀγωνιστικὴ στάσι ἐναντι τῶν αἱρέσεων συνδοιπορεῖ ἐν μέρει μὲ τοὺς αἱρετικούς.

Ἀκόμη καὶ ἡ σύγχρονη Φιλοσοφία δέχεται ὅτι κάθε ἐννοια κατοχυρώνεται ἀπὸ τὴν δυναμικὴ της, τὴν ἀπήχησί της στὰ ἀναλόγως δεκτικὰ πνεύματα²³. Ἀπήχησι ὅμως εἶναι δυνατόν νὰ ἔχῃ καὶ ὁ μῦθος. Καὶ ὅμως. Ἀκόμη καὶ ὁ μῦθος ἀπαιτεῖ ὠρισμένα ἀξιολογικὰ θεμέλια γιὰ νὰ εὐσταθήσῃ. Πόσῳ μᾶλλον ἢ εἰς Χριστὸν ὀρθόδοξος Πίστις χρειάζεται Μίαν Πίστιν, πού μάλιστα δὲν εἶναι μῦθος, ἀλλὰ ἡ Μόνη Θεία Ἀλήθεια.

Ἡ ἠθικὴ ἐν Χριστῷ ἐπαγρυπνήσι τοῦ πιστοῦ ὀρθοδόξου χριστιανοῦ ἐναντι τῶν αἱρέσεων καὶ

τοῦ ἀποκρυφισμοῦ δηλοῖ τὴν συμμετοχὴ του «... εἰς αὐτὴν ταύτην τὴν σωτηριώδη ἀποστολὴν τῆς Ἐκκλησίας»²⁴.

Οἱ ἔχοντες τὴν ἄφατον τιμὴν νὰ ἀνήκουμε στὴν Ὁρθοδοξία καμμία σχέσι δὲν ἔχουμε μὲ τὴν ἑτεροδοξία καὶ τὴν αἵρεσι. Ἀποτελοῦμε «γένος ἐκλεκτόν, βασιλεῖον ἱεράτευμα, ἔθνος ἁγίων»²⁵. Διατηροῦμε τὴν Ἀλήθεια. Εἴμαστε «λαὸς εἰς περιποίησιν»²⁶.

Κονιορτοποιῶντες τὰ ἀσεβῆ καὶ ψευδῆ φαιδρολογήματα τῶν ἀρνητῶν τῆς εἰς Χριστὸν Πίστεως, ἐξαγγέλλουμε «τὰς ἀρετὰς ... τοῦ ἐκ σκότους ... καλέσαντος» ὅλους ἐμᾶς «εἰς τὸ θαυμάσιον αὐτοῦ φῶς»²⁷. Πληροφοροῦμε τὴν Ἀλήθεια καὶ τὴν διακονοῦμε. Εἴμαστε «οἱ ποτε οὐ λαὸς, νῦν δὲ λαὸς Θεοῦ, οἱ οὐκ ἡλεημένοι, νῦν δὲ ἐλεηθέντες»²⁸.

Ἰδιαιτέρως στὴν ἐποχὴ μας, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ ἀποκρυφισμὸς παρουσιάζει ἀνησυχητικὴ ἀνάπτυξι, πρέπει νὰ θυμώμαστε τὴν ἀποστροφή τοῦ Παύλου πρὸς τὸν μάγο Ἑλύμα. «Σαῦλος δέ, ὁ καὶ Παῦλος, πλησθεὶς Πνεύματος Ἁγίου καὶ ἀτενίσας πρὸς αὐτὸν εἶπεν· ὦ πλήρης παντὸς δόλου καὶ πάσης ῥαδιουργίας, υἱὲ διαβόλου, ἐχθρὲ πάσης δικαιοσύνης, οὐ παύσῃ διαστρέφων τὰς ὁδοὺς Κυρίου τὰς εὐθείας; καὶ νῦν ἰδοὺ χεὶρ Κυρίου ἐπὶ σέ, καὶ ἔση τυφλὸς μὴ βλέπων τὸν ἥλιον ἄχρι καιροῦ»²⁹. Αὐτὴ ἡ ἀποστροφή ἀκολουθεῖται ἀπὸ ἓνα θαῦμα. Οἱ σατανικῆς δυνάμεις συντρίβονται καὶ ὁ Χριστὸς ὑπερισχύει· «παραχρῆμα δὲ ἔπεσεν ἐπ' αὐτὸν ἀγλὺς καὶ σκότος, καὶ περιάγων ἐξήτει χειραγωγούς· τότε ἰδὼν ὁ ἀνθύπατος τὸ γεγονὸς ἐπίστευσεν, ἐκκλησοσόμενος ἐπὶ τῇ διδαχῇ τοῦ Κυρίου...»³⁰. Τὸ θαῦμα γίνεται τὴν κατάλληλη στιγμή.

Ἡ ἠθικὴ ἐν Χριστῷ ἐπαγρυπνήσι στὸν πιστὸ ὀρθόδοξο χριστιανὸ διευκολύνει μεγάλως τὴν κατὰ Χριστὸν ὀρθόδοξον βιοτήν, πού εἶναι «... τὸ συναφθῆναι Χριστῷ...»³¹. «Συναπτόμεθα Χριστῷ» ὅμως ὅταν προασπίζουμε προσηκόντως τὴν ὀρθόδοξον εἰς Χριστὸν Πίστιν.

Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς προτρέπει ὁ ἴδιος στὴν ἀγωνιστικὴ ἐν Πίστει ἐνεργοποίησι. «Μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἐπὶ τὴν γῆν· οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην, ἀλλὰ μάχαιραν»³². Βεβαίως ὁ Χριστὸς μὲ τίς ἐν λόγῳ ἐκφράσεις δὲν κυριολεκτεῖ, ἀλλὰ ἐξωτερικεύει τὴν διδασκαλίαν Του νὰ εἶναι ὁ πιστὸς Του δραστήριος καὶ μαχητικὸς.

Ἡ κατὰ Χριστὸν ὀρθόδοξος βιοτὴ ἐξασφαλί-

ζεται και δια της συμμετοχής του ίδιου του πιστού. "Αλλωστε την ὀρθόδοξον ἐν Χριστῷ βιοτὴν «...συνίστησι μὲν τὰ μυστήρια, δοκεῖ δέ τι δύνασθαι πρὸς ταύτην καὶ τὴν ἀνθρωπείαν σπουδὴν»³³. Ὁ ὀρθόδοξος ἐν Χριστῷ ἀντιαιρετικὸς ἀγώνας ἐνισχύει αὐτὴν τὴν βιοτὴν.

Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος μᾶς παρακινεῖ νὰ περιφρουροῦμε τὴν ὀρθόδοξον εἰς Χριστὸν Πίστιν οὕτως, ὥστε νὰ ἐνισχύουμε διὰ τοῦ παραδείγματός μας καὶ τὸν ἐν Πίστει ἀδύνατο ἀδελφὸ μας. «Θρέψον ἀθλητὴν τῷ Χριστῷ»³⁴. Ἡ ἐν Χριστῷ ἀθλήσι στὴν ἀντιμετώπισι τῶν κακοδοξίων φαίνεται.

Διὰ τῆς ἐν Χριστῷ ἠθικῆς ἐπαγρυπνήσεως τοῦ πιστοῦ ὀρθοδόξου χριστιανοῦ ἐναντι τῶν τῆς Πίστεως ἀρνητῶν, ἐξασφαλίζεται ἡ εἰρήνη στὸ Σῶμα τῆς Ἐκκλησίας· «οὐ γάρ ἐστιν ἀκαταστασίας ὁ Θεός, ἀλλὰ εἰρήνης»³⁵. Ἐνα εἶναι τὸ Σῶμα τῆς Ἐκκλησίας, Μία ἡ Ὁρθόδοξος Πίστις.

Ἡ ἐν Χριστῷ ἀντιμετώπισι τοῦ αἵρετικοῦ σκοπεῖ καὶ τὴν μεταστροφή του στὴν Ποίμνη τοῦ Χριστοῦ. «Χριστιανὸν αὐτὸν ποιήσον»³⁶. Δὲν ἐχθρευόμεθα τὸν αἵρετικὸ διὰ τῆς ἀντιμετωπίσεως τῶν ἀρνησιχρίστων θεωριῶν του, ἀλλὰ τὸν καλοῦμε ἐν ἀγάπῃ νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴς πλάνες του.

Κύρια ὅμως ὑποχρέωσί μας εἶναι νὰ ἐφαρμόζουμε στὴν πρᾶξι τὰ διδάγματα τῆς Ὁρθοδόξου Δογματικῆς καὶ Ἠθικῆς Θεολογίας, διότι «τὸ σῶσαι τοὺς νόμους τῆς γνώμης ἅπαν ἐστί ... τῆς ἡμετέρας ἔργον σπουδῆς»³⁷.

Ἐπομένως, ἡ ἠθικὴ ἐν Χριστῷ ἐπαγρύπνησι στὸν πιστὸ ὀρθόδοξο χριστιανὸ ἐγγυᾶται τὴν περιφρούρησι τῆς ὀρθοδόξου εἰς Χριστὸν Πίστεως ἀπὸ τὴς συντονισμένους ἐπιθέσεις τῶν ἀρνητῶν τῆς. Γι' αὐτὸ πρέπει νὰ γίνῃ βίωμά μας, δεδομένης τῆς σπουδαιότητος τοῦ ὀρθοδόξου χριστιανικοῦ ἀγώνος, ἐν σχέσει πρὸς τὴν προσπάθειαν τῆς ἐλληνικῆς κοινωνίας νὰ διακρατηθῇ στὸν ἠθικὸ δυναμισμό τῶν ἐλληνορθοδόξων Ἀξιῶν.

1. Β' Ἰω. 7.

2. Β' Ἰω. 8.

3. Β' Ἰω. 9.

4. Β' Ἰω. 9-10.

5. Β' Ἰω. 10-11.

6. Β' Ἰω. 11.

7. Ἰω. 14, 15.

8. Νικ. Ἐ. Μητροποῦλου, Αἱ Ἐντολαὶ τοῦ Θεοῦ: Ὑπαρξεις, βασικοὶ χαρακτήρες, ἐπιτέλειες καὶ περιεχόμενον τῶν θείων Ἐντολῶν, Ἀθήναι 1989, 116. Πρὸς τοῦ ἰδίου, Ἡ συνέργεια ὡς συνενέργεια κατὰ τὴν ὑποκειμενικὴν ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου προσοικειώσιν τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας, Ἀθήναι 1973.

9. Ἀποκ. 3, 15-19.

10. Ἰω. 14, 15.

11. Ρωμ. 15, 5-6.

12. Ἰγνατίου, Πρὸς Μαγνησιεῖς, X, 1, ΒΕΠΕΣ 2, Ἀθήναι 1955, ἐκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας, 270.

13. Β. Ἀντωνιάδου, Ἐγχειρίδιον κατὰ Χριστὸν Ἠθικῆς, τόμ. Α', Κωνσταντινούπολις 1927, 20-23.

14. Νικ. Ἐ. Μητροποῦλου, Αἱ Ἐντολαί ..., 127.

15. Γαλ. 2, 3-5.

16. Β. Ἀντωνιάδου, ἐνθ. ἀν., 17.

17. Νικ. Ἐ. Μητροποῦλου, ἐνθ. ἀν., 80.

18. Ἰωάννου Κρονσιάνδης, Ἡ ἐν Χριστῷ ζωὴ, ἐκδ. Ἀστέρος.

19. Α' Κορ. 1, 10.

20. Γαλ. 5, 12.

21. Θεοκλήτου (Σετάκη), Μητροπολίτου Ἰωαννίνων, «Κρίσις τῆς πίστεως τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας», Τὸ Βῆμα τῆς Κυριακῆς, 8-8-1993, 25.

22. Αὐτόθι.

23. Cl. Lévi Strauss, Myth and meaning, 1978.

24. Στυλιανοῦ Χαρκιανάκι, Μητροπολίτου Μιλητουπόλεως (νῦν Ἀρχιεπισκόπου Αὐστραλίας), Τὸ περὶ Ἐκκλησίας Σύναγμα τῆς Β' Βατικανῆς Συνόδου, Θεσσαλονίκη 1969, σελ. 188.

25. Α' Πέτρ. 2, 9.

26. Αὐτόθι.

27. Αὐτόθι.

28. Α' Πέτρ. 2, 10.

29. Πράξ. 13, 9-11.

30. Πράξ. 13, 11-12.

31. Νικολάου Καβάσιλα, Περὶ τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς: Λόγος β' 1, ἐν Φιλοκαλία Νηπτικῶν, τόμ. ΚΒ', Θεσσαλονίκη 1979, ἐκδ. «Γρηγορίου Παλαμά», σελ. 310.

32. Ματθ. 10, 34-35.

33. Νικολάου Καβάσιλα, ἐνθ' ἀν., Λόγος α' 34, σελ. 396.

34. Ἰωάννου Χρυσοστόμου, Περὶ κενοδοξίας καὶ ἀνατροφῆς τῶν τέκνων, ΕΠΕ 30, σελ. 640.

35. Α' Κορ. 14, 33.

36. Ἰωάννου Χρυσοστόμου, Ὁμιλία 21 εἰς τὴν πρὸς Ἐφ. 1, ΕΠΕ 21, σελ. 250.

37. Νικολάου Καβάσιλα, Λόγος στ', 1, ἐνθ. ἀν., σελ. 508.

ΕΓΚΟΛΠΙΟΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ, (ἤτοι Ἱεραὶ Ἀκολουθίαι τοῦ Ἑσπερινοῦ, τοῦ Ὁρθρου, τῆς Θ. Λειτουργίας). Ἐκδοσις 12η (ἀλλὰ μὲ νέα στοιχειοθεσία). Σχήμα 12X17 ἐκατ., σσ. 216.

Ἡ ὑποδοχὴ ποὺ ἐπιφυλάχθηκε στὴν ἔκδοσις αὐτὴ ἦταν πέρα ἀπὸ κάθε προσδοκία. Σ' αὐτὸ συνετέλεσε ἀσφαλῶς τὸ γεγονὸς ὅτι τὰ Λειτουργικὰ βιβλία τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, χάρις στὸν ἐξοπλισμὸ τῶν Τυπογραφείων τῆς μὲ σύγχρονα μηχανήματα φωτοστοιχειοθεσίας καὶ ἐκτυπώσεως, παρουσιάζουν ὑψηλὴ ποιότητα.

Γράψατε: Ἀποστολικὴ Διακονία, Ἰασίου 1 – 115 21 Ἀθήνα, τηλ. 7228008.

Βιβλιοπωλεῖο: Δραγατσανίου 2 – πλατ. Κλαυθμῶνος, τηλ. 3228637.

ΟΙ 35 ΑΓΙΟΙ ΠΑΥΛΟΙ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ*

Τού Δρος κ. ΚΩΝ. Μ. ΚΟΝΤΑΞΟΠΟΥΛΟΥ, 'Ιατροῦ - Καρδιολόγου

Ἄγ. Παῦλος ὁ Μάρτυρας (3 Φεβρουαρίου).

Ὁ Ἅγιος αὐτὸς Παῦλος μαρτύρησε μετὰ τὶς ἅγιες παρθένες Ἑνναθὰ καὶ Οὐαλεντίνη. Συνελήφθη ἀπὸ τὸν ἡγεμόνα τῆς Καισαρείας τῆς Παλαιστίνης, Φιρμιλιανό. Ὑπέστη πολλὰ βασανιστήρια γιὰ τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ. Τελικὰ τὸν ἐφόνευσαν μετὰ ξίφος.

Ἄγ. Παῦλος ὁ Μάρτυρας (16 Φεβρουαρίου).

Μαρτύρησε μαζί με τὸν Οὐάλη, τὸν Σέλενο, τὸν Πορφύριο, τὸν Ἰουλιανὸ καὶ τὸν Θεόδουλο.

Ὅλοι αὐτοὶ οἱ μάρτυρες καταγότανε ἀπὸ διαφορετικὲς πόλεις καὶ εἶχαν διαφορετικὰ ἐπαγγέλματα.

Ὅταν λοιπὸν μπήκαν στὴν Καισάρεια τῆς Παλαιστίνης, συνελήφθησαν ἀπὸ τοὺς φύλακες στρατιῶτες μετὰ τὴν κατηγορία ὅτι εἶναι χριστιανοί, διότι τότε εἶχε ξεσπάσει ὁ διωγμὸς τοῦ Διοκλητιανοῦ (284-304).

Ὅταν ἐρωτήθηκαν ποιοὶ εἶναι καὶ ποιά εἶναι ἡ πατρίδα τους, ἀπάντησαν πὼς εἶναι Χριστιανοὶ καὶ πὼς ἔχουν ἴδια πατρίδα, ποὺ εἶναι ἡ Ἄνω Ἱερουσαλήμ. Τότε τοὺς παρέδωσαν κι αὐτοὺς στὸν φοβερὸ ἡγεμόνα τῆς Καισαρείας Φιρμιλιανό, τὸν φανατισμένον αὐτὸ εἰδωλολάτρη.

Τὸ ἀποτέλεσμα ἦταν δραματικό. Ὁ Παῦλος, ὁ Οὐάλης καὶ ὁ Σέλενος ἀποκεφαλίστηκαν. Ὁ Πορφύριος κήκε ζωντανός, ὁμοίως καὶ ὁ Ἰουλιανός.

Ὁ Θεόδωρος πέθανε πάνω στὸν σταυρό.

Ἄγ. Παῦλος ὁ Ὁσιομάρτυρας (1 καὶ 17 Μαρτίου).

Μαρτύρησε τὴν ἐποχὴ τῶν εἰκονομάχων.

Ἀγωνίστηκε ὑπὲρ τῶν ἁγίων εἰκόνων καὶ οἱ φοβεροὶ εἰκονομάχοι τὸν θανάτωσαν ρίχνοντάς τον μέσα στὴ φωτιά.

Ἄγ. Παῦλος ὁ Μάρτυρας (4 Μαρτίου καὶ 17 Αὐγούστου).

Στοὺς χρόνους τοῦ Αὐτοκράτορα Αὐρηλιανοῦ (270-275) στὴν Πτολεμαῖδα τῆς Ἄνω Παλαιστίνης ζοῦσαν δύο πολὺ ἀγαπημένα ἀδελφία, ὁ Παῦλος καὶ ἡ Ἰουλιανή. Ἦταν νέοι στὴν ἡλικία καὶ πολὺ καλοὶ Χριστιανοί. Ὁ Παῦλος ἦταν Ἀναγνώστης καὶ διάβαζε τὶς ἱερὲς Γραφὰς στὸν λαὸ καὶ τὸν στήριζε στὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ.

Γιὰ τὴν χριστιανικὴ του λοιπὸν ἰδεολογία καὶ τὴν χριστιανικὴ του δραστηριότητα συνελήφθη ἀπὸ τοὺς

φανατισμένους καὶ ἀδίστακτους εἰδωλολάτρες καὶ ἄρχισε νὰ βασανίζεται ἀπ' αὐτοὺς. Τὸν κρέμασαν ψηλὰ καὶ ἄρχισαν νὰ τοῦ ξεσχίζουν τὸ σῶμα.

Ὅταν ἦλθε ἡ ἀδελφή του καὶ τὸν εἶδε σ' αὐτὴ τὴν κατάστασι, ἄρχισε νὰ φωνάζει καὶ νὰ διαμαρτύρεται στοὺς βασανιστὲς λέγοντας: Τί σὰς ἔκανε ὁ ἀδελφός μου καὶ τὸν βασανίζετε ἔτσι;

Τότε συλλαμβάνουν κι αὐτὴν, τὴν δένουν καὶ ἀρχίζουν νὰ τὴν κτυποῦν. Δύο δῆμοι, ἀπὸ τοὺς βασανιστὲς τους, ὁ Κορδάτος καὶ ὁ Ἀκάκιος συμπόνεσαν τὰ δύο ἅγια αὐτὰ νέα ἀδελφία, πίστευσαν κι αὐτοὶ στὸν Χριστό, ὁμολόγησαν πίστιν σ' αὐτόν, μετὰ ἀποτέλεσμα οἱ ἄλλοι εἰδωλολάτρες νὰ τοὺς τιμωρήσουν μετὰ θάνατο δι' ἀποκεφαλισμό. Μετὰ ὁ Παῦλος καὶ ἡ Ἰουλιανὴ ρίχτηκαν στὴν φυλακή.

Ἀργότερα τοὺς ἐβγάλαν ἀπὸ τὴ φυλακὴ καὶ ἐπειδὴ ἐξακολουθοῦσαν νὰ ὁμολογοῦν πίστιν στὸ Χριστὸ τοὺς κρέμασαν καὶ τοὺς κτυποῦσαν.

Τότε καὶ ἓνας ἄλλος δῆμος, ὁ Στρατόνικος, βλέποντας τὴν μεγάλη πίστιν καὶ τὴν καρτερικότητα τῶν ἁγίων ἀδελφῶν πίστευσε κι αὐτὸς στὸν Χριστὸ καὶ γιὰ τιμωρία ἀποκεφαλίσθηκε.

Τελικὰ τὰ δύο ἀδελφία ἀφοῦ ὑπέστησαν καὶ διάφορα ἄλλα φρικτὰ μαρτύρια, θανατώθηκαν μετὰ ἀποκεφαλισμό.

Ἄγ. Παῦλος ὁ Μάρτυρας (10 Μαρτίου).

Μαρτύρησε μαζί με τοὺς Ἁγίους Κορδάτο, Ἀνεκτο, Διονύσιο, Κρήσκο καὶ Κυπριανὸ στὴν Κόρινθο.

Ζοῦσαν στὰ χρόνια τοῦ Αὐτοκράτορα Δεκίου (249-251) καὶ τοῦ Αὐτοκράτορα Οὐαλεριανοῦ (251-259). Τότε ἡγεμόνας τῆς Ἑλλάδας ἦταν ὁ Ἰάσωνας.

Ὁ Παῦλος καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι ἦταν νεανίες καὶ μαθητὲς τοῦ Κορδάτου, ποὺ τοὺς δίδασκε τὴν πίστιν στὸν Χριστό. Ἀλλὰ καὶ ὁ δάσκαλός τους ὁ Κορδάτος ἦταν κι αὐτὸς πολὺ νέος, 28 ἐτῶν.

Ὅταν ξέσπασε ὁ διωγμὸς κατὰ τῶν Χριστιανῶν, συνελήφθησαν ὅλοι οἱ ἀνωτέρω ἀπὸ τὸν Ἰάσωνα.

Μετὰ πολὺ θάρρος ὁμολόγησαν τὴν χριστιανικὴν ἰδιότητα. Οἱ εἰδωλολάτρες ἄρχισαν νὰ τοὺς βασανίζουν. Τελικὰ μαρτύρησαν ὅλοι μετὰ ἀποκεφαλισμό.

Ἄγ. Παῦλος ὁ Μάρτυρας (18 Μαΐου).

Αὐτὸς ὁ Ἄγ. Παῦλος ἀρχικὰ ἦταν στρατιώτης μαζί με τὸν Ἀνδρέα καὶ καταγόταν ἀπὸ τὴν Μεσοποταμία.

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 195 τοῦ ὑπ' ἀρ. 10 τεύχους.

Εἶχαν ἀρχηγό τους τὸν Δάκνιο, μὲ τὸν ὁποῖο ἦλθαν στὴν Ἀθήνα, ὅπου συνελήφθησαν σὰν Χριστιανοὶ καὶ μπήκαν στὴν φυλακὴ, ὁ Διονύσιος καὶ ἡ παρθένος Χριστίνα. Μετὰ βάλανε στὴ φυλακὴ νὰ τοὺς φρουροῦν τὸν Παῦλο καὶ τὸν Ἀνδρέα.

Ὅταν αὐτοὶ εἶδαν τὴν Χριστίνα, ὠραία παρθένα καὶ σὲ καιρὸ γάμου, τὴν παρακινούσαν γιὰ ἀμαρτωλὴ ἐρωτικὴ πράξη.

Ἀλλὰ ἡ Χριστίνα δὲν ἐκάμφθη. Ἀντιθέτως, ἀντὶ νὰ τὴν καταφέρουν νὰ τὴν βιάσουν, αὐτὴ μὲ τίς νοθεσίες της, τοὺς μετέβαλε τὸ φρόνημα καὶ τοὺς ἔκανε χριστιανούς.

Ὅταν ἔγινε ἀντιληπτὸ ἀπὸ τοὺς εἰδωλολάτρες ὅτι οἱ πρώην δεσμοφύλακες τῶν χριστιανῶν ἔγιναν καὶ αὐτοὶ χριστιανοί, τότε οἱ ἐλεεινοὶ ἀποφάσισαν νὰ θανατώσουν τὸν Διονύσιο, τὸν Παῦλο καὶ τὸν Ἀνδρέα μὲ λιθοβολισμό, τὴν δὲ παρθένο Χριστίνα μὲ ἀποκεφαλισμό.

Κι αὐτοὶ μὲν ἐξετέλεσαν τὴν μιὰρὴ τους πράξη, οἱ μάρτυρες ὅμως ἔγιναν Ἅγιοι.

Ἁγ. Παῦλος (ἕτερος) Ὁσιομάρτυρας (18 Μαΐου).

Ἁγ. Παῦλος ὁ Μάρτυρας (28 Μαΐου).

Ὁ Παῦλος, ὁ Κρήσης καὶ ὁ Διοσκουριδῆς ἦταν τρεῖς νέοι Χριστιανοὶ ποὺ κατοικοῦσαν στὴν Ρώμη τὴν ἐποχὴ ποὺ κυριαρχοῦσε ἀκόμη ἡ εἰδωλολατρία, ἄρχισε ὅμως σιγὰ-σιγὰ νὰ ἐξαπλώνεται καὶ ὁ Χριστιανισμός.

Γεμάτοι ἀπὸ ἐνθουσιασμό οἱ τρεῖς νέοι Χριστιανοὶ ἀπὸ τὴν καινούργια ἀληθινὴ θρησκεία τοῦ Θεανθρώπου Ἰησοῦ ποὺ εἶχαν γίνει ὁπαδοί της, ἤθελαν τὴν εὐτυχία καὶ τὴν χαρὰ τους νὰ τὴν μεταδώσουν καὶ σὲ ἄλλους ἀνθρώπους καὶ ἔτσι διέδιδαν τὴν πίστη τοῦ Χριστοῦ στὰ διάφορα στρώματα τοῦ λαοῦ.

Ὅμως δυστυχῶς τοὺς κατήγγειλαν στὸν Ἐπαρχο τῆς Ρώμης γιὰ τὸ ἱεραποστολικό τους ἔργο καὶ αὐτὸς γιὰ τιμωρία τοὺς φυλάκισε.

Ἀλλὰ καὶ στὴν φυλακὴ μὲ κίνδυνο τῆς ζωῆς τους συνέχισαν νὰ κηρύττουν τὸν Χριστὸ καὶ νὰ κάνουν καὶ ἐκεῖ Χριστιανούς.

Ὅμως αὐτὸ εἶχε σὰν συνέπεια νὰ γίνουν ἀντιληπτοὶ καὶ ἔτσι νὰ ὀδηγηθοῦν στὸ μαρτύριο. Ἀφοῦ πρώτα τοὺς ἔδωσαν δυνατὸ ξύλο, ὕστερα τοὺς ἐριξαν μέσα σὲ ἀναμμένη κάρβουνο καὶ βρῆκαν μαρτυρικὸ θάνατο.

Ὅπως οἱ τρεῖς παῖδες, ὁ Σεδράχ, ὁ Μισάχ καὶ ὁ Ἀβδεναγὼ στὴ παλιὰ ἐποχὴ τοῦ Ναβουχοδονόσορα ρίχτηκαν στὴν κάρβουνο τοῦ πυρός, ἔτσι καὶ οἱ τρεῖς μάρτυρες ὁ Παῦλος, ὁ Κρήσης καὶ ὁ Διοσκουριδῆς στὴν ρωμαϊκὴ ἐποχὴ.

Καὶ τὰ μὲν σώματά τους ἔλυσαν στὸ καμίνι, οἱ δὲ ἅγιες ψυχές τους πῆγαν κοντὰ στὸν θρόνο τοῦ Θεοῦ καὶ κοντὰ στὸν ἀγαπημένο τους Κύριο ποὺ γι' αὐτὸν θυσιάσαν τὴν ἐπίγεια ζωὴ τους.

Ἁγ. Παῦλος ὁ Μάρτυρας (18 Ἰουλίου).

Ὁ Παῦλος, ἡ Οὐαλεντίνη καὶ ἡ Θεὴ ἦταν τρεῖς ἀδελφία ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο, πολὺ εὐσεβῆ καὶ τέκνα γονέων χριστιανῶν.

Τὸ μαρτύριό τους ἔγινε στὴν Διοκαισάρεια, ὅπου συνελήφθησαν ὡς Χριστιανοὶ καὶ ἐκλήθησαν ἀπὸ τὸν ἄρχοντα Φιρμιλιανὸ νὰ ἀρνηθοῦν τὸν Χριστὸ καὶ νὰ προσκυνήσουν τὰ εἰδωλα.

Ἀλλὰ αὐτοὶ ἀπάντησαν μὲ θάρρος ὅτι εἶναι Χριστιανοὶ καὶ ὅτι εἶναι ἔτοιμοι καὶ γιὰ βασανιστήρια καὶ γιὰ μύριους θανάτους.

Καὶ ἡ μὲν Οὐαλεντίνη καὶ ἡ Θεὴ ποὺ ἦταν ὠραίες νεάνιδες ρίχτηκαν μέσα στὴ φωτιά ἀφοῦ πρώτα ὑπέστησαν διάφορα ἄλλα βασανιστήρια, ὁ δὲ Παῦλος ἔλαβε τὸ δι' ἀποκεφαλισμοῦ μαρτυρικὸ τέλος ἀφοῦ πρώτα καὶ αὐτὸς ὑπέστη διάφορα ἄλλα φοβερὰ βασανιστήρια.

Ἁγ. Παῦλος ὁ Ὁσιομάρτυρας (22 Σεπτεμβρίου).

Μαρτύρησε μαζὶ μὲ ἄλλους 21 μοναχοὺς καὶ 4 λαϊκοὺς στὴ Μονὴ Ζωγράφου τοῦ Ἁγίου Ὁρους τὸν ΙΔ' αἰῶνα, διότι ἤλεγξαν τοὺς λατινόφρονες.

Ἁγ. Παῦλος ὁ Μάρτυρας (25 Σεπτεμβρίου).

Μαρτύρησε μαζὶ μὲ τὴν σύζυγό του Τάττα καὶ τὰ τέκνα τους Σαβινιανό, Ρούφο καὶ Εὐγένιο. Αὐτοὶ καταγότανε ἀπὸ τὴν Δαμασκό.

Ἐγινε μία καταγγελία στὸν ἡγεμόνα τῆς πόλεως ὅτι ὅλη ἡ οἰκογένεια εἶναι χριστιανικὴ καὶ ἐργάζεται μὲ ζῆλο γιὰ τὴν διάδοση τοῦ Εὐαγγελίου. Τοὺς συνέλαβαν καὶ τοὺς ἔκλεισαν στὴν φυλακὴ.

Μετὰ ἀπὸ μικρὸ χρονικὸ διάστημα τοὺς ἐβγαλαν ἀπὸ τὴν φυλακὴ γιὰ νὰ τοὺς ἀνακρίνουν γιὰ δευτέρη φορὰ.

Αὐτοὶ ὅμως μὲ ἐκπληκτικὸ θάρρος ὁμολόγησαν πίστη στὸ Χριστό. Τότε ἄρχισαν νὰ τοὺς ὑποβάλλουν σὲ φρικτὰ βασανιστήρια καὶ τελικὰ οἱ τύραννοὶ τοὺς ὀδήγησαν στὸν μαρτυρικὸ θάνατο.

Ἁγ. Παῦλος ὁ Μάρτυρας (3 Ὀκτωβρίου).

Ὁ Ἅγιος αὐτὸς Παῦλος ἦταν ἓνας ἀπὸ τοὺς ὀκτὼ μαθητὲς τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας Διονυσίου. Οἱ τέσσερις ἀπὸ τοὺς μαθητὲς τοῦ ἦταν καὶ Διάκονοι, συγκεκριμένα ὁ Φαῦστος, ὁ Γάιος, ὁ Εὐσέβιος καὶ ὁ Χαιρήμων. Ὅλοι αὐτοὶ ἔζησαν στὰ χρόνια

πὸν αὐτοκράτορα τοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους ἦταν ὁ Οὐαλεριανὸς (251-254) καὶ ὁ Γαλινὸς (254-268).

Ὁ Ἐπίσκοπος Διονύσιος καὶ οἱ μαθητές του καταδιώχθηκαν ἀπὸ τὸν ἡγεμόνα τῆς Ἀλεξανδρείας Αἰμιλιανό, ὁ ὁποῖος εἶχε λάβει ἐντολὴ ἀπὸ τὴν Ρώμῃ νὰ συλλαμβάνει τοὺς Ἐπισκόπους ποὺ διαδίδουν τὸν Χριστιανισμὸ στὸν λαό. Ἔτσι ὁ Αἰμιλιανὸς συνέλαβε τὸν Ἐπίσκοπο καὶ τοὺς μαθητές του καὶ τοὺς ἔστειλε ἐξορία στὴν Κεφρὼ τῆς Λιβύης.

Ἀλλὰ ὁ Διονύσιος παρὰ τὶς ταλαιπωρίες ποὺ ὑπέστη ἐξακολούθησε καὶ ἐκεῖ νὰ διδάσκει γιὰ τὸν Χριστό. Ὅμως οἱ κάτοικοι τῆς Κεφρὼ ἦταν, ὡς φαίνεται, φανατικοὶ εἰδωλολάτρες καὶ τὸν ἐλιθοβόλησαν.

Τότε μὲ προσταγὴ τοῦ ἡγεμόνα Αἰμιλιανοῦ ὁ Ἐπίσκοπος καὶ οἱ μαθητές του μεταφέρθηκαν σ' ἓνα χειρότερο τόπο, ὅπου ἐπὶ 12 χρόνια ὁ Διονύσιος πέρασε πολλὰ βάσανα καὶ τελικὰ ἀπεβίωσε τὸ ἔτος 264.

Ύστερα οἱ μαθητές του, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ Παῦλος, ὑπεβλήθησαν σὲ διάφορα βασανιστήρια καὶ πέθαναν καὶ αὐτοὶ ἀπὸ μαρτυρικὸ θάνατο.

Ἄγ. Παῦλος ὁ Μάρτυρας (21 Ὀκτωβρίου).

Μαρτύρησε μαζὶ μὲ τὸν Ἀνδρέα, τὸν Πέτρο, τὸν Στέφανο καὶ ὀρισμένους ἄλλους μάρτυρες. Οἱ Ἅγιοι αὐτοὶ καλοῦνται νεοφανεῖς καὶ μαρτύρησαν ἐπὶ τοῦ Αὐτοκράτορα Κωνσταντίνου τοῦ Κοπρώνιμου ποὺ ἦταν σφοδρὸς εἰκονομάχος. Ὁ Ἀνδρέας ἦταν Μοναχὸς ἀπὸ τὴν Κρήτη· ἔλεγε τὸν Κωνσταντῖνο γιὰ τὶς κακοδοξίες του, καὶ αὐτὸς ἔδωσε διαταγὴ νὰ φονευθεῖ.

Οἱ τρεῖς ἄλλοι μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ Παῦλος, ποὺ ἦταν ἐπίσης Μοναχὸς, ἀγωνίστηκαν γιὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνες καὶ γιὰ τὶς ἅγιες εἰκόνες καὶ ὁ φοβερὸς εἰκονομάχος αὐτοκράτορας θανάτωσε ἐπίσης καὶ αὐτούς.

ΝΕΟΜΑΡΤΥΡΕΣ

Οἱ Νεομάρτυρες κατὰ χρονολογικὴ σειρὰ εἶναι ὁ Ἅγιος Παῦλος ὁ Ρώσος ποὺ μαρτύρησε στὴν Κωνσταντινούπολιν τὸ ἔτος 1683 καὶ ὁ Ἅγιος Παῦλος ἀπὸ τὸ Σοπωτὸ Καλαβρύτων ποὺ μαρτύρησε στὴν Τρίπολιν τὸ 1818 καὶ εἶναι πολιοῦχος αὐτῆς τῆς πόλεως μαζὶ μὲ τὸν Νεομάρτυρα Ἅγιο Δημήτριο τὸν Πελοποννήσιο.

Ὁ Ἄγ. Παῦλος ὁ λεγόμενος Ἀπελεύθερος.

Ἦταν Ρώσος στὴν ἐθνικότητα καὶ εἶχε τὴν ἀτυχία μικρὸ παιδί νὰ πέσει αἰχμάλωτος τῶν Τατάρων.

Ἀπ' αὐτοὺς τὸν ἀγόρασε κάποιος Χριστιανός, ὁ ὁποῖος ἀφοῦ τὸν εἶχε ὑπηρετῇ του γιὰ κάμποσα χρό-

νια τὸν ἐλευθέρωσε, γι' αὐτὸ καὶ πῆρε τὴν προσωνυμία ἀπελεύθερος.

Μετὰ ὁ Παῦλος νυμφεύθηκε μία πατριώτισσά του Ρωσίδα ποὺ ἦταν καὶ αὐτὴ πρῶην αἰχμάλωτη καὶ ζούσαν μὲ εὐσέβεια. Ὅμως γιὰ κακὴ του τύχη ἔπαθε ἓνα εἶδος ἐπιληψίας καὶ ὅταν τὸν ἐπιανε ἡ κρίσις, πολλὰς φορὲς δὲν ἤξερε τί ἔλεγε.

Ἔτσι μιὰ μέρα εὐρισκόμενος μέσα στὸ δρόμο καὶ ἐνῶ ἦταν ἐκτὸς ἑαυτοῦ φώναξε, ἐπὶ παρουσία Τούρκων: Ἀγαρηνὸς εἶμαι καὶ Ἀγαρηνὸς ἔγινα, δηλαδὴ Τοῦρκος.

Οἱ Τοῦρκοι ποὺ βρέθηκαν ἐκεῖ ἐντυπωσιάστηκαν ἀπ' αὐτὰ τὰ λόγια τοῦ Παύλου καὶ ἔσπευσαν νὰ τὸ ἀνακοινώσουν στὸν Βεζύρη τῆς Κωνσταντινούπολης.

Αὐτὸς ἔστειλε ἀνθρώπους του νὰ τὸν συλλάβουν γιὰ νὰ τὸν ἀνακρίνει. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Παῦλος συνῆλθε ἀπὸ τὴν ἀσθενεία του καὶ μὲ σῶες τὶς φρένες παρουσιάστηκε ἐνώπιον τοῦ Βεζύρη. Ὅταν δὲ ἐκεῖνος τὸν ρώτησε ἂν πράγματι εἶναι μωαμεθανός, αὐτὸς ὁμολόγησε ὅλη τὴν ἀλήθεια, ὅτι δηλαδὴ εἶπε πῶς εἶναι Τοῦρκος σὲ κατάστασι παραφροσύνης, λόγῳ τῆς ἀσθενείας του.

Ὅμως ὁ Βεζύρης ἐπέμενε νὰ γίνῃ καὶ στὴν πραγματικότητα μωαμεθανός γιὰτὶ ἀλλιῶς τὸν περιμένε σκληρὸς θάνατος.

Ὁ Παῦλος μὲ πολὺ θάρρος ὁμολόγησε ὅτι εἶναι Χριστιανός. Ἀλλὰ καὶ ἡ εὐσεβὴς σύζυγός του ποὺ ἦταν κοντά του τοῦ ἔδινε κουράγιο καὶ τὸν ἐνίσχυε στὴν πίστιν του. Τότε ὁ Βεζύρης βλέποντας ὅτι δὲν δέχτηκε νὰ ἀλλάξῃ τὴν πίστιν του τὸν ἐκλείσε φυλακῇ γιὰ τρεῖς ἡμέρες.

Ἐν συνεχείᾳ πρόσταξε νὰ τὸν βγάλουν ἔξω καὶ νὰ τὸν ξαναφέρουν ἐνώπιόν του. Πάλιν τοῦ εἶπε νὰ γίνῃ μωαμεθανός, ἀλλὰ ὁ Μάρτυρας ἐπέμενε στὴν ἀρνήσιν του καὶ ἐκήρυττε τὸν Χριστό. Αὐτὸ εἶχε σὰν ἀποτέλεσμα νὰ ἐκδοθεῖ ἡ τελικὴ ἀπόφασιν τῆς θανατικῆς του καταδίκης δι' ἀποκεφαλισμοῦ.

Ἔτσι τὸν παρέλαβε ὁ ἀπάνθρωπος δήμιος καὶ τὸν ὁδήγησε στὸ χῶρο τοῦ Ἱπποδρομίου τῆς Κωνσταντινούπολης καὶ ἐκεῖ τὸν ἀποκεφάλισε.

Ἦταν ἡ Μεγάλῃ Παρασκευῇ τοῦ 1683, ποὺ ὁ ἡρωϊκὸς Ἅγιος Παῦλος ὁ Ρώσος ἔχυσε τὸ τίμιον αἷμα του πρὸς χάριν τῆς χριστιανικῆς μας πίστεως.

Ἡ Ἐκκλησία μας γιορτάζει τὴν ἱερὴ μνήμην του στὶς 3 Ἀπριλίου.

Νεομάρτυρας Ἅγιος Παῦλος, Πολιοῦχος Τριπόλεως.

Γεννήθηκε στὸ Σοπωτὸ Καλαβρύτων ἀπὸ γονεῖς ἐνάρετους. Τὸ κατὰ κόσμον ὄνομά του ἦταν Πανα-

γιώτης. Μικρό παλικάρι πήγε στην Πάτρα και έμαθε την τέχνη του σανδαλοποιού. Μετά εγκαταστάθηκε στα Καλάβρυτα, άνοιξε εκεί ένα εργαστήριο και έκανε σανδάλια.

Κάποτε πήγε με δύο φίλους του σε κάτι χωριά της Τρίπολης για να διασκεδάσουν και εκεί, για να έχουν ελευθερία κινήσεων και να μην κινδυνεύουν από τους Τούρκους κατακτητές, δήλωσαν με τη νεανική τους επιπολαιότητα πως είναι τάχα κι αυτοί Τούρκοι.

Άς σημειωθεί ότι εκείνη την εποχή λόγω της Τουρκοκρατίας στην Πελοπόννησο, οι Έλληνες ως υπόδουλοι είχαν περιορισμένα δικαιώματα.

Όμως ο νεαρός Παναγιώτης ήταν πολύ ευαίσθητος νέος κι αυτήν την κουβέντα που είπε τότε, έστω και ψέματα, πως είναι Τούρκος, ύστερα τον πείραξε και τον στεναχώρησε πολύ και το μετάνιωσε πικρά.

Αργότερα αποφάσισε να πάει στο Άγιο Όρος και να γίνει Μοναχός. Έτσι ήλθε στην Μεγίστη Λαύρα. Και εκεί εκάρη Μοναχός και έλαβε το όνομα Παύλος. Στο μεγάλο αυτό μοναστήρι έμεινε για ένα-μισι χρόνο. Μετά πήγε στη Μονή του Αγίου Παντελεήμονος (Ρωσικό), όπου άλλα τρία χρόνια έζησε έντονα την αγία ζωή του Μοναχού, με σοβαρούς πνευματικούς αγώνες.

Αυτή όμως την ψυχική ανάταση που έζησε ο νεαρός Μοναχός στο πνευματικό και κατανυκτικό περιβάλλον του Αγίου Όρους, ή στενή επαφή του με το θείον, ο θαυμασμός του προς την Χριστιανική θρησκεία, ή μεγάλη αγάπη του προς τον Σωτήρα μας Χριστό, του δημιούργησαν την επιθυμία να θέλει να οδηγηθεί στο μαρτύριο και να χύσει το τίμιο αίμα του προς χάριν του ονόματος του Χριστού.

Αυτή του την επιθυμία την ανακοίνωσε στους πνευματικούς του πατέρες οι οποίοι αρχικά τον απέτρεψαν να κάνει αυτή την μεγάλη θυσία.

Όμως τελικά ένας πνευματικός του πατέρας όταν είδε τον μεγάλο του αυτό πόθο έδωσε την συγκατάθεσή του. Του είπε όμως να προετοιμαστεί γι' αυτήν την ήρωϊκή του απόφαση καταλλήλως με αυστηρή νηστεία και προσευχή.

Αφού λοιπόν έκανε την κατάλληλη πνευματική προετοιμασία, ο μακάριος Παύλος, το άγιο αυτό παλικάρι, που δεν ήταν τότε παραπάνω από 25 ετών, με 40ήμερη νηστεία και προσευχή, χαιρέτησε τους πατέρες του Αγίου Όρους και ξεκίνησε για την όδο του μαρτυρίου.

Πρώτα πέρασε απ' το Ναύπλιο που είχε ένα εξά-

δελφό του, ο οποίος είχε άλλαξοπιστήσει και είχε γίνει μωαμεθανός και κατάφερε να τον ξανακάνει χριστιανό.

Μετά πήγε στην Τρίπολη, βρήκε τον Τούρκο Μουφτή, και μέσα στο τουρκικό δικαστήριο, μπροστά σε ένα πλήθος αποτελούμενο από Τούρκους και από Έλληνες, κατηγορήσε την μωαμεθανική θρησκεία σαν άτελη και άναληθη, ενώ εξύμνησε την χριστιανική θρησκεία, ως αληθή και γνήσια και όμολόγησε τον Ίησού Χριστό ως Σωτήρα του κόσμου.

Έτσι ο Άγιος Παύλος με την τολμηρή όμολογία της χριστιανικής πίστεώς του, υπέγραφε συγχρόνως και την θανατική του καταδίκη.

Τα άγανακτισμένα πλήθη των Τούρκων όρμησαν για να τον ξεσχίσουν και πολύ γρήγορα ο δήμιος απέκοψε την ήρωϊκή κεφαλή του.

Ο δυσσεβής τύραννος απαγόρευσε στους Χριστιανούς να πάρουν το τίμιο λείψανο του Αγίου για ένταφιασμό, επί ποινή θανάτου.

Επί τρεις ημέρες το ήρωϊκό σώμα βρισκόταν άταφο στο μέρος του μαρτυρίου του, ενώ τις νύκτες φαινόταν άγιο φώς, σαν φλόγα φωτιάς πάνω από το ιερό λείψανο. Μετά το πήραν οι Τούρκοι και το έκρυψαν σε άγνωστο μέρος. Όμως δύο φίλοι του Αγίου, με κίνδυνο της ζωής τους, το βρήκαν ύστερα από πολλές έρευνες και το έθαψαν με τις ανάλογες τιμές, στην Μονή του Αγίου Νικολάου Βαρσών Μαντινείας.

Η Εκκλησία μας γιορτάζει την ιερή μνήμη του Αγίου Παύλου του Νεομάρτυρα στις 22 Μαΐου.

Επίσης ο Άγιος Παύλος είναι και ο πολιούχος της Τριπόλεως μαζί με τον Άγιο Δημήτριο τον Νεομάρτυρα, τον Πελοποννήσιο, και γιορτάζουν και την ίδια ημέρα, δηλαδή 22 Μαΐου.

* * *

Όλοι οι Άγιοι Παύλοι, από τον Μέγα Απόστολο των Εθνών, μέχρι τους ανωτέρω δύο Νεομάρτυρες, οι Πατριάρχες και οι Αρχιερείς, οι Όσοι και οι Μάρτυρες αγάπησαν πολύ τον Σωτήρα μας Χριστό, έζησαν σύμφωνα με το άγιο θέλημά του, δεκαεννιά από αυτούς θυσίασαν και την ίδια τους την ζωή, για χάρη της χριστιανικής πίστεως και όλοι αυτοί καταξιώθηκαν να εισέλθουν στη χορεία των Αγίων της Όρθοδόξου Εκκλησίας μας.

(Τέλος)

ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΕΚΚΛΗΣΙΟΛΟΓΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΤΩΝ ΙΕΡΩΝ ΜΝΗΜΟΣΥΝΩΝ*

Τοῦ κ. ΛΑΜΠΡΟΥ Κ. ΣΚΟΝΤΖΟΥ θεολόγου - καθηγητοῦ

Στὴν ἀρχαιοπρεπέστατη δυτικὴ Λειτουργία τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Μεγάλου († 540) μνημονεύονται ὀνόματα κεκοιμημένων μετὰ τὸν καθαγιασμό τῶν Τιμίων Δώρων: «Μνήσθητι, Κύριε, πάντων τούτων». Ἐπίσης στὴ Γαλλικανικὴ Λειτουργία τοῦ Γερμανοῦ Παρισίων, (6ος αἰὼν) ἀναφέρεται: «Συγχρόνως ἱκετεύοντες δεόμεθα, Κύριε, ὑπὲρ τῶν ψυχῶν τῶν δούλων σου.. τῶν κεκοιμημένων ἐν εἰρήνῃ ἐκκλησιαστικῇ. Ἵνα τούτοις, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, παράσχης ἄφεσιν τῶν ἁμαρτημάτων καὶ χαρίσης ἀνάστασιν αἰώνιαν...» (Παρά Π. Τρεμπέλα, Λειτουργικοὶ τύποι τῆς Δύσεως, σελ. 64 καὶ 209).

Ὅλοι οἱ μεγάλοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας κάνουν λόγο γιὰ δεήσεις ὑπὲρ τῶν κεκοιμημένων. Γι' αὐτοὺς ἡ προσευχὴ πρὸς ὅλους καὶ πρὸς τοὺς μεταστάντες ἀποτελεῖ βασικὴ ὑποχρέωση τῶν πιστῶν, Ἐτσι ὁ ἅγιος Κύριλλος Ἱεροσολύμων († 386) τονίζει μὲ ἔμφαση πῶς, «μεγίστην ὄνησιν πιστεύομεν ἔσεσθαι ταῖς ψυχαῖς ὑπὲρ ὧν ἡ δεήσις ἀναφέρεται τῆς ἁγίας καὶ φρικτωδεστάτης προκειμένης θυσίας» (Κατῆχ. Ε' 9, Ρ. Γ. 116-117), καὶ συνεχίζει ὁ ἱερός πατήρ, «τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἡμεῖς ὑπὲρ τῶν κεκοιμημένων δεήσεις τῷ Θεῷ προσφέροντες, κἂν ἁμαρτωλοὶ ᾖσιν, οὐ στέφανον πλέκομεν, ἀλλὰ Χριστὸν ἐσφαγιασμένον ὑπὲρ τῶν ἡμετέρων ἁμαρτημάτων προσφέροντες, *ἐξιλεούμενοι*, ὑπὲρ αὐτῶν καὶ ἡμῶν τὸν φιλόανθρωπον» (αὐτόθι). Ὁ ἱερός Χρυσόστομος († 407) ἀναφέρει πῶς ἡ προσφορὰ τῆς Θείας Εὐχαριστίας ὑπὲρ τῶν κεκοιμημένων, «ἐνομοθετήθη ὑπὸ τῶν ἀποστόλων τὸ ἐπὶ τῶν φρικτῶν μυστηρίων μνήμην γίνεσθαι τῶν ἀπελθόντων ἴσασιν αὐτοῖς πολὺ κέρδος γινόμενον, πολλὴν τὴν ὠφέλειαν, ὅταν ἐστήκη λαὸς ὁλόκληρος χεῖρας ἀνατείνοντες, πλήρωμα ἱερατικὸν καὶ προσφέρηται ἡ φρικτὴ θυσία, πῶς οὐ δυσωπήσωμεν ὑπὲρ τούτων τὸν Θεὸν παρακαλοῦντες;» (Εἰς Φιλίπ. Ὁμιλ. 3, 4, Ρ. Γ. 62, 204). Σὲ ἄλλο σημεῖο τονίζει, πῶς «ποιῶμεν ὑπὲρ αὐτοῦ (τοῦ μεταστάντος) εὐχὰς συνεχεῖς, ἂν ἐλεημοσύνην δίδωμεν. Κἂν ἐκεῖνος ἀνάξιος ᾖ, ἡμᾶς ὁ Θεὸς δυσωπηθήσεται. Εἰ διὰ Παύλου ἐτέρους διέσωσε καὶ δι' ἄλλους ἄλλων φεῖδεται, πῶς οὐ καὶ δι' ἡμᾶς τὸ αὐτὸ τοῦτο ἐργάσεται;». (Εἰς τὰς

Πράξεις Ὁμιλ. 21, 4, Ρ. Γ. 60, 169) καὶ ἀκόμα, «εἰ δὲ ἁμαρτωλὸς ἀπῆλθε δεῖ βοηθεῖν... εὐχαῖς καὶ ἱκετηρίαις καὶ ἐλεημοσύναις καὶ προσφοραῖς» (Εἰς τὴν Α' Κορ. Ὁμιλ. 41). Στὴν ὁμώνυμη Λειτουργία του παραθέτει τὴν ἐξῆς εὐχή: «Μνήσθητι (Κύριε) πάντων τῶν κεκοιμημένων ἐπ' ἐλπίδι ζωῆς αἰωνίου, καὶ ἀνάπαυσον αὐτοὺς ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὅπου ἐπισκοπεῖ τὸ φῶς τοῦ προσώπου σου». Τὴν ἴδια εὐχὴ παραθέτει καὶ ὁ Μ. Βασίλειος († 379) στὴ δική του Λειτουργία (Βλ. Ἱερατικόν, ἐκδ. Ἀπ. Διακ., Ἀθῆναι 1971, σελ. 97 καὶ 135). Ὁ ἅγιος Αὐγουστίνος († 444) τονίζει πῶς οἱ ζῶντες ἔχουν ὑποχρέωση νὰ προσφέρουν τὴν θυσία τῆς Θείας Εὐχαριστίας ὑπὲρ τῶν κεκοιμημένων, ὅπως οἱ προγενέστεροι Πατέρες παρέδωσαν στὴν Καθολικὴ Ἐκκλησία (Αὐγ. De Civit. XXI 24, 2, Ρ. Λ. 41, 737-738). Ὁ ἅγιος Ἐπιφάνιος Κύπρου († 403) ἐπιμένει πῶς «ὠφελεῖ ἡ ὑπὲρ τῶν κεκοιμημένων εὐχή» (Ἐπιφ. Πανάριον 75, Ρ. Γ. 42, 513). Τέλος ὁ ἅγιος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης († 846) ἀκολουθώντας τὰ Ἀρεοπαγίτικα Συγγράμματα ἀναφέρει τὰ ἱερὰ μνημόσυνα ὡς ἓνα ἀπὸ τὰ Μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας (Ἐπιστ. 2, 165).

Ἀπὸ τίς νεώτερες «Ὁμολογίες», ὁ Μογίλας ἔγραψε: «Υστερα ἀπὸ τὸ θάνατο τῆ ψυχῇ δὲν ἡμπορεῖ νὰ ἐλευθερωθῇ ἢ νὰ μετανοήσῃ καὶ νὰ κάμῃ τίποτες ἔργον ὅπου νὰ λυτρωθῇ ἀπὸ τῶν δεσμῶν τοῦ Ἄδου. Μόνον αἱ θεαῖαι Λειτουργίαι, αἱ προσευχαὶ καὶ ἐλεημοσύναι δι' αὐτὴν ὅπου γίνονται ἀπὸ τοὺς ζῶντες, ἐκεῖναι ὠφελοῦσι πολλότατα καὶ ἀπὸ τὰ δεσμὰ τοῦ Ἄδου ἐλευθεροῦσι» (Ὁμολ. Α', 64). Ὁ Κριτόπουλος τονίζει πῶς «εὐχὰς καὶ ἱκεσίας ὑπὲρ ἐκείνων (τῶν τεθνεώτων) ἀναπέμπει (ἡ Ἐκκλησία) τῷ τῶν ὅλων Θεῷ ἵνα δυοῖν θάπτερον, ἢ γὰρ τῶν διατελούντων ἀνιάρων τούτους ἐν τάχει ἀπαλλάξῃ, ἢ γουν ἄνεσιν τινα καὶ παραμυθίαν τούτοις ἐν φυλακῇ θεόθεν παραπέμψῃ» (Ὁμολ. κεφ. Κ'). Ὁ Δοσίθεος ἐπισημαίνει πῶς οἱ ἐπιμνημόσυνες εὐχὲς ὠφελοῦν μόνο τοὺς κεκοιμημένους πιστοὺς, οἱ ὁποῖοι ὑπῆρξαν πιστοὶ καὶ κοιμήθηκαν ἐν μετάνοιᾳ, ἀλλὰ δὲν πρόφθασαν «ποιῆσαι καρποὺς ἀξίους τῆς μετάνοιᾶς» (Ὁμολ. Ὁρος 18, δὲς καὶ Ι. Καρμίρη, Τὰ Δογματικὰ καὶ Συμβολικὰ Βιβλία, II, σελ. 621-622, 555, 764 καὶ 766).

Ἀπὸ τοὺς νεωτέρους διακεκριμένους ὀρθοδό-

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 191 τοῦ ὑπ' ἀρ. 10 τεύχους.

ξους θεολόγους, ὁ ἀείμνηστος καθηγητὴς τῆς Δογματικῆς Χ. Ἀνδρουτσος ἔγραψε: «Τὸ ἀληθὲς διδάγμα τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας ἐνταῦθα εἶναι ὅτι αἱ ψυχαὶ πρὸς Κύριον ἀποδημοῦσαι εἶναι ἐν τῷ οὐρανῷ ἢ ἐν τῷ ᾄδι, ἐν ἀνέσει ἢ ἐν ὀδύνῃ καθότι ἕκαστος ἔπραξε. Πλὴν τῶν Ἀγίων ὅμως καὶ τῶν ἀσεβῶν καὶ κακούργων ὑπάρχουσι πολλοὶ ἁμαρτωλοὶ μετανόησαντες μὲν, οὐδαμῶς καθαρθέντες, οὐδ' ἐπιζήσαντες, ὅπως δεῖξωσι καρπούς, ἀξίους τῆς μετανοίας... τὴν ἀπαλλαγὴν ταύτην ἀπὸ τῶν δεινῶν τοῦ ἄδου ἐπρέσβευεν ἡ Ἐκκλησία ἐκπαλαι ὡς δυναμένην νὰ τελεσθῇ ἐν τῇ μέσῃ ταύτῃ μεταξύ θανάτου καὶ κρίσεως καθολικῆς καταστάσει, δι' εὐσεβῶν ἔργων, τῶν δεήσεων τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς προσφορᾶς τῆς ἀναιμάκτου Θυσίας. Διὰ τούτων πάντων ἐξαντλεῖται μὲν ἡ Ἐκκλησία τὴν θείαν εὐσπλαγχνίαν ἐπὶ τοὺς ἡμιτελῶς μετανόησαντας, μόνος ὅμως ὁ Θεὸς ἀπαλλάσσει καὶ γινώσκει τοὺς ἀπαλασσομένους ἀπὸ τῶν ποινῶν καὶ τῶν κηλίδων τῆς ἁμαρτίας» (Χ. Ἀνδρουτσος, Δογματικὴ τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, Ἀθήναι 1956, σελ. 365-366). Ἐπίσης ὁ ἀοίδιμος καθηγητὴς καὶ μεγίστος τῶν συγχρόνων ὀρθοδόξων ἐλλήνων θεολόγων Π. Τρεμπέλας, ἔγραψε πῶς, «πραγματευόμενοι τὴν περὶ τῆς Θείας Εὐχαριστίας ὡς θυσίας διδασκαλίαν τῆς Ἐκκλησίας, εἵπομεν ὅτι προσφέρει ταύτην ἡ ἐπὶ γῆς στρατευομένη Ἐκκλησία καὶ ὑπὲρ τῶν τεθνεώτων, πιστεύουσα ὅτι μεγίστη ὄνησις παρέχεται ταῖς ψυχαῖς ὑπὲρ ὧν ἡ δέησις ἀναφέρεται. Δὲν δυνάμεθα ὅμως νὰ καθορίσωμεν μέχρι τίνος βαθμοῦ ἐξικνεῖται, καὶ ποῖαν ἐπακριβῶς ἰσχὺν κερταται ἡ ὠφέλεια αὕτη. Πάντως μεταπήδησις ἀπὸ τῆς καταστάσεως τῆς πικρίας καὶ τῆς ἀθλιότητος εἰς τὴν κατάστασιν τῆς ἀγιότητος καὶ μακαριότητος, καθὼς καὶ ἐλπίς ἐπανορθωτικῆς καὶ ἐξαλειφούσης τὰ ἁμαρτήματα καὶ τὰς συνέπειας αὐτῶν μετανοίας διὰ τοὺς μέχρι τῆς τελευταίας αὐτῶν πνοῆς ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ ἐμμείναντας, ἀποκλείεται» (Π. Τρεμπέλας, Δογματικὴ, τομ. Γ', σελ. 410).

Ἐκτὸς ἀπὸ τὶς σαφεῖς αὐτὲς μαρτυρίες τῆς Ἀγίας Γραφῆς καὶ τῆς Ἱερᾶς Παραδόσεως, γιὰ τὶς εὐχὲς καὶ τὶς δεήσεις ὑπὲρ τῶν κεκοιμημένων, τὶς ὁποῖες νομίζω ὅτι παραθέσαμε ἐπαρκῶς, ὑπάρχει καὶ ἡ ἐπιστήμη τῆς ἀρχαιολογίας, ἡ ὁποία ἔχει νὰ ἐπιδείξει πάμπολλα στοιχεῖα καὶ ἀποδείξεις, σχετικὰ μὲ τὴν ἀρχαιοχριστιανικὴ προέλευση τῶν ἱερῶν μνημοσύνων. Ἐνα μεγάλο πλῆθος ἐπιτάφιων ἐπιγραφῶν, ὅλων τῶν ἐποχῶν, εἶναι προσευχὲς καὶ ἱκεσίες γιὰ κεκοιμημένους. Σὲ ἓνα ἀπὸ τὰ ἀρχαιότε-

ρα ἐπιτάφια χριστιανικὰ ἐπιγράμματα, αὐτὸ ποὺ βρέθηκε στὴν Ἀπφία τῆς Ἀπάμειας στὴ Μ. Ἀσία καὶ ποὺ ἀνάγεται στὰ μέσα τοῦ Β' μ.Χ. αἰώνα, διαβάζουμε: «ΧΑΙΡΕΤΕ ΟΙ ΠΑΡΙΟΝΤΕΣ ΚΑΙ ΕΥΧΑΣ ΘΕΣΘ' ΥΠΕΡ ΑΥΤΟΥ (ΤΟΥ ΝΕΚΡΟΥ)» (Βλ. Γ. Ἀντουράκη, Ἐπιγραφικὴ Ἑλληνικὴ Χριστιανικὴ, Ἀθήνα 1988, σ. 87). Γιὰ τοὺς κεκοιμημένους κτίτορες ναοῦ κοντὰ στὸν Ἀμὰν τῆς Ἰορδανίας, τὸ 370 μ.Χ. ἀνηρτήθη ἐπιγραφὴ «ΥΠΕΡ ΣΩΤΗΡΙΑΣ ΚΑΙ ΜΝΗΜΗΣ (ΑΥΤΩΝ)» (ὅπου ἀνωτ. σ. 82). Στὴν Ἀλεξάνδρεια τῆς Αἰγύπτου διασώθηκε σημαντικὸ ἐπιτάφιο ἐπιγράμμα τοῦ ἔτους 409 μ.Χ. μὲ τὴν ἐπιγραφὴ «ΩΣ ΘΕΟΣ ΠΑΝΤΟΚΡΑΤΩΡ ΜΝΗΣΘΗΤΙ ΤΗΣ ΚΟΙΜΗΣΕΩΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΑΥΣΕΩΣ ΤΗΣ ΔΟΥΛΗΣ ΣΟΥ ΖΩΝΗΝΗΣ» (ὅπου ἀνωτ. σ. 71). Σὲ ἐπιτάφια ἐπιγραφὴ τοῦ ΣΤ' μ.Χ. αἰώνα διαβάζουμε: «ΥΠΕΡ ΕΥΧΗΣ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΙΑΣ ΣΕΡΓΙΟΥ ΤΟΥ ΑΡΓΥΡΟΠΡΑΤΟΥ ΚΑΙ ΑΝΑΠΑΥΣΕΩΣ ΜΑΡΙΑΣ» (ὅπου ἀνωτ. σ. 82). Τέλος θὰ ἦταν παράλειψη νὰ μὴν ἀναφερθοῦμε στὶς περιφημες πρωτοχριστιανικὲς ζωγραφικὲς παραστάσεις τῶν κατακομβῶν, στὶς ὁποῖες εἶναι ἐμφανὲς ἡ ἱλαρότητα τῶν μορφῶν τῶν κεκοιμημένων, γιὰτὶ πίστευαν οἱ πρῶτοι χριστιανοὶ πῶς ὁ βιολογικὸς θάνατος εἶναι ἓνας μακροχρόνιος ὕπνος γιὰ τὸ σῶμα καὶ γιὰ τὴν ψυχὴ ἡ πύλη νὰ ὀδηγηθεῖ αὐτὴ κοντὰ στὸν Κύριο. Οἱ παραστάσεις αὐτὲς δὲν ἀφήνουν περιθώρια διαχωρισμοῦ μεταξύ ζώντων καὶ τεθνεώτων· ὅλοι οἱ πιστοὶ προσεύχονται ἀπὸ κοινοῦ στὸ Θεὸ μὲ ὑψωμένα τὰ χέρια σὲ στάση ἱκεσίας. Οἱ κατακόμβες ἦταν ὑπόγεια χριστιανικὰ κοιμητήρια· ἐκεῖ θάπτονταν οἱ κοιμηθέντες ἀδελφοὶ τῆς κοινότητος, ἐκεῖ συγκεντρώνονταν οἱ πιστοὶ τακτικότερα γιὰ νὰ προσευχηθοῦν γιὰ τοὺς μεταστάντες καὶ γιὰ νὰ τελέσουν τὴ Θεία Εὐχαριστίαν σὲ καιροὺς σκληρῶν διωγμῶν, χρησιμοποιώντας ὡς ἁγία Τράπεζα τὸν τάφο κάποιου μάρτυρα (Βλ. Γ. Σωτηρίου, Χριστιανικὴ Ἀρχαιολογία, Ἀθήναι 1978, σελ. 35 κ.έ., 81 κ.έ.). Ἐπίσης ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ Γ' μ.Χ. αἰώνα ἄρχισαν νὰ κτίζονται στοὺς ὑπέργειους χριστιανικοὺς τάφους τὰ περίφημα Acrosolia, μικροὶ ναῖσκοι στοὺς ὁποῖους τελοῦνταν ἡ Θεία Εὐχαριστία ὑπὲρ τῶν κεκοιμημένων καὶ ἀναπέμπονταν εὐχὲς καὶ δεήσεις ὑπὲρ αὐτῶν (Γ. Ἀντουράκη, Χριστιανικὴ Ἀρχαιολογία, Ἀθήνα 1984, σελ. 44, τ. Α').

Αὕτῃ ὑπῆρξε ἡ πρακτικὴ τῆς Ἐκκλησίας ἀνὰ τοὺς αἰῶνες σχετικὰ μὲ τὶς εὐχὲς καὶ ἱκεσίες ὑπὲρ τῶν μεταστάντων μελῶν της. Ἡ Ὁρθόδοξη Καθολικὴ Ἐκκλησία μας, ἡ μόνη ἀληθινὴ Ἐκκλησία, ἡ ὁποία συνεχίζει μὲ ἀκρίβεια τὴν πίστη καὶ τὴν πρα-

Η ΙΓ' ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΠΡΟΣ ΦΩΤΙΖΟΜΕΝΟΥΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΚΥΡΙΛΛΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ

Τού κ. Νικ. Κ. Δρατσέλλα, Θεολόγου

Γ. Τὸ ἐκούσιον πάθος τοῦ Ἰησοῦ, περὶ τοῦ ὁποίου ἤδη ἐγένετο λόγος, ὑπῆρξε γεγονός πραγματικόν. Ὁ Ἰησοῦς ἀπέθανεν ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ πραγματικῶς, καὶ ἔπαθεν ἀληθῶς χάριν πάντων τῶν ἀνθρώπων. Ὁ ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ θάνατος δὲν ὑπῆρξε φαινομενικὸς τοιοῦτος, διότι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει θὰ ἦτο φαινομενικὴ καὶ ἡ λύτρωσις. Ἐὰν ὁ θάνατος τοῦ Ἰησοῦ ἦτο τι τὸ φανταστικόν, θὰ ἦτο ἡ σωτηρία ἡμῶν, ὡς ἀνθρώπων, ἓνας ἀπλοῦς μῦθος, ἄνευ ἀντικρύσματος²⁵. Ὡσαύτως, ἐὰν ὁ θάνατος τοῦ Ἰησοῦ δὲν ὑπῆρξεν ἀληθής, θὰ εἶχον κατὰ πάντα δίκαιον οἱ ἄρχοντες τῶν Ἰουδαίων, ὅταν ἔλεγον, μετὰ τὰ γεγονότα τῆς ταφῆς τοῦ Ἰησοῦ, εἰς τὸν Πιλάτον «κύριε, ἐμνήσθημεν ὅτι ἐκεῖνος ὁ πλάνος εἶπεν ἔτι ζῶν, μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐγείρομαι»²⁶. Πρόκειται, ὅμως, περὶ ἀληθοῦς πάθους, καὶ περὶ ἀληθοῦς Σταυρώσεως, διὰ τὸ γεγονός τῆς

ὁποίας πρέπει ἡμεῖς νὰ μὴ ἐντρεπώμεθα²⁷. Ὁ Κύριος ἐσταυρώθη καὶ ἡμεῖς δὲν ἀρνούμεθα, ὁ δὲ ἅγιος πατήρ μᾶλλον καυχᾶται λέγων: Ἀκόμη καὶ ἐὰν ἀρνηθῇ τὴν πραγματικότητα τοῦ γεγονότος τῆς Σταυρώσεως, θὰ ἀποβῇ πρὸς ἔλεγχον αὐτοῦ ἡ τοποθεσία τοῦ Γολγοθᾶ, ἐπὶ τῆς ὁποίας διεδραματίσθη τὸ Θεῖον Δράμα, καὶ ἡ ὁποία εὐρίσκετο πλησίον τῆς περιοχῆς, εἰς τὴν ὁποίαν ἐξεφωνήθησαν αἱ Κατηχήσεις πρὸς τοὺς Φωτιζομένους ὑπὸ τοῦ ἁγίου Κυρίλλου. Ὡσαύτως, θὰ ἀποβῇ πρὸς ἔλεγχον τὸ ξύλον τοῦ Σταυροῦ, τὸ ὁποῖον διεδόθη ἐκ τοῦ Γολγοθᾶ εἰς ὅλην τὴν Οἰκουμένην εἰς μικρὸν χρονικὸν διάστημα²⁸.

Ὁ ἅγιος Κύριλλος θὰ σπεύσῃ νὰ προσθέσῃ ὅτι ὁμολογεῖ τὴν δύναμιν τοῦ Σταυροῦ, ἐπειδὴ γνωρίζει, ὅτι ἠκολούθησεν ἡ Ἀνάστασις. Οὕτως, ἡ Σταύρωσις ἀποκτᾷ πλήρη σημασίαν μόνον λόγῳ τῆς Ἀναστά-

τικῆς τῆς ἀρχαίας ἀδιαίρετης Ἐκκλησίας, συνεχίζει τὴν ἀρχαία παράδοση καὶ δέεται ἀνελλιπῶς γιὰ τὰ ἐν οὐρανοῖς μέλη τῆς. Ἀντίθετα ὅμως ἡ ἑτεροδοξία ἢ ἔχει παραποιήσει τὴν οὐσία αὐτῶν τῶν δεήσεων (Παπισμός), ἢ ἀρνεῖται ἐντελῶς τὶς ὑπὲρ τῶν κεκοιμημένων εὐχῆς (Διαμαρτύρησις). Ἀπὸ τίς πηγὲς πληροφοροῦμαστε πῶς γιὰ πρώτη φορὰ ἐγέρθηκε πολεμικὴ κατὰ τῶν ἱερῶν μνημοσύνων τὸ δεύτερο ἡμῖς τοῦ ΙΒ' μ.Χ. αἰῶνα ἀπὸ τοὺς αἰρετικούς Βάλδιους, ὁπαδοὺς τοῦ αἰρεσιάρχη Πέτρου Βάλδου (Waldus), ὁ ὁποῖος καταγόταν ἀπὸ τῆς Λυὸν τῆς Γαλλίας. Αὐτοί, «ἡρνοῦντο τὸ κύρος τῶν μυστηρίων τῶν ἀναξίων κληρικῶν... ἀπέρριπτον τὰ συγχωροχάρτια, τὸ καθαρτήριο πῦρ, τὰ μνημόσυνα καὶ τὴν ὑπὲρ τῶν νεκρῶν λειτουργίαν» (Β. Στεφανίδου, Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, Ἀθῆναι 1978, σ. 572). Κατόπιν οἱ Διαμαρτυρόμενοι, ἀπὸ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα καὶ μετὰ, οἱ ὁποῖοι υἱοθέτησαν ἐν πολλοῖς κακοδοξίαις παλαιότερων αἰρετικῶν (Παυλικιανῶν, Καθαρῶν, Βογομήλων, Βαλδιῶν κ.λπ.), σὲ ἀντίδραση πάντα πρὸς τὶς σαφῶς ἀντιχριστιανικὰς αὐθαιρεσίες τοῦ Παπισμοῦ, ἀπέρριψαν τὰ «μυστηριοειδῆ» (Sacramentalia), ἁγιασμούς, μνημόσυνα, κλπ. Ἡ Σουηδικὴ πάντως Διαμαρτυρόμενη (Λουθηρανικὴ) Ἐκκλησία διετήρησε τὰ μνημόσυνα.

Φρονῶ ὅτι παρέθεσα ἀρκετὰ στοιχεῖα, ἀπὸ ἀξιόπιστες πηγές, τὰ ὁποῖα ἀποδεικνύουν πῶς οἱ ἐπιμνημόσυνες εὐχῆς εἶναι βιβλικά θεμελιωμένες, καὶ ἀνάγονται ἱστορικὰ στὴν πρώτη Ἐκκλησία. Καμιά σοβαρὴ ἀντίδρασις ἐπ' αὐτοῦ δὲν ὑπῆρξε στὴ δισχιλιετὴ ἱστορία τῆς, μὲ ἐξάιρεση, ὅπως ἀναφέραμε, κάποιους μεμονωμένους αἰρετικούς. Ὅλοι οἱ μεγάλοι Πατέρες ὁμιλοῦν γι' αὐτές, τὶς ἐκτελοῦν ὡς λειτουργοί, καὶ κανένας ἀπὸ αὐτοὺς δὲν τὶς ἀμφισβητεῖ καὶ δὲν τὶς ἀποτρέπει. Ἡ ἄκριτη ἄρνησις ἀπὸ τοὺς σύγχρονους Προτεστάντες τῶν εὐχῶν καὶ δεήσεων ὑπὲρ τῶν κεκοιμημένων, καθὼς καὶ πλῆθος ἄλλων ἐκκλησιολογικῶν στοιχείων, τὰ ὁποῖα σεβάσθηκε ἡ δισχιλιετὴς ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας, προκαλεῖ σὲ κάθε σοβαρὸ μελετητὴ κατάπληξη. Ἡ μονολιθικὴ ἐρμηνευτικὴ τῶν Γραφῶν ἀπὸ αὐτοὺς, ἐρήμην τῆς ἱστορικῆς πραγματικότητος, μὲ ἠθελμένο τὸν παραγκωνισμό τῶν ἐξωβιβλικῶν πηγῶν, ἀποτελεῖ ἂν ὄχι κακοποίηση αὐτῆς τῆς ἴδιας τῆς θεοπνευστίας καὶ τῆς αὐθεντίας τῶν Γραφῶν, τουλάχιστον ἀντιεπιστημονικὴ τακτικὴ, μεστὴ ὑποκειμενικῶν συμπερασμάτων. Στὴν περίπτωσιν τῆς ἄρνησής τους τῶν ἐπιμνημοσύνων εὐχῶν καὶ δεήσεων ἐπαληθεύεται ὁλοφάνερα ὁ ἰσχυρισμὸς αὐτός.

(Συνεχίζεται)

σεως. Ὁ ἅγιος πατήρ θὰ γράψῃ ὅτι, ἐὰν ὁ Ἰησοῦς εἶχε παραμείνει νεκρὸς μετὰ τὴν Σταύρωσιν Αὐτοῦ, θὰ ἔκρυπτεν ἴσως τὸ γεγονός. Ἐφ' ὅσον ὁμως ἡ Ἀνάστασις τοῦ Ἰησοῦ διεδέχθη τὴν Σταύρωσιν, δὲν ἀποτελεῖ ἀντικείμενον ἐντροπῆς ἢ ἀφήγησις τῶν γεγονότων τοῦ Σταυροῦ²⁹.

Ὁ Ἰησοῦς ἐσταυρώθη, ἀφοῦ προηγουμένως, εἶχε λάβει ἀνθρωπίνην σάρκα. Ἐσταυρώθη ὁμως ἀναμάρτητος ὢν καί, τοιούτοτρόπως, ἀπηλλαγμένος τῶν ἁμαρτιῶν τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων, μετὰ τῶν ὁποίων ἔφερε κοινὸν σῶμα. Οὗτος δὲν ὠδηγήθη εἰς θάνατον ἔνεκα φιλοχρηματίας, διότι ἦτο διδάσκαλος τῆς ἀκημοσύνης³⁰. Ὡσαύτως, δὲν κατεδικάσθη ἔνεκα σαρκικῆς ἐπιθυμίας, διότι οὗτος εἶπε σαφῶς ὅτι «πᾶς ὁ βλέπων γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτήν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ»³¹. Δὲν κατεδικάσθη δι' ὀρμητικὸν κτύπημα ἢ πληγὴν πρὸς τινα. Τοῦτο δέ, διότι ἔστρεφε καὶ τὴν ἄλλην σιαγόνα Αὐτοῦ εἰς ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἔτυπεν Αὐτόν³². Ὡσαύτως, δὲν κατεδικάσθη ἔνεκα καταφρονήσεως τοῦ Μωσαϊκοῦ Νόμου, διότι ὑπῆρξεν Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος συνεπλήρωσε τὸν Νόμον³³. Δὲν ἐτιμωρήθη, διότι ἐξύβρισε, δηθεν, τοὺς προφήτας, διότι Οὗτος ἦτο Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος προκατηγγέλη ὑπὸ τῶν προφητῶν. Οὔτε ἀπεστέρησε τὸν μισθὸν ἀπὸ τινος, διότι Οὗτος ἔθεράπευεν ἁμνοθεὶ καὶ δωρεάν. Οὔτε διὰ λόγων, οὔτε διὰ πράξεων, οὔτε διὰ σκέψεων ἡμάρτησέ ποτε, διότι, ὡς μαρτυρεῖ ἡ Γραφή «ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὐρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ» ὡς λοιδορούμενος οὐκ ἀντελοιδόρει, πάσχων οὐκ ἠπεῖλει³⁴. Οὗτος ἦλθεν εἰς τὸ πάθος ὄχι ἀκουσίως, ἀλλὰ ἐκουσίως. Ἀκόμη καὶ τώρα, ἐὰν τις ἀπεπειρώτο νὰ ἀποτρέψῃ Αὐτὸν ἐκ τοῦ Πάθους λέγων «ἰλεῶς σοι, Κύριε»³⁵, θὰ ἀπήντα πάλιν, ὡς συνέβη ὅταν ὁ Ἀπόστολος Πέτρος ἐξέφρασε τὴν ἐπιθυμίαν εἰς τὸν Ἰησοῦν νὰ ἀποφύγῃ τοῦτο καὶ Ἐκεῖνος ἐπετίμησεν αὐτόν, διὰ τῶν λέξεων «ὑπάγε ὀπίσω μου, σατανᾶ»³⁶, θελήσας, οὕτω, νὰ διακηρύξῃ ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ ἀποφύγῃ τὸ πάθος, ἐφ' ὅσον ἤρχετο θεληματικῶς εἰς αὐτό, διότι οὕτως εἶχε τὸ θεῖον σχέδιον διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου.

Ἐὰν θέλῃ τις νὰ πεισθῇ ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἦλθε πρὸς τὸ πάθος ἐκουσίως, δύναται νὰ λάβῃ ὡς ἀπάντησιν τὸ ὅτι πάντες οἱ λοιποὶ ἄνθρωποι ἀποθνήσκουν ἀφ' ἑνὸς μὲν χωρὶς νὰ ἐπιζητοῦν τὸν θάνατον, ἀφ' ἑτέρου δὲ χωρὶς νὰ γνωρίζουν τὴν ὥραν τούτου, ἐνῶ ἀντιθέτως, ὁ Κύριος προεῖπε τὴν στιγμήν, κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ ἐλάμβανε χώραν τὸ πάθος Αὐτοῦ, «καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς τὸ σταυρωθῆναι»³⁷. Δὲν ἀπέφυγε δὲ τὸν θάνατον ὁ Φιλάνθρωπος, διὰ νὰ μὴ ἀπολεσθῇ ὁ κόσμος, λόγῳ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτοῦ. Πρὸς

ἐπίρρῳσιν τῶν ἀνωτέρω θέσεών του, ὁ ἅγιος πατήρ θὰ ἀναφέρῃ δύο βιβλικὰ χωρία: «ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς Ἱερουσόλυμα, καὶ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ γραμματεῦσι καὶ κατακρινούσιν αὐτὸν θανάτῳ καὶ παραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς ἔθνεσιν εἰς τὸ ἐμπαῖξαι καὶ μαστιγῶσαι καὶ σταυρῶσαι»³⁸ καὶ «αὐτὸς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐστήριξε τοῦ πορεύεσθαι εἰς Ἱερουσαλὴμ»³⁹. Διὰ τῶν ἀνωτέρω ἀναφερθέντων χωρίων, ὁ ἅγιος Κύριλλος προσπαθεῖ νὰ καταδείξῃ τὴν πραγματικότητα καὶ τὸ ἐκούσιον τοῦ πάθους καὶ τοῦ σταυρικοῦ θανάτου τοῦ Χριστοῦ, τὰ ὁποῖα εἶχον ὡς συνέπειαν τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου.

Παρὰ ταῦτα, ἐὰν τις θέλῃ νὰ συνειδητοποιήσῃ ὅτι ὁ Σταυρὸς ἀποτελεῖ δόξαν διὰ τὸν Ἰησοῦν, δυνατόν νὰ ἀκούσῃ τῆς φωνῆς αὐτοῦ τούτου τοῦ Ἰησοῦ καὶ ὄχι τοῦ ἁγίου μόνον. Ὁ Ἰούδας, ἀφοῦ ἐφέρθη μὲ ἀγνωμοσύνην ἐναντι τοῦ Δεσπότης αὐτοῦ, παρέδωσε τὸν Ἰησοῦν, κατὰ τὴν ἐσπέραν τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου. Ἀφοῦ ἐξῆλθεν ἀπὸ τὴν τράπεζαν, καὶ ἐνῶ εἶχε πίνει τὸ ποτήριον τῆς εὐλογίας, ἠθέλησε νὰ χύσῃ τὸ δίκαιον αἷμα τοῦ Διδασκάλου αὐτοῦ, ἀντὶ τοῦ πόνου τῆς σωτηρίας. Ὁ Προφητὰνὰς προεφήτευσεν περὶ τούτου εἰπὼν ὅτι «ὁ ἐσθίων ἄρτους μου, ἐμεγάλυνεν ἐπ' ἐμὲ περνισμὸν»⁴⁰. Αἱ χεῖρες τοῦ μαθητοῦ ἐδέχοντο τὰς εὐλογίας τοῦ Κυρίου κατὰ τὴν παράδοσιν τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου, καὶ παρὰ ταῦτα προετοιμάζον προδοτικὸν θάνατον, ἔνεκα φιλαργυρίας. Καί, ὅταν, κατὰ τὸ Δείπνον, ἀνεκοίνωσεν ὁ Ἰησοῦς εἰς τοὺς μαθητὰς Αὐτοῦ ὅτι εἷς ἐξ αὐτῶν θὰ παραδώσῃ Τούτον εἰς τοὺς Φαρισαίους⁴¹, καὶ οἱ μαθηταὶ διηρωτῶντο ποῖος θὰ ἦτο οὗτος⁴², ἀφοῦ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς ὅτι θὰ παρέδιδε Τούτον ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος θὰ ἔθετε τὴν χεῖραν αὐτοῦ εἰς τὸ πινάκιον ὁμοῦ μετ' Αὐτοῦ⁴³, τότε ἠρώτησεν Αὐτόν ὁ Ἰούδας μήπως ἐπρόκειτο νὰ εἶναι οὗτος, ἐνῶ βεβαίως, ἐγνώριζε τοῦτο, καὶ ἔλαβε τὴν ἀπάντησιν ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ «οὐ εἶπας»⁴⁴, κατόπιν δὲ ἐξῆλθε τοῦ χώρου, εἰς τὸν ὁποῖον ἐγένετο ὁ Δείπνος διὰ νὰ προδῶσιν τὸν Διδάσκαλον. Ὡσαύτως, ἐνδεικτικοὶ τῆς θείας δόξης τοῦ Ἰησοῦ εἶναι οἱ λόγοι Αὐτοῦ «ἐλήλυθεν ἡ ὥρα ἵνα δοξασθῇ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου»⁴⁵. Κατὰ συνέπειαν, ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς ἐθεώρει τὸν Σταυρὸν ὡς δόξαν οἰκείαν. Ἐξ ἄλλου, ἐὰν ὁ προφήτης Ἠσαΐας δὲν ἐνετράπη, ὅταν ἐπριονίσθη, πολλῶ μᾶλλον ὁ Χριστὸς δὲν ἐνετράπη, ἐπειδὴ ἐπρόκειτο νὰ ἀποθάνῃ ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου σωτηρίας. Μετὰ τὸ πέρας τοῦ Δείπνου, ὁ Ἰησοῦς εἶπε: «νῦν ἐδοξάσθη ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου»⁴⁶, ὄχι ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ ὅτι προηγουμένως δὲν εἶχε δόξαν, διότι Οὗτος εἶχεν εἶπει, πάλιν, «δόξασόν με σύ, πάτερ, παρὰ

σεαυτῷ τῇ δόξῃ ἢ εἶχον πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι παρὰ σοί»⁴⁷, ἐπειδὴ ἐδοξάζετο ὡς Θεὸς πάντοτε, ἀλλὰ ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ ὅτι κατ' ἐκείνην τὴν στιγμήν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἀνέφερε τοὺς λόγους «νῦν ἐδοξάσθη ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου»⁴⁸, ἐδοξάζετο, ἀφοῦ ἐφόρεσε τὸν στέφανον τῆς ὑπομονῆς. Δὲν ἀπέθανεν ἀναγκαστικῶς, οὔτε ἐφρονεύθη διὰ τῆς βίας, ἀλλὰ ἐκουσίως. Οὗτος εἶχεν εἶπει: «ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι τὴν ψυχὴν μου, καὶ ἐξουσίαν ἔχω πάλιν λαβεῖν αὐτήν»⁴⁹. Ἐλεγεν, ὡσαύτως, ὅτι ἐκουσίως συνεχώρει τοὺς ἐχθροὺς Αὐτοῦ, διότι ἐὰν δὲν ἤθελε τοῦτο, δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ πραγματοποιηθῇ ἡ συγχώρησις, ἐφ' ὅσον, ὡς Παντοδύναμος, θὰ ἠδύνατο νὰ καταστρέψῃ τούτους. Κατὰ συνέπειαν, Οὗτος ἦλθεν ἐκουσίως εἰς τὸ πάθος, πλήρης χαρᾶς διὰ τὸ κατόρθωμα, τὸ ὁποῖον ἔπραξε, δηλαδὴ τὸ νὰ σφαγιασθῇ ἐκουσίως διὰ τὴν ἀνθρωπότητα, πλήρης μειδιάματος διὰ τὸν στέφανον τῆς δόξης, εὐφραϊνόμενος διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων, καὶ χωρὶς ἐντροπὴν διὰ τὸν Σταυρὸν Αὐτοῦ. Δὲν ἐνετρίετο δὲ διὰ τὸν Σταυρὸν, διότι δι' αὐτοῦ ἔσωσε τὴν οἰκουμένην. Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἔπασχε ἐπ' αὐτοῦ, δὲν ἦτο ἄνθρωπος εὐτελής, ἀλλὰ ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος ἐνηνθρώπησε καὶ ἠγωνίσθη τὸν ἄθλον τῆς ὑπομονῆς.

25. Ἀξίζει νὰ σημειωθῇ, ἐνταῦθα, ὅτι ὁ «Δοκητισμός», αἰρεσις γνωστικιστοῦς προελεύσεως, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ Ἐνανθρώπησις τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ ἐγένετο «κατὰ δόκησιν» (= ἦτοι φαινομενικῶς), (περὶ τῶν Δοκητῶν βλ. ἐν Β. Στεφανίδου, Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, Ἐκδοτικὸς Οἶκος «Ἀστήρ», Ἀθήναι 1948, σελ. 52, ὅπου, μετὰ τῶν ἄλλων, τονίζεται ὅτι οἱ ἀνωτέρω αἰρετικοὶ «εἶχον δοκητικὰς ἰδέας, δηλονότι, ἐδέχοντο ὅχι πραγματικὴν, ἀλλὰ φαινομενικὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ Ἰησοῦ Χριστῷ, ὅποια ἦσαν αἱ ἐμφανίσεις τῶν ἐθνικῶν θεῶν καὶ αἱ τῶν ἀγγέλων τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης»), ἀναιρεῖται ὑπὸ τοῦ ἁγίου Κυρίλλου βάσει σωτηριολογικῶν προϋποθέσεων. Εἰς περίπτωσιν, δηλαδὴ, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ ἔλευσις τοῦ Ἰησοῦ ἐγένετο ὅχι πραγματικῶς, ἀλλὰ φαινομενικῶς, δηλαδὴ ἄνευ προσολήψεως τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἡ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου θὰ ἦτο ἀνενεργός.

26. Πρβλ. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 154, 10-11, Ματθ. 27, 63.

27. Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο, δυνάμεθα, φρονοῦμεν, νὰ σημειώσωμεν ὅτι, δι' ὅσον γράφει ἐνταῦθα ὁ ἅγιος Κύριλλος περὶ τοῦ πραγματικοῦ θανάτου τοῦ Σωτῆρος καὶ τὴν πραγματικότητα τῆς Ἀναστάσεως Αὐτοῦ, ἐξαίρει τὴν σημασίαν τοῦ γεγονότος τούτου ὡς καθαρῶς ἱστορικοῦ, καὶ ἀναιρεῖ ἐκ προοιμίου ὅλας τὰς μετ' αὐτὸν ἀντιρρήσεις κατὰ τοῦ πραγματικοῦ τοῦ θανάτου τοῦ Κυρίου καὶ τῆς Ἀναστάσεως. Εἰς τὴν σύγχρονον ἐποχὴν, ἰδίως εἰς τὸν παρελθόντα αἰῶνα, πλείστοι ὁδοὶ ἐκ τῶν θεολόγων τῆς Φιλελευθέρας σχολῆς ἠρνήθησαν τὴν πραγματικότητα τῶν δύο ἀνωτέρω γεγονότων. «Ἡ ὑπόθεσις γὰρ τὸν φαινομενικὸν θάνατον τοῦ Ἰησοῦ ποὺ προβλήθηκε ἀπὸ τὸν Η. Ε. Γ. Paulus, ἀποκρούεται γενικῶς ὡς ἀπαράδεκτη. Ὁ θάνατος αὐτοῦ πιστοποιήθηκε ἀπὸ τοὺς στρατιῶτες (Ἰωάν. ιθ', 32-34) [Εὐαγγέλιον Δ. Θεοδώρου, Ἱστορικὴ προσέγγισις τοῦ γεγονότος τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου, Ἀθήναι, 1991, σελ. 13]. Περισσότερα περὶ τῶν παλαιότερων θεωριῶν κατὰ τοῦ πραγματικοῦ τοῦ θανάτου τοῦ Ἰησοῦ καὶ τῆς Ἀναστάσεως Αὐτοῦ, βλ. ἐν Παν. Ν. Τρεμπέλα, Ἀπολογητικαὶ Μελέται, Ε,

Ἰησοῦς ὁ ἀπὸ Ναζαρέτ, Ἀδελφότης Θεολόγων «ὁ Σωτὴρ», Ἀθήναι - Ὀκτώβριος 1982, σελ. 546-617, ὅπου παρατίθεται καὶ ἡ σχετικὴ βιβλιογραφία.

28. Συναφῶς ὡς πρὸς τὴν διάδοσιν τοῦ Σταυροῦ ἀνὰ τὴν Οἰκουμένην καὶ τὸν θρίαμβον ἐν τῷ κόσμῳ, λέγει καὶ ὁ μετὰ τὸν Κύριλλον ἀκμάσας ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος: «Αὐτὸ τὸ εἶδος τῆς τελευτῆς διαδήματός ἐστι τιμωτέρον. Οἱ γοῦν βασιλεῖς διαδήματα ἀποτιθέμενοι, τὸν σταυρὸν ἀναλαμβάνουσι, τὸ σύμβολον αὐτοῦ τῆς τελευτῆς ἐν πορφύρῃσι σταυροῦ, ἐν διαδήμασι σταυροῦ, ἐπὶ εὐχῶν..., ἐπὶ ὀπλῶν..., ἐπὶ τῆς τραπέζης τῆς ἱερᾶς... καὶ πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης ὁ σταυρὸς ὑπὲρ τὸν ἥλιον διαλάμπει» (Χρ. Μγ, 824 ἐν «Ἀπολογητικαῖ τῶν Πατέρων τῶν πέντε πρώτων αἰώνων», κατ' ἐπιλογὴν Γρηγορίου Παπαμχαίλ, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Ἀκαδημαϊκοῦ, Ἐκδοσις Δευτέρα, Ἐν Ἀθήναις 1964, σελ. 238).

29. «Ἡ δυνατότητα τῆς Χριστολογίας — καὶ τῆς Ἐκκλησίας —, δηλαδὴ τῆς καταφάσεως τῆς θείας αὐθεντίας τοῦ Ἰησοῦ, πηγάζει ἱστορικὰ ἀπὸ τὴν ἀνάστασιν», παρατηρεῖ ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Περγάμου κ. Ἰωάννης Ζηζιούλας (βλ. Ἰωάννου Ζηζιούλα, Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου, «Ἑλληνισμός καὶ Χριστιανισμός» ἡ συνάντησις τῶν δύο κόσμων», ἄρθρον ἐν «Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους», Ἐκδοτικὴ Ἀθηνῶν, Ἀθήναι 1976, τόμος ΣΤ', σελ. 526). Ὁ αὐτὸς καθηγητὴς, προκειμένου περὶ τῆς Χριστολογικῆς σημασίας τῆς σχέσεως τοῦ Σταυροῦ πρὸς τὴν Ἀνάστασιν, περὶ τῆς ὁποίας κάμνει, ἐνταῦθα, λόγον ὁ ἅγιος Κύριλλος, γράφει ἀλλαχοῦ τοῦ ἀνωτέρω ἔργου: «Ἄν, ὅπως εἶδαμε, καὶ στὴν πᾶσι ἀπλὴ καὶ φιλελεύθερη Χριστολογία (αὐτὴ δηλαδὴ ποὺ δείχνει τὸν Ἰησοῦ ὡς ἀπλὸν προφήτη ποὺ περιμένει τὴ δικαίωσίν του ἀπὸ τὸν «υἱὸ τοῦ ἀνθρώπου») ὁ Σταυρὸς ἦταν ἡ κατάληξις τῆς ζωῆς τοῦ Ἰησοῦ, τότε δὲν θὰ ὑπῆρχε ἔδαφος γι' αὐτὸ ποὺ ἡ Ἱστορία γνωρίζει ὡς Χριστιανισμό, γιὰ τὴν Ἐκκλησίαν, γιὰ τὸν Σταυρὸς θὰ ἀπεδείκνυε ὅτι ὁ Ἰησοῦς δὲν εἶχε τὴν θείαν ἐξουσίαν ποὺ ἀξίωνε» (βλ. Ἰωάννου Ζηζιούλα, αὐτόθι).

30. Ματθ. 19, 24, Λουκ. 18, 25, Λουκ. 6, 20.

31. Πρβλ. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 154, 24-25, Ματθ. 5, 28.

32. Πρβλ. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 154, 25-26, Πρβλ. Ματθ. 5, 39, Α' Πέτρ. 2, 23.

33. Πρβλ. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 154, 26-27, Πρβλ. Ματθ. 5, 17.

34. Πρβλ. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 154, 30-31, Α' Πέτρ. 2, 22. Πρβλ. Ἡσ. 53, 9. Παρατηρεῖ ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Κατάνης, Ἰ. Πηλῆς ὅτι «τὸ ἀναμάρτητον δὲν εἶναι ἓνα συμπέρασμα, ἀλλὰ μία θεμελιώδης προϋπόθεσις τῆς οὐσιώδους Χριστιανικῆς διδασκαλίας. Ἀλλ' ὁλόκληρος ἡ Ἀποστολικὴ ἀντίληψις περὶ τοῦ Ἰησοῦ, ὡς Ἀναστάντος Σωτῆρος καὶ Κυρίου, ἦτο, καθ' ὅλοκληρίαν, ἀνακόλουθος μὲ οἰανδήποτε σκέψιν περὶ ἐνοχῆς Του καὶ τῆς ἀνάγκης περὶ συγχωρήσεως καὶ ἀπολυτρώσεως» (Ἰακώβου Γ. Πηλῆ, Μ. Α., Ph. D. Ἐπισκόπου Κατάνης, Τί εἶναι ὁ Χριστιανισμός, Κεντρικὴ διάθεσις «Ἀποστολικὴ Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», Ἀθήναι 1990, σελ. 142).

35. Πρβλ. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 154, 33, Ματθ. 16, 22.

36. Πρβλ. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 154, 33-34, Ματθ. 16, 23.

37. Πρβλ. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 154, 37-38, Ματθ. 26, 2.

38. Πρβλ. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 154, 39-155, 2, Ματθ. 20, 18-19.

39. Πρβλ. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 155, 2-3, Λουκ. 9, 51.

40. Πρβλ. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 155, 8, Ψαλμ. 40, 10.

41. Πρβλ. Ματθ. 26, 21.

42. Πρβλ. Ματθ. 26, 22.

43. Πρβλ. Ματθ. 26, 23.

44. Πρβλ. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 155, 11, Ματθ. 26, 25.

45. Πρβλ. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 155, 11-12, Ἰω. 12, 23.

46. Πρβλ. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 155, 14-15, Ἰω. 13, 31.

47. Πρβλ. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 155, 16, Ἰω. 17, 5.

48. Ἰω. 13, 31, βλ. καὶ 45 παραπομπήν.

49. Πρβλ. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σ. 155, 19-20, Πρβλ. Ἰω. 10, 18.

Δι' εὐχῶν τῶν Ἀγίων...

Τὸ καλοκαίρι εἶναι διάσπαρτο ἀπὸ μνήμες ἀγίων. Θὰ μπορούσαμε νὰ τὸ χαρακτηρίζαμε ἱερὸ μωσαϊκό. Ἀπ' τὴ μίαν ἄκρη τῆς πατρίδας μας ὡς τὴν ἄλλη, καθεδρικοὶ ναοὶ μὰ κι ἐκκλησάκια ἀπέριττα πανηγυρίζουν. Πολὺ περισσότερο τὰ νησιά μας, ποὺ συγκεντρώνουν δυὸ καὶ τρεῖς φορὲς τὸν ἀριθμὸ τοῦ γηγενοῦς πληθυσμοῦ τους.

Χαρακτηριστικὰ ἀναφέρω τὸ πανελλήνιο προσκύνημα τῆς Ἀγίας Μαρκέλλης, 22 Ἰουλίου, στὴ Χίο καὶ συγκεκριμένα στὴ Β.Δ. ἀκτὴ τῆς ἀπέναντι στὰ Ψαρά. Βλέπουμε τὸ χῶρο τοῦ μαρτυρίου τῆς. Συγκλονίζεται ὁ προσκυνητὴς, ἀντικρῶντας τὴ βραχὴ ἀκτὴ, ὅπου ἡ θάλασσα εἶναι ἀνακατεμένη ἀκόμα μὲ τὸ αἷμα τῆς ἀγίας. Στὸ σημεῖο αὐτό, τὸ νερὸ εἶναι ...κόκκινο. Καὶ λίγο πὺ πέρα, ὁ βράχος ποὺ κυριολεκτικὰ ἀνοιξε καὶ τὴν κατάπιε γιὰ ν' ἀποφύγει τὴν ἀτίμωση. Ἀξίζει κανεὶς νὰ ὁδηγήσει εὐλαβικὰ τὰ βήματά του στὸ χῶρο αὐτό. Μὰ καὶ σὲ χιλιάδες ἀνάλογους, ὅπως προαναφέραμε, ποὺ εἶναι διάσπαρτοι στὸ φιλότιμο ἑλληνικὸ ἔδαφος. Σίγουρα θὰ διδαχθοῦμε. Θὰ μᾶς βοηθήσει νὰ μὴν καταντήσουν οἱ διακοπές μας ψυχοκτονία, ἀλλὰ ψυχαγωγία σωστή.

Τίς πταίει;

Τὰ τελευταῖα χρόνια, ὅλο καὶ συχνότερα οἱ παραβάσεις τῶν παιδιῶν καὶ τῶν ἐφήβων ἀφοροῦν κλοπές, σοβαρὰ ἀδικήματα κατὰ τῆς ζωῆς, σωματικὲς βλάβες, ἀδικήματα κατὰ τῆς προσωπικῆς ἐλευθερίας καὶ ἄλλα. Στὴν περιοχὴ τῆς Ἀττικῆς, οἱ ἀνήλικοι τὸ 1992 κατέρριψαν κάθε προηγούμενο ρεκόρ, διαπράττοντας συνολικὰ 14.245 σωματικὲς βλάβες, 640 ἀδικήματα κατὰ τῆς ζωῆς καὶ 1.233 κατὰ τῆς προσωπικῆς ἐλευθερίας. Ἐκεῖνο ὅμως ποὺ προκαλεῖ κατάπληξη, εἶναι πὼς ἡ περιοχὴ τῆς Μακεδονίας καὶ ὄχι τῆς Ἀττικῆς —ὅπως ἴσχυε τὴ δεκαετία τοῦ 1980— κατέχει τὴ θλιβερὴ πρωτιά στὴν ἐγκληματικότητα τῶν ἀνηλίκων. Ἡ διαδρομὴ τῆς παραβατικότητας παιδιῶν καὶ ἐφήβων, ὅπως καταγράφεται στὰ στατιστικὰ δεδομένα, παρουσίασε συνεχὴ ἀύξετική τάση ἀπὸ τὸ 1980 ὡς τὸ 1984. Ἀπὸ τότε, ὡς καὶ τὸ 1989 ποὺ ἄρχισε ἡ ἀντίστροφη μέτρηση, εἶχε σημειώσει σταδιακὴ μείωση. Ὅμως τὸ 1990 ἀποδείχθηκε τὸ ἔτος - σταθμὸς γιὰ τὴν ἐκρηξὴ τῆς νεανικῆς ἐγκληματικότητος ποὺ ἔκτοτε καλπάζει.

Ποιὸ εἶναι ὅμως τὸ προφίλ τοῦ παραβατικοῦ ἀνηλίκου; Οἱ εἰδικοὶ λένε πὼς εἶναι συνήθως παιδιὰ ποὺ ζοῦν σὲ προβληματικὸ οἰκογενειακὸ περιβάλλον. Καὶ διευκρινίζουν πὼς προβληματικὸ περιβάλλον δὲν σημαίνει τὸ περιβάλλον τῶν διαξυγμένων γονιῶν, ἀλλὰ ἐκείνων ποὺ δὲν ἐκπληροῦν τὸν γονικὸ τους ρόλο, δὲν ἐνδιαφέρονται γιὰ τὰ παιδιά τους. Οἱ γονεῖς τῶν παιδιῶν αὐτῶν εἶναι συνήθως χαμηλοῦ μορφωτικοῦ καὶ κοινωνικοῦ ἐπίπεδου, ἀλλὰ δὲν εἶναι λίγες οἱ περιπτώσεις παραβατικῶν παιδιῶν ποὺ ἀνήκουν στὶς λεγόμενες «καλὲς οἰκογένειες». Ἡ παραβατικότητα τῶν ἀνηλίκων δὲν ἀντιμετωπίζεται μὲ μέσα καταστολῆς. Οἱ εἰδικοὶ καὶ οἱ ἐγκληματολόγοι ἔχουν πλέον καταλήξει πὼς, μόνον ἡ πρόληψη καὶ ἡ εὐαίσθητοποίησι τῆς κοινωνίας μποροῦν νὰ λειτουργήσουν θετικά γιὰ τοὺς χιλιάδες νέους ποὺ περιθωριοποιούνται.

Τὰ ἀδικήματα εἶναι οἱ κλοπές, οἱ σωματικὲς βλάβες, οἱ παραβάσεις τοῦ νόμου γιὰ τὰ ναρκωτικά, οἱ βίαιες συμπεριφορές, οἱ φθορὲς ξένης ιδιοκτησίας, οἱ ὀπλοφορίες. Ἡ νύχτα ἐπιλέγεται ἀπὸ τοὺς ἀνηλίκους γιὰ νὰ ἐκδηλώσουν παραβατικὴ συμπεριφορά. Τὸ 51% τῶν ἀδικημάτων μὲ δράστες ἀνηλίκους, γίνονται νύχτα καὶ σὲ ποσοστὸ 69% σὲ ἐργάσιμες ἡμέρες. Ἐξαιρετικὰ ἀνησυχητικὸ θεωρεῖται ἀπὸ τοὺς εἰδικούς τὸ γεγονὸς ὅτι οἱ ἀνήλικοι διαπράττουν τὰ ἀδικήματα κυρίως μόνοι τους ἢ μὲ συνεργούς τῆς ἡλικίας τους καὶ σπάνια μαζὶ μὲ ἐνηλίκους. Οἱ αἰτίες γιὰ τὴ ραγδαία αὐξηση τῆς παραβατικότητας τῶν ἀνηλίκων εἶναι πολλές. Ἐκεῖνο ὅμως ποὺ ἐπισημαίνεται ἰδιαίτερα ἀπὸ τοὺς εἰδικούς, εἶναι ἡ κρίση ποὺ διαπερνᾷ ὅλο τὸν κοινωνικὸ ἰσθμὸ. «Τὰ παιδιά σήμερα, εἶναι ἀποδέκτες», τονίζει ἡ δικαστὴς ἀνηλίκων κυρία Μαγιάκου, «ἀρνητικῶν προτύπων, ἐξοικειώνονται πολὺ μικρὰ μὲ τὴ βία μέσω τῆς τηλεόρασης, ἀλλὰ κυρίως ζοῦν μιὰ σκληρὴ καθημερινότητα σὲ ἓνα ἀφιλόξενο περιβάλλον καὶ ἐκδηλώνουν συχνότερα ἀπ' ὅ,τι στὸ παρελθὸν ἀντικοινωνικὴ συμπεριφορά».

Τίς πταίει;

Ἡ ἄλλη ὄψη

Σύμφωνα μὲ πρόσφατη ἐρευνα προέκυψαν οἱ ἀκόλουθοι ἀνησυχητικοὶ ἀριθμοί: Εἰκοσιένα στὰ 100 παιδιά στὶς ΗΠΑ καὶ 14 στὰ 100 στὴν Εὐρώπη ἔχουν πέσει θύματα τῆς βιαιότητας τῶν ἐνηλίκων

που βγάζουν όλη την άγριότητά τους πάνω στα αδύναμα και άθώα παιδιά. Τό μεγαλύτερο ποσοστό της βίας έκδηλώνεται μέσα στην οίκογένεια: σωματική κακοποίηση, σεξουαλική παρενόχληση, ψυχολογικός έκβιασμός. Όπως ύποστηρίζουν οί ψυχολόγοι, οί γονεΐς που κακοποιούν τὰ παιδιά τους ύπήρξαν παιδιά που κακοποιήθηκαν με τή σειρά τους από τούς δικούς τους. Εΐναι ενήλικες δεμέντοι ακόμα με τούς γονεΐς τους, για τούς όποιους τρέφουν συναισθήματα μίσους και έκδικήσεως για όσα υπέστησαν στην παιδική τους ήλικία.

«Εΐμαστε και οί πρώτοι...»

Διαβάσαμε:

Οί Έλληνες έρχόμαστε πρώτοι —μεταξύ... διακοσίων λαών— σ' όλόκληρο τόν κόσμο:

Στὰ τροχαΐα.

Στὰ κυκλοφορούντα πολυτελή αυτοκίνητα.

Στό κάπνισμα.

Στην κατανάλωση ούίσκι!

Στό φαγητό.

Στόν καφέ.

Στόν αριθμό τών βουλευτών.

Στόν αριθμό τών ύπουργών.

Στόν αριθμό τών δημοσίων ύπαλλήλων.

Στόν αριθμό τών στρατηγών.

Στόν αριθμό τών πρόωρα συνταξιοδοτούμένων (άνδρων και γυναικών). Όχι άκριβώς πρώτοι, αλλά κοντά στην πρωτιά, έρχόμαστε:

Στόν αριθμό τών απαλλασσομένων από τή στράτευση.

Στην ύπογεννητικότητα.

Στόν τζόγο (πάσης φύσεως).

Στὰ κέντρα διασκεδάσεως.

Στόν αριθμό τών μηνύσεων και άγωγών που κατατίθενται στα δικαστήρια.

Στόν αριθμό τών δικαστικών αποφάσεων που εκδίδονται για άπάτες και άκάλυπτες έπιταγές.

—!!!

Τί εΐναι είδηση...

Όταν ξεκινήσαμε —σωστοί νεοσσοί— τΐς πρώτες δημοσιογραφικές προσπάθειες, μάς έλεγαν ότι «είδηση δέν εΐναι νά δαγκώσει τό σκυλάκι τήν κυρία που τό κρατά, αλλά ή κυρία τό σκυλάκι».

Τροποποιώντας τό γνωστό λογοπαίγνιο, μπορούμε νά πούμε ότι δέν εΐναι «είδηση» νά δείξ ένα σκορπιό στό βουνό. Ούτε επίσης εΐναι «είδηση» τό νά δείξ ένα σκορπιό σε μιὰ πεδιάδα. Με τήν ίδια λογική δέν εΐναι «είδηση» τό νά σε τσιμπήσει σκορπιός, στό βουνό ή στην πεδιάδα. Όμως

τό νά σε τσιμπήσει σκορπιός μέσα σε άεροπλάνο, έ, αυτό κι αν εΐναι είδηση! Και όμως, συνέβη στην Ίαπωνία. Άεροπλάνο άμερικανικής άεροπορικής εταιρείας προγειώθηκε τΐς προάλλες έκτάκτως στό άεροδρόμιο Ναρίτα του Τόκιο, για νά δοθούν οί πρώτες βοήθειες σε 44χρονο επιβάτη, τόν όποίο είχα τσιμπήσει σκορπιός μήκους... τεσσάρων εκατοστών!

Αυτά!...

Άριθμοί (που έντυπωσιάζουν;)

Μια νέα ανεξάρτητη χώρα γεννιέται στον Εΐρηνικό. Πρόκειται για τό Παλάου, ένα σύμπλεγμα έπτά κυρίων νησιών και είκοσι νησίδων, 7.240 χιλόμετρα νοτιοδυτικώς της Χαβάης και 965 χιλόμετρα ανατολικώς τών Φιλιππίνων. Η συνολική τους έκταση εΐναι 508 τετραγωνικά χιλιόμετρα και ό πληθυσμός τους άνέρχεται σε 15.120 κατοίκους... Πρωτεύουσα, τό Κορόρ. Τό Παλάου αποκτά τήν πλήρη ανεξαρτησία του τήν 1η του προσεχούς Οκτωβρίου.

* * *

Κατηγορήθηκαν ότι είχαν οργανώσει τήν φονική απόπειρα με παγιδευμένο αυτοκίνητο στο Διεθνές Κέντρο Έμπορίου στη Νέα Υόρκη (23 Φεβρουαρίου 1993), εΐναι άκραίοι ισλαμιστές και δικάστηκαν στις ΗΠΑ. Η απόφαση: 240 χρόνια φυλακή για τόν... καθένα!!! Η ποινή αυτή αποκλείει κάθε πρόωρη... άποφυλάκιση.

* * *

Πρώην Γιουγκοσλαβία: Οί νεκροί (άμαχος πληθυσμός) 160.000. Οί τραυματίες 470.000. Τριάντα χιλιάδες νεκρά παιδιά. Πενήντα χιλιάδες βιασμοί γυναικών και 3.800.000 πρόσφυγες...

ΕΚΛΟΣΕΙΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

* ΑΝΑΣΑ ΖΩΗΣ, 20 κείμενα πατερικής ευωδίας (Έπιμέλεια άρχμ. Νικολάου Ι. Πρωτοπαπά), «βγαλμένα από τήν έμπειρία της αγιότητας και χαραγμένα με τήν πέννα της καρδιάς. Σελ. 48.

* ΤΑΦΗ Η ΚΑΥΣΗ ΤΩΝ ΝΕΚΡΩΝ; (Ευαγγέλου Π. Λέκκου, θεολόγου-νομικού). Τά επιχειρήματα τών ύποστηρικτών της καύσης άναιρούνται ένα προς ένα, ενώ προβάλλεται ή θέση της Εκκλησίας στο θέμα που βρίσκεται και πάλι στην επικαιρότητα. Σελ. 32.

Άποστολική Διακονία. Ίασίου 1 - 115 21 Άθήνα. Τηλ. 01/7228008 και 7246784. FAX 01/7238149

Βιβλιοπωλείο: Δραγατσανίου 2, Πλ. Κλαυθμόνος - Άθήνα Τηλ. 01/3228637.